

SURVIVALISMIA SUOMESSA
– Näkökulmia viiden varautujan maailmankuvaan

Pro gradu -tutkielma

Helsingin yliopisto

Kulttuuriperinnön maisteriohjelma/

Folkloristiikka

Kristiina Takkinen

Maaliskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Kulttuuriperinnön maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Folkloristiikka			
Tekijä – Författare – Author Kristiina Takkinen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Survivalismia Suomessa – Näkökulmia viiden varautujan maailmankuvaan			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year Maaliskuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 96	
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Pro gradu-tutkielma käsittelee survivalismia Suomessa, tuoden esiin kotoperäisen varautumiskulttuurin ominaispiirteitä erotuksena ilmiön yhdysvaltalaiseen alkuperään. Erityisesti tutkielma tarkastelee survivalistien kerronnassa ilmeneviä jaettuja kulttuurisia malleja, joita voidaan kutsua maailmankuvan komponenteiksi. Tutkielman aineisto on eri puolilta Suomea tätä tutkielmaa varten kerätty kenttätöaineisto. Aineisto koostuu viiden varautujan syvähaastatteluista. Aineistoa analysoidaan tutkielmassa maailmankuvan komponenttianalyysin ohjaaman sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Tutkielma esittää, että survivalistisessa maailmankuvassa keskeisiä komponentteja ovat survivalisti-identiteetti, aineelliset- ja psyykkiset resurssit, sekä monipuoliset taidot. Sosiaalisesti tärkeät maailmankuvalliset teemat ovat yhteisökeskeisyys, sekä varautumisen aiheuttama sosiaalinen stigma. Yhteiskuntatasolla survivalistisessa maailmankuvassa keskeinen elementti on yhteiskuntakriittisyys. Lisäksi tulevaisuuteen sijoittuvien uhkien ja skenaarioiden ajattelu sekä yleinen riski- ja romahdustietoisuus ovat olennaisia varautujan maailmankuvan komponentteja.</p> <p>Suomalainen varautumisperinne on osittain jatkumoa esimodernille omavaraiselämälle, ja sillä on juurensa suomalaisessa omavaraiseetoksessa. Varautuminen onkin Suomessa hyvin arkeen kytkettyvää. Lisäksi modernin yhdysvaltalaisen survivalismikulttuurin ilmentymät ovat populaarikulttuurin välittämänä tuoneet omat leimalliset piirteensä tämän päivän suomalaisen varautumisperinteeseen. Tämä näkyy erityisesti varautujien huumorissa, jossa survivalistisella poplorella on vankka sijansa.</p> <p>Varautujien suhtautuminen yhteiskuntaan ja sivilisaatioon on kriittinen. Varautijat ovat katastrofi- ja romahdustietoisia, mikä puolestaan tekee survivalismista luonteeltaan antimodernia. Varautumisen kautta voidaan käsitellä myös pelkoja. Survivalismi koetaan kuitenkin voimauttavana ja merkityksellisenä toimintana, joka lisää monipuolisesti varautujan resursseja toimia muuttuvassa maailmassa.</p> <p>Tutkielma toteaa, että survivalismi on nykyajan omaehtoista kansankulttuuria, jossa varautuja on aktiivinen toimija, joka ottaa vastuuta omasta ja läheistensä hyvinvoinnista. Survivalismissa on keskeistä riskitietoinen suhtautuminen ympäröivään maailmaan. Varautuminen on lähtökohtaisesti tulevaisuusorientoitunutta riskienhallintaa, jonka yhteydessä pohditaan myös ihmiskuvaa ja elämän merkityksellisyyttä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Survivalismi, varautuminen, nykyculttuuri, kansankulttuuri, yhteiskuntakriittikki, maailmankuva			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampanin kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Survivalismin taustaa ja aikaisempi tutkimus.....	7
2.1	Keitä ovat survivalistit?.....	9
2.2	Mihin survivalistit varautuvat?.....	11
2.3	Suhde valtioon ja yhteiskuntaan.....	12
2.4	Survivalismi ja maskuliinisuus?.....	15
2.5	Muita survivalismin piirteitä	16
3	Aineisto, tutkimuskysymykset ja metodologia.....	18
3.1	Haastatteluaineisto.....	19
3.2	Sisällönanalyysi.....	21
3.3	Maailmankuvan käsite.....	24
3.4	Tutkimusetiikka.....	29
4	Maailmankuvan perusteemat	32
4.1	Survivalismin keskeisiä osa-alueita.....	34
4.1.1	Survivalisti-identiteetin muodostuminen	34
4.1.2	Materiaaliset resurssit ja arki	37
4.1.3	Taidot ja varautuminen	40
4.1.4	Psyykkiset resurssit	42
4.2	Survivalismi sosiaalisesti	47
4.2.1	Yhteisö ja jatkuvuus.....	47
4.2.2	Kumppanit ja perheet.....	51
4.2.3	Avoimuus ja stigma	54
4.3	Suhde yhteiskuntaan.....	57

4.3.1	Varautuminen yhteiskuntakritiikkinä.....	58
4.3.2	Yhteiskunta varautuu	63
4.4	Tulevaisuusnäkemykset.....	66
4.4.1	Uhat ja skenaariot.....	66
4.4.2	Romahduksen mahdollisuus	69
4.4.3	Romahdusajatuksia	70
4.4.4	Survivalistinen folklore.....	75
4.4.5	Selviytymisen merkityksellisyys.....	77
5	Päätelmiä.....	81
6	Lopuksi	89
	Lähdeluettelo.....	91
	Liite 1. Haastattelurunko.....	95

1 Johdanto

Tämän pro gradu-tutkielman aihe on survivalistien maailmankuva Suomessa. Tarkoitukseni on selvittää haastatteluaineiston avulla mistä survivalistinen, yhteiskunnalliseen poikkeustilaan, mullistukseen tai jopa romahdukseen varautuva maailmankuva kumpuaa, ja miten se näkyy varautuvien ihmisten elämässä ja ajattelussa.

Survivalisteja tutkinut sosiologi Richard G. Mitchell Jr. toteaa (2002: 5), että survivalismi on paitsi seurausta modernista ajastamme ja maailmastamme, myös tapa, jolla moderniutta voidaan ymmärtää. Kun siis tutkitaan survivalistien maailmankuvaa, piirtyy näkyviin eräänlainen käsitys modernista maailmastamme ja länsimaisesta kulttuurista. Tämä on myös oma käsitykseni sekä syy, miksi alun perin valitsin tämän aiheen työlleni.

Suomessa on selviydytty vuosituhannet vaikeissa oloissa. Kekseliäisyys, yhteisöllisyys, luonnontuntemus, säästäväisyys, sekä vanhemmilta sukupolvilta lapsille ja nuorille välittyneet monipuoliset tiedot ja taidot ovat pitäneet ihmiset hengissä täällä Pohjolan karuissa elinolosuhteissa, kirjoittaa historioitsija Ulla Koskinen kirjassaan *Suomessa selviytymisen historiaa* (2018). Käytännössä koko esimoderni elämäntapa tähtäsi varautumiseen pahan päivän varalle (Koskinen 2019). Esi-isämme ovat siis olleet todellisia selviytymisen ammattilaisia aikana, jolloin yhteiskunnan turvaverkkoja ei ollut, vaikka eivät varmastikaan identifioituneet survivalisteiksi tai varautujiksi. Varautuminen oli osa normaalia arkea ja elämää, elämisen ehto (Koskinen 2018). Haastatteleman Mies52 toteaa seuraavasti:

Ennen varautujia kutsuttiin maalaisiksi. Et se oli itsestään selvää et sul on koko aika kylmäkellari täynnä ruokaa. Kauden mukaan vaihtelee mitä siellä on, sit riistaa, syödään, ja kalaa varsinkin jos järven rannalla asuu. Mies52

Myös survivalisti Pasi Karosto katsoo, että muutama vuosikymmen takaperin nämä asiat, joita nyt kutsutaan varautumiseksi, olivat aivan arkipäiväisiä asioita. ”Loppujen lopuksi nämähän on tavallaan hyvin vanhoja asioita joita nyt vaan kaivellaan uudestaan kun ne uhkaa unohtua.” (*Tosi tarina – Pahan päivän varalle*-dokumentti 2013.)

Ulla Koskinen kirjoittaa, että siinä missä elintaso, mahdollisuudet ja hyvinvointi ovat lisääntyneet huomasti esimoderniin aikaan verrattuna, on epävarmuus puolestaan lisääntynyt. Aiempina vuosisatoina selviytyminen perustui hyväksi todettuihin, vanhoihin menetelmiin ja tapoihin, eikä muutosta muutoksen vuoksi hyväksytty, sillä se saattoi koitua kohtaloksi. Nykymaailmassa meillä on valinnanvapaus lähes rajattomien mahdollisuuksien moniarvoisessa

maailmassa, mutta tästä seuraa kääntöpuolena epävarmuutta. Tänä tietotulvan aikana meitä opetetaan tulkitsemaan monenlaisia ja ristikkäisiä näkökulmia oman kriittisen ajattelun sekä arvojen ohjaamana, mutta yhtä oikeaa tietoa ei ole. ”Entisajan ihmisillä oli varmuus, meillä on valinnanvapaus”. (Koskinen 2018: 276.) Meidän modernina aikanamme myös varautuminen on valinta.

Osallistuessani 5.11.2019 Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) järjestämille Varautumisen valtakunnallisille opintopäiville, kuulin päivän mittaan useamman kerran, kuinka nykyään isoin ongelma on se, että meillä menee länsimaissa ”liian hyvin”, jolloin ihmiset eivät enää näe mitään tarvetta varautumiselle tavallisessa arjessaan. Tämä tekee meidät haavoittuvaisiksi poikkeustilanteessa. (Raisio, Harri 5.11.2019; Hyytiäinen, Mika 5.11.2019.) Myös varautujat näkevät asian pitkälti näin (Karosto & Karppinen 2011: 19). Ulla Koskisen mukaan (5.11.2019) nykyinen tilanteemme on itse asiassa juuri se, mitä ennen nimenomaan yritettiin välttää: ettei oltaisi mistään ulkopuolisesta järjestelmästä riippuvaisia.

Katson, että survivalismin ymmärtäminen on tärkeää, sillä se on osaltaan tietynlaista vastavoimaa aikamme kehitys- ja edistyshegemonialle. Kehityksen ja modernin kritiikki on relevanttia ja kiinnostavaa, koska kauan aavisteltu elämäntapamme kestävyysvaje alkaa pikkuhiljaa konkretisoitumaan; tiedeyhteisö, kansalaiset ja päättäjätkin osoittavat todellisen huolensa nykyisen jatkuvuudesta. Survivalisti ei lähtökohtaisesti usko, että uusi on aina parempaa, luotettavampaa ja kestävämpää: survivalismi epäilee kehitystä (Mitchell 2002: 10–11). Ihmisellä on perustarpeet, jotka ovat pysyneet aikojen saatossa samoina, vaikka kehitys on kehittynyt ja elintaso on noussut. Survivalisti tiedostaa pitkälle kehittyneen sivilisaation haurauden ja pitää olennaiset perustarpeet mielessään: asioita ei oteta itsestään selvyytenä. Tavallaan survivalismi onkin luonteeltaan antimodernia, sillä suhtautuessaan modernin lupauksiin varautumalla niiden pettämiseen, tekee survivalisti juuri niin kuin esimodernit ihmiset tekivät: luottaa eniten omaan varaansa.

Richard G. Mitchell toteaa (2002: 15–18), että survivalisteja on hyvin vaikea tutkia sosiaalitieteiden avulla, ja käy läpi monia epäonnistuneita tutkimusyrittäjiä. Syiksi hän listaa muun muassa survivalistien pyrkimykset yksityisyytensä salaamiseen ja epäluulon ulkopuolelta tulevaa uteliaisuutta kohtaan, sekä sen, että survivalismia ilmiönä ei voi tutkia kattavasti ainoastaan tekstiaineiston, kuten lehtiartikkelien, muiden kirjoitusten tai kyselytutkimusten avulla, sillä ilmiössä on olennaista kerronnan ja tulkinnan kulttuuriset merkitykset (Mitchell 2002: 15–18). Katsonkin, että folkloristiikan tieteenalalla, jossa tutkimus on lähtökohtaisesti kiinnostunut ihmisten ajatusmalleista sekä elämismaailmasta *per se*, on erinomaiset

mahdollisuudet tuottaa tietoa tästä kulttuuri-ilmiöstä ja sen merkityksistä. Perinteentutkimuksen tarkoitus on tarkastella instituutioiden ulkopuolista, tavallisten ihmisten omaa kulttuuria (Tieteen termipankki 14.3.2020), ja juuri tätä survivalismi on: se on ihmisten omaehtoista vastavoimaa tälle maailmanhistoriassa erikoisen aikamme luomalle helppoudelle, missä perusajatus on, että ruokaa saa aina kaupasta ja sähköä tulee aina pistorasiasta. Varautujat pyrkivät välttämään avuttomaksi jäämistä, mikäli näin ei joku päivä sattuisikaan olemaan.

2 Survivalismin taustaa ja aikaisempi tutkimus

Kaikkiin kulttuureihin on kaikkina aikoina kuulunut myyttejä maailman synnystä – ja tuhosta. Yleensä maailmanlopun tarinat ovat kuitenkin sisältäneet ajatuksen positiivisesta siirtymästä, missä tuhon jälkeen koittaa uusi, parempi aika. Näin apokalypsi on nähty yliluonnollisena, uudistavana ja merkityksellisenä ilmiönä, jossa yliluonnolliset voimat ja jumaluudet järjestävät asiat niin kuin kuuluukin. Vasta toisen maailmansodan jälkeen näkemys on muuttunut; maailma saattaakin loppua merkityksettömästi ihmisen aiheuttaman katastrofin myötä. Erityisesti ydinaseteknologian kehitys ja sen luomat aivan uudet uhkakuvat ovat vaikuttaneet voimakkaasti tämän ajatuksen syntymiseen. (Wojcik 1997: 1–5.)

Ei siis ole sattumaa, että myös survivalismin ilmiönä katsotaan syntyneen toisen maailmansodan jälkeen. Erityisesti kylmä sota ja ydinsodan mahdollisuus herättivät ihmisiä reagoimaan uudenvälisiin uhkakuviin. Yhdysvaltain valtion siviilien suojeleohjelma (*Civil Defense program*) 1950- ja 1960-luvuilla popularisoi ajatukset ydinsodasta selviämiseksi omatoimisen varautumisen keinoin, ja suositteli elintarvikkeiden varastoimista sekä suojan rakentamista ydinlaskeuman varalle kellariin tai takapihalle. Yhdysvalloissa survivalistinen perinne jatkuu yhä monilta osin samankaltaisena ammentaen vaikutteita alkuaikansa ydinsotaan varautujilta. (Berlet 2006.) Kuvaavaa on, että myös käsite *survivalismi* syntyi tuossa ilmapiirissä. Berlet (2006: 715) mainitsee termin keksijäksi *The Survivor*-nimistä lehteä 1970-luvulla julkaisseeseen Kurt Saxonin. Voisi siis todeta, että individualistisen tai omatoimisen varautumiskulttuurin alkujuuret ovat ehkä vähän yllättäen keskusjohtoisen politiikan synnyttämät.

Survivalismin voisi siis nähdä metodina, menetelmänä tai välineenä uudenvälisiin koettuihin uhkiin ja niihin reagointiin (Berlet 2006). Folkloristi Daniel Wojcik paneutuu

kirjassaan *The End of the World as We Know It – Faith, Fatalism, and Apocalypse in America* (1997) juuri tähän, eli kuinka moni apokalyptinen perinne on muokkautunut peilaamaan nykyisiä uhkakuvia. Koska modernissa maailmassa riittää sekulaareja uhkia, on toki luonnollista, että syntyy myös uudenlainen, sekulaari, apokalyptinen perinne (Wojcik 1997: 10–11). Tärkeää on kuitenkin huomata, että toisin kuin aiemmat myyttiset maailmanlopun perinteet, tälle uudelle maalliselle, antropogeeniselle millennialismille, löytyy jatkuvasti kasvava määrä tieteellistä tukea erilaisten ympäristökatastrofien sekä ilmastonmuutoksen edetessä, ja niistä saadun tieteellisen tiedon kasvaessa. Tämä tekee maallisesta apokalyptismistä hyvin todistusvoimaista, sillä se ei ole ainoastaan uskon asia. (Globus & Taylor 2011.)

Media- ja kulttuurintutkija Briohny Doyle (2012: 2) katsoo, että survivalismi on luonteeltaan apokalyptista, sillä se on reaktiota koettuun sosiaalisen järjestelmän kestättömyyteen ja sen romahduksen uhkaavaan läheisyyteen (myös Berlet 2006). Tämän johdosta survivalismin voi katsoa Doylen mukaan kuuluvan apokalyptiseen traditioon. Myös Wojcik lukee survivalistit osaksi modernia apokalyptista perinnettä (1997: 2–11). Kotoperäiseen kulttuuriimme verrattaessa on kuitenkin olennaista huomioida, että Yhdysvaltain kulttuuri ja poliittinen historia on varsin erilainen kuin Suomen. Kuten Mitchellkin (2002: 12–13) esittää, on Yhdysvalloissa pitkä apokalyptinen perinne, jonka osana ja modernina jatkumona survivalismi voidaan nähdä. Suomesta vastaava perinne puuttuu, vaikka maailmanlopusta on täälläkin myyttis-uskonnollisissa yhteyksissä varmasti aina jossain määrin puhuttu.

Yhdysvaltalaisessa survivalismissa ei myöskään ole poikkeuksellista, että siihen liittyy salaliittoteoreettisia ja/tai kristillisiä näkemyksiä (Lamy 1996, Berlet 2006, Westover 2018). Löytyypä kristityille varautujille omaa kirjallisuuttakin: kirjassaan *Jesus was a Prepper – A Christian Manual for Prepping* (2013) yhdysvaltalainen kristitty varautuja Franklin W. Haynes kuvaa, kuinka Raamatussa aina luomiskertomuksesta Ilmestyskirjaan ihmisiä itseasiassa kehoitetaan varautumaan. Tämä pääasiassa hyvin käytännönläheinen ja kattava varautumisopas on höystetty suurella määrällä teemaan sopivia Raamatun jakeita sekä Albrecht Dürerin renessanssinaikaista apokalyptistä grafiikkakuvitusta. Suomalaisesta maanläheisestä ja sekulaarista varautumiskulttuurista katsottuna tämänkaltainen uskonnollinen survivalismi näyttäytyy outona ja hyvin vieraana, enkä ole törmännyt kertaakaan tämänkaltaiseen varautumiseen suomalaisessa kulttuurikontekstissa. Suomalaisella survivalistien internetfoorumilla kaikenlaiset ylikuonnolliset romahdus- tai maailmanloppunäkemykset ovat todella harvinaisia, ja esiintyessään niistä kirjoitetaan ainoastaan spekulatiivisesti joko huumorilla, ironisesti tai halveksuen (Anttila 2014).

2.1 Keitä ovat survivalistit?

Terminä *survivalismi* juontaa juurensa englannin ja ranskan kautta latinan verbiin *supervivere*, joka tarkoittaa ylielämistä, jälkeen elämistä tai selviytymistä (Mitchell 2002: 241, Anttila 2014: 11). Survivalismin käsitteeseen kuuluu siis lähtökohtaisesti ajatus tulevan poikkeustilan tai katastrofin ylielämisestä, eli termiin itsessään sisältyy kuvaus siitä, miten survivalistin maailmankuvaan täytyy kuulua epäusko nykyjärjestelmän kaikkivoipuuteen tulevaisuudessa. Vaikka varautuminen olisi vain hyvin arkista, voi aiheen äärelle päädyttyään olla vaikeaa välttää mielikuvaa siitä, että mitä jos poikkeustilanteesta ei joskus enää palattaisikaan sitä edeltäneisiin normaalioloihin. Näin tyypillisesti päädytään pohtimaan omaa elämää suhteessa mahdollisiin poikkeustilanteisiin ja niihin varautumiseen. Paul Hoggettin (sit. Kabel & Chmidling 2014: 263) mukaan yhteiskunnallisen romahduksen odottaminen tuottaa henkilöille eräänlaisen psyykkisen ahdinkotilan, joka muuttaa tapaa, jolla kyseiset henkilöt käsittävät ulkomaailmaa. Juuri tämä katastrofin odotus muuttaa henkilön maailmankuvaa, joka puolestaan johtaa varautuja/survivalisti-identiteetin muodostumiseen (*prepper identity*). Kabel & Chmidling argumentoivat edelleen (2014: 263), että osallistumalla ja suunnittelemalla varautumistaan internetin survivalistifoorumeilla henkilöt rakentavat paitsi yhteisöä, myös omaa identiteettiään preppaajina.

Survivalistien keskuudessa puhutaan usein kahdesta eri vakavuusluokan selviytymistilanteesta: pienempi ja tyypillisesti palautuvaksi mielletty tilanne on niin kutsuttu SHTF (*When the Shit Hits the Fan*). Käsite on suomentunut survivalistien keskuudessa käytetyksi, *kun paska osuu tuulettimeen*-tilanteeksi. Tämä voi tarkoittaa mitä tahansa tilannetta, jossa jokin menee pieleen, kuten onnettomuutta, poikkeus- tai kriisitilannetta, joka ei kuitenkaan laajuudeltaan tai kestoltaan uhkaa yhteiskunnan toimintaa pitkällä tähtäimellä. Myös henkilökohtaisen elämän onnettomuutta tai kriisiä voidaan kutsua SHTF:ksi. Vanhemmasta sosiologian alan artikkelista löytyi SHTF:lle myös synonyymikäsite *when the balloon goes up* (Peterson 1984: 44), joka juontaa juurensa ensimmäisessä maailmansodassa käytettyihin tarkkailu- ja merkkipalloihin, mutta en ole törmännyt tähän versioon missään muualla, joten sen käyttö lienee jäänyt historiaan. Pahempi, suuri, ja palautumaton mullistus on niin kutsuttu TEOTWAWKI (*The End Of The World As We Know It*), jossa maailma ja yhteiskuntajärjestys eivät enää pysty palautumaan mullistuksen jälkeen sellaiseksi kuin ne sitä ennen olivat. TEOTWAWKI:ssa sivilisaatio kurjistuu tai romahtaa niin, että totut elämän lainalaisuudet eivät enää päde. Tällainen tilanne voi myös kehittyä eskaloituneesta SHTF:stä. Survivalistien ajatuksissa ja keskusteluissa mielikuvitus elää, eli jos ajatellaan yhtä

poikkeustilannetta, hiipii toinenkin mieleen, vaikka sitä ei tietoisesti tai järjestelmällisesti ajattelisikaan. Mielikuvat ja spekulatio ovat survivalistisen folkloren ytimessä. (Anttila 2014.)

Survivalismia ilmiönä on tutkittu lähinnä vain Yhdysvalloissa, ja täten lähdekirjallisuuteni on pitkälti yhdysvaltalaisista. Suomeen verrattaessa on kuitenkin huomioitava Yhdysvaltain hyvin erilainen poliittinen historia, sekä sikäläinen pitkä, kristinuskosta kumpuava, mutta aikojen saatossa monia muotoja saanut apokalyptinen perinne, jonka osana ja modernina jatkumona survivalismi voidaan nähdä (Wojcik 1997: 1–36, Mitchell 2002: 12–13). Suomesta vastaava pitkä ja vahva, nykyaikaan ulottuva elävä perinne puuttuu, ja siksi survivalismi terminä saatetaan kokea vieraaksi tai ongelmalliseksi sen yhdysvaltalaisien juurien ja sävyn, sekä suomalaiselle kulttuurille vieraiden apokalyptisten merkitysyhteyksiensä vuoksi. Suurin osa haastateltavistani käyttää ja suosii termiä varautuminen, sillä se koetaan neutraalimmaksi sekä merkityksiltään laajemmaksi. Survivalisti Pasi Karosto erittelee AamuTV:n haastattelussa (28.5.2013), että käsite *varautuminen* kattaa paremmin myös ennakkoinnin ja riskien hallinnan kuin käsite *survivalismi*. Suomessa myös viranomaiset kuten Sisäministeriö, Huoltovarmuuskeskus ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK käyttävät termiä varautuminen yhteiskunnallisiin poikkeustilanteisiin varautumisen suunnittelussaan. Kansalaisten itsenäisestä varautumisesta poikkeusoloihin tai häiriötilanteisiin viranomaiset käyttävät termiä *omatoiminen varautuminen* (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017: 37–39, Laurikainen 2019: 13). Käsittelen analyysiosassa haastateltavieni näkemyksiä aiheen termistöstä.

Koska survivalismi ilmiönä ja terminä on juuriltaan yhdysvaltalainen, välittyy se populaarikulttuurin kautta meillekin helposti yhdysvaltalaisine määritelmineen ja stereotyyppioineen. Survivalisti Pasi Karosto sekä Sanna Karppinen kirjoittavat kirjassaan *Suomalainen selviytymisopas – suunnittele, ennakoi, varaudu* (2011), että vaikka ensimmäinen mielikuva survivalistista saattaa olla ”rambomainen, maastopukuun pukeutunut äijä, joka varastoi bunkkeriin säilykkeitä ydinsodan varalle”, ei tämä pidä paikkaansa suomalaisesta survivalismista puhuttaessa (Karosto & Karppinen 2011: 7). *Tosi tarina – Pahan päivän varalle*-dokumentissa (2013) Karosto sanoo, että erona yhdysvaltalaiseen survivalismiin suomalainen varautuminen on enimmäkseen hyvin arkisiin tilanteisiin varautumista ja ruohonjuuritasolta liikkeelle lähtevää. Suomessa omavaraiselämä vallitsi historiallisesti hyvin pitkään verrattuna muuhun Eurooppaan (Koskinen 2019), ja tämä lienee vaikuttanut ilmiön muotoihin ja erityisesti sen koettuun arkisuuteen tänäkin päivänä.

2.2 Mihin survivalistit varautuvat?

Pasi Karosto ja Sanna Karppinen (2011: 8–13) kirjoittavat, että survivalismi on ympärillä olevien riskien yleistä tiedostamista ja ennakointia, sekä näihin riskeihin varautumista. He toteavat, että ennakoiva ja varautuva ajattelutapa sekä asenne ohjaavat jo itsestään minimoimaan turhia riskejä, ja toimimaan kulloinkin tilanteen vaatimalla tavalla. Karosto ja Karppinen (2011: 8–9) korostavat, että tarkoitus ei ole pelotella ihmisiä, vaan päinvastoin pyrkiä voimauttamaan varmuudesta kumpuavalla hyvän olon tunteella, että osaa toimia poikkeustilanteessa, ja että on jollain tavalla ennalta varautunut. Karoston ja Karppisen (2011: 9) mukaan: ”survivalismi on mahdollisuus ottaa vastuuta itsestään ja elämästään nyky-yhteiskunnan riskien ja epävarmuuden keskellä”. Yhteiskunta tai valtio ei voi huolehtia kaikesta puolestamme, joten oman tilanteen kartoitus ja riskeihin reagointi jo ennalta luo turvallisuuden tunnetta (ibid. 9–13).

Yhdysvaltalaisen lähdekirjallisuuden mukaan survivalistit varautuvat kaikenlaisiin poikkeus- ja katastrofitilanteisiin, joissa uhat vaihtelevat vakavuusasteeltaan ja laajuudeltaan. Esimerkiksi ympäristökatastrofi, talousromahdus, sota ja/tai ydinsota, pandemia, vallankumouksellinen kansannousu tai muu yhteiskunnallinen levottomuus tai lakko kuuluvat usein mainittuihin tulevaisuuden uhkakuviin. (Mitchell 2002: 3, Wojcik 1997: 118, Berlet 2006, Lamy 1996: 69, Peterson 1984.) Vaikka suomalaiset survivalistit tuntuvat varautuvan suurimmalta osin arjen lyhytaikaisiin haasteisiin kuten esimerkiksi sähkökatkoihin, leijailee ympärillä myös ajatus sivilisaation romahduksen mahdollisuudesta tavalla tai toisella (Anttila 2014). Kandidaatintutkielmassani kävi ilmi, että suomalaisten survivalistien romahdusskenaariot yleisimmästä ja todennäköisimmäksi mielletystä alkaen olivat vuonna 2014 talousromahdus ja energiakriisi, sota, ydintuho, pandemiat, saastuminen, luonnonkatastrofit, erilaiset avaruuden uhat, väestön pakkokontrolli, politiikan epäonnistuminen ja terrorismi. Moni survivalisti tosin korosti keskustelufoorumi *survivalismi.comilla*, ettei tulevalla skenaariolla ole kovin suurta merkitystä omaan varautumiseen nähden, sillä ihmisellä on samat perustarpeet romahduksen syystä huolimatta. (Anttila 2014.)

2.3 Suhde valtioon ja yhteiskuntaan

Lähdekirjallisuudessa tulee voimakkaasti esiin amerikkalaisten survivalistien epäluulo ja epäluottamus Yhdysvaltain liittohallitusta (*federal government*) kohtaan. Survivalistit suhtautuvat yleensä epäilevästi valtiovallan ja politiikan toimintaan ja motiivien oikeellisuuteen. Yhdysvaltalaisessa kontekstissa monet suhtautuvat valtiovaltaan jopa vihamielisesti, ja tämä tuntuu olevan yksi survivalistiksi ryhtymisen perusteista, syy, miksi jotkut päättävät aloittaa varautumisen. (Berlet 2006: 716, Mitchell 2002, Kabel & Chmidling 2014: 259, Rantanen 2015.) Tämä on hieman ristiriitaista, kun muistetaan, että survivalismi ilmiönä sai alkunsa keskusjohtoisesta siviilien suojeleohjelmasta. Näyttää siis siltä, että ihmiset adoptoivat ilmiön täysin omiin käsiinsä sen synnyttyä, ja tämän jälkeen survivalismista tuli omaehtoista kansankulttuuria. Koska viralliseen apuun ja valtioon ei voida luottaa, täytyy tulevaisuus ottaa omiin käsiin niin pitkälle kuin mahdollista. Tämä tapahtuu preppaamalla (*prep, prepare*), eli varautumalla omaa sekä perheen katastrofiselviytymistä varten.

Liittohallitusta kohtaan koettu epäluulo on hyvin moninaista ja -tasoista, kohdistuen esimerkiksi julkisten koulujen opetuksesta aina erilaisiin elintarviketuotteisiin sekä terveydenhoitojärjestelmään. Tämä havainnollistuu hyvin survivalistiperheessä kasvaneen Tara Westoverin muistelmissa *Educated* (2018). Westoverin perheessä lapsilla ei esimerkiksi ollut syntymätodistusta, eli heitä ei virallisesti ollut olemassa, sillä kaikki yhteiskunnan kansalaisiin kohdistama toiminta nähtiin potentiaalisesti arveluttavana ja vaarallisena (Westover 2018).

Myös suomalaisten survivalistien keskusteluissa politiikka ja yhteiskunnallinen päätöksenteko koetaan yleensä vieraaksi ja maailman suuntaa huonompaan vieväksi. Kuitenkaan suhtautuminen valtiovaltaa kohtaan ei tunnu olevan yhtä negatiivista kuin Yhdysvalloissa, vaan suoranaisten vihan tai pelon sijaan päällimmäisenä on epäluottamus. (Anttila 2014.) Haastatteleillani varautujilla on samansuuntaiset näkemykset. Esittelen näitä näkemyksiä lyhyesti tässä, ja palaan niihin tarkemmin analyysiosassa. Kukaan haastateltavistani ei juuri luota virallisten tahojen apuun yhteiskunnallisessa poikkeustilanteessa, saati mahdollisen romahduksen edetessä. Mies34, Mies40 ja Mies49 kokevat politiikan vievän meitä vain kauemmas kestävästä elämäntavasta, ja luovan näin yhteiskuntaan lisää epävakautta ja riskejä. Huoltovarmuuskeskuksen varmuusvarastot Mies49 ja Nainen29 sen sijaan mainitsivat erittäin järkeväksi ja hyödylliseksi osaksi valtion kriisivarautumista. Seuraava aineistolainaus summaa osaltaan kahtalaista suhtautumista yhteiskunnan toimiin:

No kyl mä uskon et poliitikkojen tehtävä on niinku pahentaa asioita mahdollisimman kalliilla. [...] Viranomaistyönä tapahtuu joitain järkevämpiä juttuja niinku nyt esim. tää varmuusvarastojuttu. Mies49

Vaikka Suomessa ei ole samanlaista vahvaa valtiovastaisuuden perinnettä kuin Yhdysvalloissa, vaikuttaa varautujien suhtautuminen yhteiskuntaan ja politiikkaan olevan ainakin osittain epäilevä. Esimerkiksi haastateltavani Mies49 toteaa, ettei laita toivoaan yhteiskunnan avun varaan, sillä yhteiskunta on itsessään myös osa ongelmaa, eli kestäväntöntä elämäntapaa. Siksi hän rakentaa eräänlaista rinnakkaisvaltaa oman elinympäristönsä naapureiden kanssa, ja hänen ihannemaailmassaan toimisi heimomaisten yhteisöjen oma lähidemokratia. (Mies49 10.4.2017.) Myös haastateltavani Mies40 näkee isoimpana ongelmana yhteiskunnan ekologisen kestäväntömyyden, mutta katsoo kuitenkin, että yhteiskunnalla on ainakin teoriassa kaikki mahdollisuudet korjausliikkeisiin, vaikka byrokratian rattaat toimivat hitaasti. Yksityisellä sektorilla hän sen sijaan näkee enemmän potentiaalia nopeisiin muutoksiin. (Mies40 21.11.2019.) Haastattelemani Nainen29 toteaa, että hänen koko varautumisensa lähtee siitä, ettei hän oikein luota mihinkään ulkoisiin struktuureihin ja niiden kestävyYTEEN. Hän haluaa kuitenkin olla osa yhteiskuntaa eikä asemoitua sen ulkopuolelle tai reunamille. (Nainen29 4.12.2019.) Sen sijaan haastattelemani Mies52 katsoo ongelman olevan pitkälti yhteiskunnan riittämättömissä resursseissa, jos poikkeustilanne tulisi: esimerkiksi poliisien määrä ei riitä turvaamaan yhteiskuntajärjestystä pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Hän kuitenkin toivoo yhteiskunnalta kovia ja päättäväisiä toimia kriisin keskellä. Hän ei esimerkiksi halua joutua tilanteeseen, jossa joutuisi itse käyttämään väkivaltaa, vaan toivoo, että yhteiskunta pitää järjestyksen yllä tarvittaessa kovillakin otteilla. Kuitenkin myös hän korosti lähipiirin ja naapuruston yhteisöllisyyttä tärkeänä osana varautumistoimiaan ja kriisitilanteista selviämässä. (Mies52 18.6.2017.) Haastateltu Mies34 toivoo, että valtio ja yhteiskunta toimisivat vahvasti kansalaisten varautumista aktivoiden, mutta suhtautuu pessimistisesti ihmisten varautumishaluun ja -motivaatioon aikamme viihteellisen kulutuskulttuurin keskellä (Mies34 18.10.2019).

Lähtökohtaisesti voisi sanoa, että vaikka monet haastateltavani kritisoivat yhteiskunnan kestäväntömyyttä, suhtaudutaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja valtioon kuitenkin positiivisesti ja arvostavasti. Epäluottamusta ja pessimismii liittyy ainoastaan valtion kykyyn vastata aikamme varautumishaasteisiin pitkälle kehittyneen infrastruktuurin pettäessä, sekä liian hyvään tottuneiden kanssaihminen toimintaan poikkeustilanteessa. Käsitellen haastattelemieni varautujien suhdetta yhteiskuntaan vielä tarkemmin analyysiosassa.

Esittelen luvun lopuksi lyhyesti yhteiskunnallista riskiteoriaa, jonka katson kuvaavan survivalistien suhtautumista yhteiskuntaan. Sosiologi Ulrich Beckin (2009) muotoilema

riskiyhteiskunnan käsite (*Risikogesellschaft*) viittaa modernisaation ja teknologisen kehityksen tiedollisiin katveisiin, jotka väistämättä poikivat toistuvia ja mittaluokaltaan kasvavia onnettomuuksia. Moderni yhteiskunta, jonka keskeinen tehtävä ei enää ole perinneyhteiskunnasta pois ponnistaminen vaan itse aiheuttamiensa riskien hallinnointi, on Beckin (2009: 8) mukaan riskiyhteiskunta. Beck korostaa, että riski ei ole onnettomuus, vaan sosiaalinen konstruktio, joka ennakoii konkreettista onnettomuutta. Yhteiskunnan teknokraattiset tahot, kuten insinööritieteiden ja taloustieteiden edustajat, käyttävät merkittävää määrittelyvaltaa riskien suhteen. He kertovat, mikä uhkakuva on mahdollinen, todennäköinen tai hyväksyttävä riski. Mutta Beckin mukaan modernisaation lupaama tekninen hallittavuus ja tieteellinen ennustettavuus menettävät uskottavuutensa riskin yllättävyyden edessä. Tietämättömyys on kaksinkertaista: emme tiedä, kuinka riskejä hallitaan, emmekä edes tiedä, mitkä kaikki seikat muodostuvat riskeiksi. Beckin sanoin: ”Me emme tiedä, mitä me emme tiedä.” (Beck 2009: 30–47.)

Merkittävä osa maailmankuvamme läpäisemästä riskitietoisuudesta, kuten ympäristöriskeistä, ei ole peräisin valtioiden, liike-elämän tai tiedeyhteisön piiristä, vaan kansalaisyhteiskunnasta (Beck 2009: 44). Beckin mukaan riskien määrittely (*staging of risk*) voi olla valtakamppailua, jossa kansalaisyhteiskunnan herättämä huoli voi tehdä tyhjiksi asiantuntijatahojen vakuuttelut siitä, että kaikki on hallinnassa. Jokainen onnettomuus osoittaa riskiyhteiskunnan kyvyttömyyden ennakoida ja hallita aiheuttamiaan riskejä. Samalla uusi onnettomuus palauttaa diskurssiin kaikki aiemmat onnettomuudet; ydinonnettomuus muistuttaa aiemmista ydinonnettomuuksista, asettuen samaan jatkumoon. (ibid. 24–46.)

Riskiyhteiskunnan teoriaa vasten katson, että survivalismissa yhdistyvät laaja empiirinen aineisto moderneja yhteiskuntia kohdanneista, ja odotettavissa olevista onnettomuuksista, sekä epäusko riskien yhteiskunnallista hallittavuutta kohtaan. Survivalistit saattavat omaksua asiantuntijatahojen riskitietoisuutta, mutta he saattavat myös haastaa ja kiistää sitä, esimerkiksi epäillessään valtion kykyä selviytyä eri uhkakuvista. Beckin (2009: 27–28) mukaan yksilön näkökulmasta modernin yhteiskunnan takuu turvallisuudesta ja riskien kompensoinnista ei päde, sillä valtio aiheuttaa ja määrittelee riskit, mutta yksilö joutuu niiden kärsijäksi. Tässä *traagisessa individualisaatiossa* yksilön on itse otettava vastuu riskien rationaalisesta arvioinnista ja hallinnasta (Beck 2009: 54–55). Mielestäni juuri tämä kuvaa survivalistien suhdetta riskiyhteiskuntaan.

2.4 Survivalismi ja maskuliinisuus?

Survivalismia on luonnehdittu hyvin maskuliiniseksi ilmiöksi, ja suurin osa survivalisteiksi identifioituvista ihmisistä vaikuttaa olevan miehiä. Survivalistit eivät kuitenkaan ole mikään homogeeninen ryhmä, ja ilmiön omaehtoisuuden ja tyypillisen anonyymiyden vuoksi survivalisteista ei juuri ole mistään saatavilla taustatietoa. Mitchell on kirjassaan *Dancing at Armageddon* (2002: 238) kuitenkin julkaissut hieman tilastotietoa yhdysvaltalaisen survivalistien demografiasta. Sen mukaan noin 89 % heistä on miehiä, keski-ikänsä 39 vuotta (ikähaarukan ollessa kaiken kaikkiaan 19–75 vuotta), 96,8 % on valkoisia, 74,2 % on naimisissa, perheellä on keskimäärin 2,2 lasta, koulutustaustaltaan suurin osa (26,2 %) on humanististen tai luonnontieteiden kandidaatteja (B.A. tai B.S.). Koulutukseltaan maistereita (M.A. tai M.S.) oli otannasta 10 % ja tohtoreita (Ph.D., LL.D. tai M.D) 16,2 %. Alle 12 vuotta koulua käyneitä oli vain 3,1 %, ja loput olivat suorittaneet lukion tai käyneet lisäksi jonkin aikaa yliopistoa. Yhteenvedon voisi todeta, että yhdysvaltalaiset survivalistit näyttävät tämän ainoan saatavissa olevan tilastotieteen mukaan olevan suhteellisen korkeasti koulutettua väkeä.

Ilmiön sukupuolittuneisuutta ei yleensä aihetta käsitellessä ohiteta, mutta Philip Lamy (1996) vie tämän pidemmälle ja käsittelee survivalismin sukupuolittuneisuutta enemmän erityisesti suhteessa niin kutsuttuun äärioikeistolaiseen valkoinen ylivalta-ajatteluun (*white supremacy*). Osa survivalisteista profiloitui Yhdysvalloissa takavuosisikymmeninä valkoisen ylivalan kannattajiksi (Lamy 1996, Mitchell 2002), mutta nykysurvivalistit tuntuvat Yhdysvalloissakin jyrkästi vierastavan survivalismin yhdistämistä rotuajatteluun, eivätkä nuoremman polven survivalistit tunnu enää olevan tietoisia näistä vanhoista assosiaatioista (Rantanen 2015: 11–13).

Yleisesti ottaen avauksia survivalismin korostuneesta maskuliinisuudesta on tehty useita. Viestintä- ja mediatutkija Casey Ryan Kelly erittelee ilmiön maskuliinisuutta artikkelissaan *The man-pocalypse: Doomsday Preppers and the rituals of apocalyptic manhood* (2016) muun muassa argumentoimalla, että survivalistimiehet haikailevat esimoderniin ”oikeaan maailmaan”, jossa miehiset kyvyt nousevat jälleen relevanteiksi kollektiivisen selviytymisen kannalta. Miehet siis haluavat Kellyn mukaan jälleen kokea itsensä tärkeiksi ja välttämättömiksi, ja tähän tarjoutuu paitsi mahdollisuus, myös velvollisuus, kun feminisoitunut yhteiskunta romahtaa. Kelly käyttää tästä termiä apokalyptinen miehisuus (*apocalyptic manhood*). Apokalyptisen miehisyyden takia jo tulevaan romahdukseen varautuminen ja taitojen harjoittelu tuntuvat hyvältä ja merkitykselliseltä (Kelly 2016: 98). Tämänkaltainen

maskuliinisuus näyttäytyy erityisesti populaarikulttuurin tuotteissa, kuten elokuvissa, sekä tavassa, jolla survivalistit usein esiintyvät tai esitetään. Survivalismi selvästi mielletään maskuliiniseksi. Tutkijat katsovat tämän johtuvan laajemmasta miehisyyden kriisistä (Kelly 2016, Doyle 2012). Tässä on kuitenkin huomionarvoista, että kumpikaan edellä mainittu tutkija ei ole tehnyt kenttätöitä survivalistien parissa, vaan heidän tutkimuksensa käsittelevät survivalismia mediassa ja populaarikulttuurissa. Haastatteleman varautujat kritisoivat juuri populaarikulttuurin luomaa survivalisti-stereotypiaa, joten liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei mielestäni pidä tehdä Kellyn ja Doyle'n näkemyksistä mitä tulee oikean elämän survivalisteihin.

Selviytymisen sukupuolittuneisuudesta on tehty myös täysin päinvastaisia havaintoja. Neuvostoliitossa syntynyt ja sittemmin Yhdysvaltoihin immigroitunut romahdusteoreetikko Dmitry Orlov on kirjassaan *Reinventing Collapse – The Soviet Example and American Prospects* (2008) kerrannut laajalti havaintojaan Neuvostoliiton romahduksesta ja todennut, että miehet tuntuvat äkillisessä uudessa tilanteessa vaipuvan toivottomuuteen ja siten esimerkiksi alkoholisoituvan, siinä missä naiset hiljaisesti ja sinnikkäästi tekevät ja yrittävät kaikkensa perheen selviytymiseksi – ja selviävät. Myös kalastaja-kirjailija Pentti Linkola on esseissään *Naiset elämänsuojelijoina I & II* (2007 [1996]) kirjoittanut muun muassa omakohtaisista havainnoistaan vuonna 1995 Vienan-Karjalaan tekemiltään retkiltä, ja todennut saman kuin Orlov: miehet luovuttavat, siinä missä naiset jatkavat sinnikkäästi elämää pitäen huolta perheistään. Tästä näkökulmasta en kuitenkaan ole löytänyt akateemista tutkimusta.

2.5 Muita survivalismin piirteitä

Monissa maissa survivalismi saa muotoja, joita emme Suomessa tule ajatelleeksi tai osaa kuvitella; Yhdysvalloissa terveydenhoidon kalleus tekee lääkärikäynnit monille mahdolliseksi jo nyt, joten vaivoja yritetään hoitaa itse yrttien, ravintolisien, ynnä muiden avulla. Kirjassaan *Educated* (2018), Tara Westover kuvaa survivalistiperheensä äidin harjoittamaa parantajan ja kättilön työtä. Ilman virallista koulutusta hän muun muassa avusti naisia synnytyksissä maantieteellisesti laajalla alueella. Tälle palvelulle oli tilausta, sillä suurelle osalle näistä naisista synnyttäminen sairaalassa ei olisi ollut taloudellisesti mahdollista. Itseoppineena kättilönä toimiminen oli laitonta, mutta tämä oli monille asiakkaille ainoa mahdollinen tapa saada edes jonkinlaista osaavaa apua synnytyksessä. Westoverin äiti harjoitti

parantajan tointa muutenkin laaja-alaisesti, sillä osana uskonnollis-survivalistista maailmankuvaansa perhe ei ylipäätään uskonut moderniin lääketieteeseen. (Westover 2018.)

Survivalistisessa diskurssissa terveys ja terveydenhoito nähdään yleisesti vaikeimpana ja eniten mietityttävänä asiana vakavassa kriisissä tai poikkeustilanteessa, saatikka romahduksen jälkeisestä elämästä kuviteltaessa. Antropologit Allison Kabel ja Catherine Chmidling (2014) ovat artikkelissaan keskittyneet nimenomaan survivalistien terveys- ja terveydenhoitonäkemyksiin oletetun romahduksen jälkeen. Romahduksen jälkeisessä maailmassa nähdään ehkä hieman yllättäen myös toivoa ja pelastusta suhteessa nykyisiin terveysongelmiin, sillä heidän aineistonsa mukaan sairauksien oletetaan vähenevän, kun teollista ja prosessoitua ruokaa ei enää ole saatavilla. Myös moderni ylipaino-ongelma hellittää ihmisten ravinnon laadun parannuttua sekä fyysisen aktiivisuuden lisääntyttyä. Kuvitelmissa romahduksen jälkeistä maailmaa asuttavat voimakkaat, työkykyiset ihmiset, joilla ei ole kroonisia sairauksia eikä ylipainoa. Eettistä pohdintaa ja debattia käydään yhdysvaltalaisilla foorumeilla siitä, kuinka paljon ihmisiä tulee kuolemaan sivilisaation romahduksessa, ja varsinkin modernin terveydenhoitosysteemin lakatessa toimimasta laajamittaisesti. Myös vaikeat kysymykset omasta ja läheisten kohtalosta tulevat tässä aineistossa esiin, ja ovatpa jotkut kroonisesti sairaat varautuneet jopa suorittamaan eutanasian tilanteen sitä vaatiessa, esimerkiksi insuliinin saannin loputtua. (Kabel & Chmidling 2014.)

Kabelin & Chmidlingin (2014) tutkimus ruotii harvemmin esiintyvää, jollakin tavalla positiivista puolta romahduksen jälkeiseen terveystieteeseen. Useammin asian käsittely painottuu synkälle kannalle, jolloin erityisesti ruuan loppuminen ja nälänhädän uhka tulevat esiin, sekä se, että modernia lääketieteellistä apua ei enää ole juurikaan saatavilla (Mitchell 2002, Anttila 2014, Rantanen 2015.)

Survivalismia on luonnehdittu myös liikkeeksi, jossa ratkaisuja haetaan kuluttamalla ja materian hamstrauksella; survivalistien kuluttamista on tutkimuksissa perusteltu reaktiolla pelkoon, psykologialla ja rituaalinomaisuudella, muutamia mainitakseni (Rantanen 2015, Lamy 1996, Drissel 2015). Omassa haastatteluaineistossani kuluttaminen ja kulutusyhdykkeitä eivät kuitenkaan korostuneet millään tavalla, joka vastaisi edellä mainittuja reaktioita. Tässä lienee jälleen yksi olennainen ero suomalaisen ja yhdysvaltalaisen survivalismin välillä. Toinen mahdollinen eroa selittävä tekijä on folkloristiikkaan verrattuna aivan eri tyyppiset tutkimusmenetelmät ja oppiaineet, antropologia ja mediatutkimus, joissa ylläesitetyt tutkimustulokset on saatu.

Yhdysvalloissa on massiiviset markkinat survivalisteille suunnatuille varusteille, joihin suomalaisia retki- ja erävarustemarkkinoita ei voine verrata. Yhdysvaltalaisen preppaus tv-sarjojen mukaan survivalistin tulee selvittääkseen käyttää rahaa ja kuluttaa (Drissel 2015: 5). Siinä missä amerikkalaisessa survivalismissa tuntuu tietynlainen survivalistinen kuluttaminen olevan keskeistä, korostivat kaikki haastattelemani suomalaiset varautajat sosiaalisuutta, taitoja, asennetta ja henkistä pääomaa tärkeimpinä selviytymistaitoina. Toki esimerkiksi riittävän kotivarann ylläpito nousi esiin erittäin tärkeänä ja oleellisena varautumistoimena, mutta siinäkin haastateltavillani oli kyse tavallisista ruokatarpeista, joita kotitaloudessa käytetään muutenkin. Yhdysvaltalaisilla varautujilla ei tunnu olevan poikkeuksellista, että hankitaan varta vasten varautumisruoaksi tarkoitettuja, vuosikausia säilyviä ruokavarastoja, joihin ei ole tarkoituskaan koskea kuin vasta katastrofin iskiessä (Rantanen 2015: 21–33, Drissel 2015: 5). Suomalaisesta varautumiskulttuurista katsottuna yhdysvaltalainen survivalistinen kuluttaminen näyttäytyy havaintojeni mukaan massiivisena ja vierana.

3 Aineisto, tutkimuskysymykset ja metodologia

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää Suomessa survivalisteiksi tai varautujiksi itsensä mieltävien ja identifioituvien ihmisten maailmankuvan komponentteja. Maailmankuvan käsitettä apuna käyttäen pyrin tutkimuksellani selvittämään, millainen toimija varautuja on, mitkä ovat hänen sosiaaliset ja yhteiskunnalliset relaationsa, sekä miten nämä näkyvät varautujan ajattelussa ja toiminnassa. Tarkastelen myös varautumisen tiedollisia, ajallisia ja paikallisia ulottuvuuksia ja näiden merkityksiä, sekä varautumistoiminnan merkitystä varautujalle.

Käsittelen tutkimuskysymyksiäni aineistonani viiden varautujan syvähaastattelut. Aineiston koon huomioon ottaen en voi tässä tutkielmassa tehdä mitään yleispäteviä johtopäätöksiä survivalisteista Suomessa. Keräämäni kenttätyöaineisto tarjoaa kuitenkin ikkunan viiden eri puolilla Suomea asuvan varautujan maailmankuvaan. Analysoin haastatteluaineistoani pääasiassa aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, ja jotta voisin vastata tutkimuskysymyksiini mahdollisimman kattavasti, analysoin kerronnan sisällön lisäksi myös kerronnan merkityksiä ja näiden tuottamista. Katson, että nämä metodologiset

lähtökohdat päästävät aineiston ja haastateltavien äänen keskiöön, ja tarjoaa näin parhaat edellytykset tutkimuskysymyksiin vastaamisessa.

3.1 Haastatteluaineisto

Tutkielman aineisto on itse keräämäni kenttätyöaineisto. Olen haastatellut tätä tutkielmaa varten viittä varautujaa eri puolilta Suomea. Kriteerini haastateltaville oli itsensä määrittely survivalistiksi tai varautujaksi. Haastattelut on tehty kevätkesällä 2017 sekä syystalvella 2019 kunkin varautujan kotona. Haastateltavani asuvat ympäri Suomea; haastattelut on tehty pääkaupunkiseudulla, Uudellamaalla, Hämeessä, Pohjois-Karjalassa sekä Pohjois-Pohjanmaalla. Haastateltavat ovat valikoituneet sattumanvaraisesti *survivalismi.com*-keskustelufoorumilta, sekä tuttavapiirini vinkkien ansiosta. En laittanut foorumille avointa haastattelupyyntöä, vaan kontaktoin muutamia aktiivisia keskustelijoita suoraan yksityisviesteillä. Syy, miksi en halunnut laittaa avointa haastattelupyyntöä foorumille oli, että halusin varmistua henkilöiden aidosta paneutumisesta aiheeseen, eli kontaktoida aktiivisia ja pitkään mukana olleita foorumijäseniä. Halusin varmistua myös omasta turvallisuudestani; anonyymissä kontaktissa internetfoorumilta kenttätutkimukseen, jossa menen haastateltavan kotiin, on pieni riskinsä, jonka halusin minimoida. Tutustumalla etukäteen kontaktoimani henkilön nettikirjoituksiin ja ottamalla itse yhteyttä häneen, pystyin varmentamaan kontaktin asiallisuutta.

Foorumin lisäksi sain tuttaviltani useita vinkkejä mahdollisista haastateltavista. Yksi haastateltava löytyi tuttavan vinkkaaman potentiaalisen henkilön, joka ei lopulta kuitenkaan halunnut itse haastateltavaksi, vinkin ansiosta. Toinen, eri tuttavan vinkkaama mahdollinen haastateltava ei puolestaan vastannut sähköposteihini, mutta tapasin hänet sattumalta parin kuukauden päästä yhteydenotostani erään haastattelureissuni yhteydessä, ja kun kummankin henkilöys tuli ilmi esittelyn jälkeen, kerroin hänelle lisää tutkimuksesta. Keskusteltuamme jonkin aikaa sekä tutkimuksestani että survivalismista ylipäätään, hän lupautui haastateltavakseni. Hän kertoi suhtautuneensa haastattelupyyntöön hieman varautuneesti pelkän sähköpostiyhteydenoton perusteella ja jätti siksi vastaamatta, mutta tavattuamme ja keskusteltuamme hän lupautui mielellään. Koen, että juuri luottamuksen rakentaminen onkin olennainen seikka haastateltavien saamisessa. Tässä kasvokkainen tapaaminen ja keskustelu tukevat luottamuksen syntyä aivan eri tavalla kuin pelkkä sähköpostiyhteydenotto, vaikka se olisi kuinka informatiivinen. Myös se, että on joku yhteinen tuttu, tuo luottamusta ja helpottaa kontaktin luomista.

Haastateltavien löytäminen ei kaiken kaikkiaan ollut kovin helppoa, sillä vain reilusti alle puolet suoraan kontaktoimistani henkilöistä ylipäättään vastasi minulle. Vastanneista suurin osa kuitenkin suostui haastateltavaksi tutkielmaa varten. Survivalismikulttuurin anonyymien luonteen huomioon ottaen koen kuitenkin, että haastateltavien löytyminen ei ollut niin vaikeaa kuin aluksi pelkäsin. Haastattelujen karttuessa sain myös huomata, että varautujissa löytyy yllättäen myös monia aiheesta avoimesti puhuvia. Tutkimuksen tekeminen muutti näkemystäni ilmiöön liitetyn anonyymiteetin itsestäänselvyydestä; omien kokemusteni mukaan tätä, pääasiassa yhdysvaltalaisen tutkimuskirjallisuuden korostamaa pyrkimystä täydelliseen identiteetin salaamiseen ei voi missään mielessä pitää yksiselitteisen paikkansa pitävänä Suomessa. Toki myös moni suomalainen varautuja kokee oman anonyymiteetin varautujana erittäin tärkeäksi, ja identiteetin täydellinen salassapito olikin syynä ainakin kahteen haastattelusta kieltäytymiseen.

Haastateltavistani kaksi halusi esiintyä omilla nimillään, yksi nimimerkillään, ja kaksi anonyymeinä. Syy, miksi kaksi haastateltavaa eivät halunneet aineistonsa anonymisointia oli, että he molemmat ovat avoimesti puhuneet aiheesta erilaisissa medioissa, eivätkä katsoneet, että henkilöyden salaaminen tässäkin tapauksessa on tarpeen. Käytän tutkielmani tekstissä kaikista kuitenkin analyysin tasapuolisuuden vuoksi nimimerkkiä, joka koostuu haastateltavan sukupuolesta ja iästä. Haastateltavat ovat iältään 29–52 vuotiaita. Neljä heistä on miehiä ja yksi nainen.

Jokainen haastatteluvierailu alkoi jutustelulla ja pienellä tutustumisella ennen varsinaista haastattelua. Kaikki haastateltavat esittelivät minulle lisäksi oma-aloitteisesti kotiaan ja varautumiseen liittyvää esineistöään. Haastatteluvierailut kokonaisuudessaan olivat useamman tunnin, jopa päivän, mittaisia. Varsinaiset haastattelut vaihtelivat kestoltaan kahdesta tunnista reiluun kolmeen tuntiin. Kaikki haastattelutilanteet olivat rentoja, ja ilmapiiri oli jokaisen luona luottavainen ja tuttavallinen mahdollisesta alun pienestä jännityksestä huolimatta.

Haastattelurunko (ks. liite 1) on avainasemassa, kun vastausta tutkimuskysymyksiin on tarkoitus selvittää haastatteluun. Laatimani haastattelurunko löytyy tutkielman lopusta liitteenä. Avaan seuraavaksi hieman tutkimuksen metodologiaa sekä maailmankuvan käsitettä ja esitän, miten olen soveltanut näitä haastattelurungossani. Käytän maailmankuvan käsitettä myös analyysini tukena.

3.2 Sisällönanalyysi

Erittelen seuraavaksi sisällönanalyysiä tutkimusmetodinä sekä perustelen tarkemmin metodin valintaani suhteessa aineistooni sekä tutkimuksen tarkoitukseen.

Sisällönanalyysi on yleiskäsite useammanlaiselle sisältölähtöiselle analyysimetodille. Käsite voi tarkoittaa sekä sisällönanalyysiä, jota on aineistolähtöistä sekä teorialähtöistä, että sisällön erittelyä, joka puolestaan eroaa hyvin paljon laadullisessa tutkimuksessa käytetystä sisällönanalyysistä, sillä sitä käytetään pääasiassa kvantitatiiviseen tutkimukseen. (Tuominen & Sarajärvi 2009: 93–121, Grönfors 1985: 160–161, Fiske 1998: 178–190.)

Sisällönanalyysiä voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Pyrkimys sisällönanalyysiä käytettäessä on saada selkeä, tiivistetty ja yleismuotoinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Tällä metodilla voidaan analysoida mitä tahansa dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 93–105.)

Aluksi koko aineistoa lähdetään järjestämään pienempiin aiheyksiköihin, joko induktiivisesti aineistosta lähtöisin olevien käsitteiden alle redusoiden, deduktiivisesti verraten, tai sovittaen aineistodataa valmiisiin käsitteisiin, jotka ovat tutkijan luomia tai valitsemia. Tätä voidaan jatkaa niin pitkälle kuin se tapauskohtaisesti on järkevää. Aineisto siis ikään kuin suppenee käsitteiden alle, joita edelleen voidaan jakaa tarpeen mukaan merkitykseltään laajempiin yläkäsitteisiin. Hajanaisesta ja laajasta aineistosta alkaa näin edeten jäsentyä yhtenäisempää informaatiota, kunnes tästä informaatiosta voidaan alkaa tekemään luotettavia johtopäätöksiä. Johtopäätökset ovat aina suhteessa aineiston kokoon, mutta myös tutkimuskysymyksistä riippuen aineiston syvyys on olennainen asia, erityisesti induktiivisessa sisällönanalyysissä, joka on folkloristiikan alan varmasti tyypillisin sisällönanalyysin käytötapa. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 93–121, Grönfors 1985: 160–161.) Hermeneuttisen kehän ajatus kuvaa hyvin merkitysten tulkintaa tämän metodin avulla.

Sisällönanalyysi kohdistuu siis teksteihin, ja tässä tapauksessa teksteiksi muutettuun puheeseen. Metodissa on olennaista etsiä tekstin merkityksiä. Tämä on keskeinen tarve tässä tutkimuksessa, etsittäessä haastatteluaineistosta vastausta tutkimuskysymykseen. Satu Apo (2001: 28) kirjoittaa metodin perusoletuksena olevan, että usean, toisistaan riippumattoman haastateltavan samansisältöiseksi tunnistettavat ilmaisut niissä ilmenevine mielikuvineen ja näkemyksineen viittaavat kollektiivisesti jaettuun tietoon. Tuomi & Sarajärvi (2018: 117–118) kirjoittavat metodin ytimeä, että siinä missä sisällönanalyysi etsii tekstin merkityksiä, tutkii diskurssianalyysi puolestaan merkitysten tuottamista, eli ilmaisua. Näistä kahdesta

näkökulmasta saadut tulokset eivät heidän mukaansa ole yhteismitallisia. Merkitysten tuottaminen liittyy moneen tekijään ja on aina jonkinlaista tekemistä, aktia. Toki molempia voidaan tutkia ja tutkimuksellisia ideoita voidaan lainailla ja soveltaa joustavasti (ibid. 117–118). Metodeja on siis mahdollista käyttää rinnakkain, jos molemmat tarjoavat tietoa, joka on tutkimuskysymysten kannalta tärkeää selvittää. Kuitenkin ne vaativat hieman erilaista aineiston tarkastelua. Analyysiosuudessa käsitellenkin diskurssianalyysin avulla sellaisia aineiston ilmaisullisia seikkoja, jotka koen tutkimuskysymysten kannalta oleellisiksi aineistosta esiin nousseiksi piirteiksi.

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2018: 118) sisällönanalyysillä voidaan tutkia maailmasuhdetta, jossa ihminen tarkastelee todellisuutta ikään kuin ulkoapäin, mutta myös sellaista maailmasuhdetta, jossa ihminen puhuu maailmansa sisältä käsin, ja on samalla tuossa maailmassa mukana. Tällöin kyseessä on osin maailmasuhteen näkymättömän ymmärtäminen. Jälkimmäisessä oleellinen seikka on, että tutkimuksessa on kyse todellisuuden tajuamisesta inhimillisenä ajattelutapana, eikä itse todellisuudesta sinänsä. (ibid. 118.) Omassa tutkimuksessani molemmat maailmasuhteen ilmentymät ovat tärkeitä, sillä survivalistit puhuvat paljon ikään kuin observoiden maailmaa, asemoituen ainakin hieman syrjään. Toisaalta taas on nimenomaan kyse survivalistisesta maailmasuhteen ymmärtämisestä sen sisältä katsottuna.

Sisällönanalyysiä on kritisoitu siitä, ettei se varsinaisesti edes olisi tutkimusmetodi, vaan vain menetelmä aineiston järjestämiseen (Tuomi & Sarajärvi 2009: 105, Grönfors 1985: 161). Lähteissä painotetaan, että tutkijan on käytettävä järkeään, ja tehtävä itse johtopäätökset tästä metodin avulla järjestetystä aineistosta. Näinhän toki onkin, mutta tuskin mikään tutkimusmetodi voi edes teoriassa olla niin nerokkaan vedenpitävä, ettei tutkijalta vaadittaisi omaa järjen käyttöä. Satu Apo (2001: 28–29) kirjoittaakin, etteivät teemat tai käsitteet ikinä ”nouse” omin voimin aineistosta, vaan tutkija tunnistaa merkityksiä omaa aihepiirin tuntemustaan vasten, ja käyttää tässä prosessissa päättelyä ja tulkintaa.

Sisällönanalyysillä voidaan verrata esimerkiksi sanojen, fraasien tai asioiden esiintymistiheyttä tai palstatilaa, josta sitten voidaan tehdä johtopäätöksiä. Tästä syystä menetelmää on kritisoitu keskeneräisyydestä; sen jäljiltä aineisto on kyllä järjestyksessä, mutta kunnan tulokset puuttuvat. Näin metodi tarjoaa kuvailevaa tietoa, mutta loppupäätelmät odottavat vielä tekemistään. Kuitenkin raaka-aineet teoreettiseen pohdintaan ovat nyt valmiina. Tämä on aineiston kanssa työskentelevälle kuitenkin tärkeää, sillä se on näin saatu jäsennettyä käsiteltävään muotoon. Tässä vaiheessa on myös jo selvää, mitä aineisto kertoo ja mistä on

kyse. Seuraavaksi tutkija pääsee käyttämään ajatteluaan viedäkseen analyysiprosessin loppuun. (Grönfors 1985: 144–161, Tuomi & Sarajärvi 2009: 105–106.)

Käsittelen seuraavaksi hieman tarkemmin tutkimuksen kannalta olennaista aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Se on nimensä mukaisesti aineistolähtöistä; aineistosta katsotaan keskeisiksi nousevat teemat tai käsitteet, jonka alle sitä aletaan lajitella ja pelkistää. Metodi on siis induktiivinen, eli ikään kuin ”sisältä kaivava”. Tämä tarkoittaa juuri aineistolähtöisyyttä. Koska tutkijalla ei ole valmiita käsitteitä tai teoriaa minkä alle aineistoa niputtaa, tulee tässä metodissa erinomaisesti esiin juuri tutkittavien näkökulma. Tämä on aineistolähtöisen sisällönanalyysin idea, ja sopii erinomaisesti vastaamaan tämän tutkimuksen tarpeisiin. Se, että metodi sopii sekä laajan että täysin ennalta strukturoimattoman aineiston käsittelyyn, on erittäin tärkeää tutkimuksessa, jossa tutkitaan erilaisia keruutuloksia (Tuomi & Sarajärvi 2009: 105).

Tuomi ja Sarajärven tuovat esiin ehkä hieman yllättävän tulkinnan aineistolähtöisyyden merkityksestä tutkimuksessa: aiemmalla tiedolla ei pitäisi olla tekemistä analyysiprosessin ja lopputuloksen kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009: 97). Tämä on tärkeä huomio erityisesti kenttätö- ja muun keruuaineiston tutkimuksessa, sillä erilaiset ilmiöt ja piirteet voivat vaihdella suurestikin eri ihmisten ja ihmisryhmien kulttuurisissa representaatioissa, eikä aiempi tutkimus samasta aiheesta mutta eri aineistolla välttämättä ole tuloksiltaan samankaltainen. Tämän tutkimuksen kannalta seikka on myös huomionarvoinen, sillä survivalismista aiemmin tehty tutkimus on aineistoltaan pääasiassa yhdysvaltalaisia. Näiden tutkimusten tulokset eivät siis ole välttämättä ollenkaan yhteismitallisia tässä esittämieni tulosten kanssa, jotka koskevat keräämääni haastatteluaineistoa. Katson kuitenkin, että aiempi tutkimus aiheesta tarjoaa olennaisen pohjan ja vertailukohdan omalle analyysilleni, ja näen omien havaintojeni reflektoinnin tärkeänä suhteessa aiheesta aiemmin sanottuun. Näin kokonaisvaltainen tieto ja ymmärrys survivalismista ilmiönä kasvaa.

Näistä metodologisista lähtökohdista käsin katson, että sisällönanalyysi on perusteltu metodivalinta tähän tutkimukseen. Tarkoitukseni on tässä tutkielmassa selvittää suomalaisten survivalistien maailmankuvaa, ja jotta tähän tutkimuskysymykseen voisi edes jollakin luotettavalla tavalla vastata, koin tarpeelliseksi kerätä haastatteluaineiston. Pelkkä internetfoorumin tai muun anonyymin tekstiaineiston analyysi ei mielestäni tässä tapauksessa riittäisi uskottavaan ja kattavaan tutkimuskysymykseen vastaamiseen, ja siten syväluotaavamman tiedon tuottamiseen survivalismista kulttuuri-ilmiönä. Viittaan tässä myös yhdysvaltalaisia survivalisteja tutkineen Mitchellin näkemykseen (2002: 15–18), jonka mukaan

survivalismia ei voi tutkia kattavasti vain tekstiaineiston avulla. Haastatteluaineiston ollessa kyseessä juuri sisällönanalyysi on oiva keino käsitteellistää aineistoa ja auttaa selvittämään, mistä siinä on kyse. Kun aineiston ryhmittely ja käsitteiden luominen on tehty, on analyysin ja tulkinnan teko mahdollista. Koska kyseessä on kulttuuri-ilmion laadullinen tutkimus, on tutkijan oman ajattelun tuloksena syntynyt analyysi välttämätön. Valittu metodi mahdollistaa tämän analyysin.

Esitän vielä lopuksi lyhyesti aineistolähtöisen sisällönanalyysiprosessin käytännön kulun kuten Tuomi ja Sarajärvi sen esittävät (2009: 110–115): ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen analyysiyksiköihin, jotka muodostuvat tutkimuskysymyksen ja aineiston yhteensopivista osasista. Tätä ensimmäistä saatua analyysiyksikköä nimitetään alaluokaksi. Seuraavaksi alaluokkia lähdetään klusteroimaan eli ryhmittelemään luokitteluyksiköihin, jotka muodostuvat ilmiön ominaisuuksista ja piirteistä. Tästä muodostuu puolestaan yläluokka. Sitten näitä yläluokkia aletaan abstrahoida, eli luomaan teoreettisia käsitteitä niiden pohjalta. Tämä tapahtuu luokituksia yhdistelemällä ja menemällä merkityksissä edelleen korkeammalle, tai yleisemmälle tasolle. Näin muodostuu käsitteellinen yläluokka. Kun yhdistävä käsite tai yhdistävä luokka on tämän myötä saatu selville, on se eräänlainen vastaus tutkimuskysymykseen. Näin aineisto on saatu järjestettyä pelkistämällä ja abstrahoimalla, ja tutkija on jo luokittelemalla aineiston saanut selville, mistä siinä on kyse. Seuraavaksi on analyysin ja johtopäätösten vuoro. (Tuomi ja Sarajärvi 2009: 110–115)

3.3 Maailmankuvan käsite

Koska pro gradu-tutkielmani tarkoitus on selvittää suomalaisten survivalistien maailmankuvaa, on olennaista selvittää maailmankuvan käsitteen merkityksiä. Mitä kaikkea maailmankuva tarkoittaa? Miten sitä voidaan selvittää, missä ja miten se ilmenee? Olen perustanut haastattelurunkoni tässä esittämiini maailmankuvan merkitysrelaatioihin.

Haastattelurungon muotoilemisessa lähdin liikkeelle Anttosen ja Kuusen luettelemista maailmankuvaan kuuluvista käsitysalueista. En pidä ensimmäistä ja toista kohtaa relevantteina omaa tutkimustani ajatellen, mutta kohdat 3–5 katson olennaisiksi, ja ne korostuvat haastattelurungossani. Anttosen ja Kuusen (1999: 123) mukaan: ”Maailmankuvaan kuuluvat käsitykset (1) kosmoksesta, ajasta ja avaruudesta, (2) olemassaolon perusluonteesta, luonnollisen ja yli-luonnollisen suhteesta, (3) luonnosta ja ympäristöstä, ihmisen ja

yhteiskunnan suhteesta niihin, (4) ihmisestä ja ihmiselämän vaiheista, (5) yhteiskunnasta, kansasta, valtiosta, historian ja kulttuurin perustekijöistä.”

Kyse on siis kaikesta siitä, miten ihminen ympäröivän maailmansa hahmottaa, sekä itsensä sen osana. Millainen ympäröivä maailman on, entä mikä on ihmisen paikka siinä? Millaisista osista ja yhteyksistä maailma muodostuu ja miten? Mikä on ympäröivän todellisuuden ja itsen suhde? Näistä kysymyksistä ja niiden ilmenemisestä muodostuu ihmisen maailmankuva. (Virtanen 1999: 230, Eilola 2004: 137.)

Maailmankuva on näkemys, joka ilmenee lähes kaikessa ihmisen olemisessa ja tekemisessä, mikä mitenkään vastaa ja liittyy yllä oleviin kysymyksiin. Paitsi että eri aikakausilla voidaan katsoa vallinneen tietynlaisen maailmankuvan, esimerkiksi *modernin maailmankuvan*, on se vasta niin sanottu ylämaailmankuva, joka edelleen tiivistyy pienemmäksi kohti yhden ihmisen maailmankuvallista käsitystä. Myös Leea Virtasen mukaan (1999: 230) maailmankuvalla tarkoitetaan pähkinänkuoressa ihmisen ymmärrystä ympäröivästä maailmasta ja ihmisen paikasta siinä. Virtanen kuitenkin tuo esiin tutkimuksen esiin tuomia ongelmia maailmankuvan ilmenemisessä muun muassa seuraavasti: onko maailmankuvan sisältö tietoa vai toimintaohje? Onko se tiedostettua ja ilmaistavaa, vai ilmeneekö se ihmisten teoissa? (Virtanen 1999: 230.) Todennäköisesti se voi tapauskohtaisesti olla vaikka kaikkiakin näitä yhtä aikaa, eri suhteissa.

Edellä esitetyt kysymykset maailmankuvan luonteesta ja ilmenemisestä ovat olennaisia tuodessaan esiin myös tiedostamattoman ja alitajuisen. Maailmankuvan moninaisuutta pohdittaessa lähestytään vaikeita kognitiivisia ja psykologisia puolia ihmisen toiminnasta. Missä kaikessa ja miten maailmankuva ilmenee? Maailmankuva ilmenee varmasti jollakin tavoin esimerkiksi ajatuksissa, mutta entä jos niistä vaietaan sosiaalisissa konteksteissa? Survivalistit ovat perinteisesti anonymiteettiä suosiva alakulttuuri. Eräitä syitä tähän ovat varautumisen aiheuttaman negatiivisen sosiaalisen stigman pelko, sekä halu pitää omat varastot ja toiminta salaisina (Peterson 1984, Parkkinen 2018: 45–46). Varautuminen on kuitenkin todennäköisesti jonkinlainen osa henkilön maailmankuvaa, vaikka toiminnasta ei puhuttaisi muille. Mitä esimerkiksi ruokien ja hyödykkeiden varastointi kertoo survivalistin käsityksistä, ellei sitä, että hän todennäköisesti ajattelee yhteiskunnan huoltoketjujen joskus katkeavan ja kauppojen hyllyjen olevan tyhjiä? Tässä mielessä voisi sanoa, että sekä ajatukset että teot välttämättä heijastavat maailmankuvaa.

Maailmankuva voidaan siis nähdä sekä kerronnan sisällön, että tavan määrittäjänä, sekä ihmisen tekojen määrittäjänä. Näiden lisäksi maailmankuva ilmenee syvemmällä tasolla

ihmisen kognitiossa, joka liittyy kaikkeen tiedonkäsittelyyn. Näiden myötä käy selväksi, että maailmankuva on oikeastaan kulttuurin tekijä. (Anttonen & Kuusi 1999: 126–129.) Näin ollen tutkielmani kertoo myös survivalismista kulttuurina, jonka osia ovat käsitykset, pelot, odotukset ja toimintatavat.

Esittelin edellä Leea Virtasen näkemyksen, jonka mukaan maailmankuva on ympäröivän maailman ja oman roolin ymmärtämistä. Hänen mukaansa ei ole selvää, ilmeneekö maailmankuva tiedollisena (kognitiivisena) vai toiminnallisena (normatiivisena) rakenteena. Virtanen mainitsee nämä ongelmiksi, jotka ovat nousseet esiin maailmankuvaa tutkittaessa, ja viittaa Outi Lehtipuron artikkeliin *Kulttuuriantropologin maailmankuvaongelmia* (1977). Artikkelissa on edelliseen kysymykseen viitaten asetettu vastakkain kognitiivinen ja normatiivinen maailmankuva, jotka voivat erota toisistaan. Kuitenkin kokonaisvaltainen tutkimusnäkemys, jossa tuota erottelua ei tehdä, painottaa maailmankuvan tiedostamattoman puolen tärkeyttä. Tämän katsotaan luotettavimmin paljastuvan epäsuorasti, tulkitsemalla ihmisten sekä sanallista että ei-sanallista toimintaa, erotuksena ainoastaan heidän oman toimintansa ja sen perusteiden selvityksen kuuntelemista. (Lehtipuro 1977: 71–75.)

Lehtipuro tuo esiin muitakin maailmankuvan tutkimukselle tyypillisiä ja tutkittuja ongelmia, joista kaksi on tälle tutkielmalle olennaisina syytä esitellä myös tässä. Ensimmäiseksi Lehtipuro esittelee kysymyksen siitä, voiko ihminen kehittää maailmankuvaansa vapaasti persoonallisuutensa ja kokemustensa pohjalta, vai saako hän eräänlaiset maailmankuvasilmäläsit siltä kulttuurilta, mihin on syntynyt ja kasvanut? Tässäkin lienee kyse molempien sekoituksesta, sillä samassa miljöössä saattaa elää rinnatusten erilaisen arvomaailman omaavia yhteisöjä, vaikka nämä ovat myös kosketuksessa keskenään. Toiseksi Lehtipuro esittää, että mikäli maailmankuvaa pidetään käyttäytymisessä ja arvostuksissa vaikuttavana tiedostamattomana systeeminä, voi sitä luotettavimmin lukea ekspressiivisestä käyttäytymisestä sekä toiminnan piilomerkityksistä. Tähän liittyen hän nimeää kuitenkin haasteeksi tutkijan oman maailmankuvan vaikutuksen; jotta tutkija voi nähdä muutakin kuin omat ennakko-oletuksensa, tulee hänen olla etnometodologisesti kriittinen ja ymmärtää eri perinteenlajien ominaisluonteet, käyttöyhteydet ja funktiot. Esimerkiksi kasku ja myytti kertovat maailmankuvasta eri tavalla. Lopuksi Lehtipuro esittää vielä tärkeän huomion: nykykulttuuri elää kaikkialla vahvasti joukkotiedotuksellisen ”suuren tradition” piirissä, jolloin kaikkiin ryhmiin mahtuu aina monia yksilöllisiä kulttuurisia vaihtoehtoja ja muuttujia. Tämä pätee itsestään selvästi myös minun aineistooni. On siis pohdittava, miten löytää ne maailmankuvalliset elementit, joista tutkittavalle yhteisölle, tässä tapauksessa survivalisteille, ominainen kokonaisuus rakentuu. (Lehtipuro 1977: 71–75.)

Havaitsin tehdessäni kandidaatintutkielmaani, kuinka jotkut kirjoittivat survivalismifoorumilla, että he eivät ole kertoneet varautumisestaan edes omalle puolisolleen tai perheelleen peläten asian huonoa vastaanottoa. He siis varautuvat täydellisessä hiljaisuudessa, tai vaihtoehtoisesti varautuminen on hiljaisesti hyväksyttyä parisuhteessa, mutta siitä ei juuri puhuta. En osaa sanoa, kuinka yleistä näin suuri varautumisidentiteetin salassapito on. Aihe voi kuitenkin salassapidosta huolimatta olla hyvin tärkeä varautujalle itselleen, ja poikkeustilan odottaminen sekä siihen varautuminen voivat olla mahdollisesti suurikin maailmankuvallinen teema myös varautumisensa salaavalle survivalistille.

Jonkin verran tiedetään kuitenkin, että tämäkään korrelaatio tekojen ja maailmankuvan tai arvojen, jotka yleensä johtuvat maailmankuvasta, välillä ei aina pidä paikkaansa. On tehty esimerkiksi lukuisia kyselytutkimuksia kulutuskäyttäytymisestä, jossa useaan otteeseen on todettu sama epäsuhta sanojen ja tekojen välillä; esimerkiksi ihmisistä paljon suurempi prosentti kertoo ostavansa luomutuotettuja elintarvikkeita, kuin mitä todellisuudessa tilastot kertovat, eli käytännössä kuitenkin ostetaan useammin tavanomaista tehotuotettua ruokaa (Jatkola 2012: 11). Mielikuva ja todellisuus eivät siis aina näytä kohtaavan ihmisen omassakaan käsityksessä itsestään. Maailmankuva ei ole mikään yhtenäinen kiinteä konstruktio, vaan se koostuu monikerroksellisista ja myös ristiriitaisista osasista.

Seppo Knuutila pohtii maailmankuvan käsitettä hyvin monipuolisesti teoksessaan *Kansanhuumorin mieli – Kasku maailmankuvan aineksena* (1992). Esimerkiksi olennainen kysymys on, onko maailmankuvan subjekti lähtökohtaisesti kollektiivinen vai yksityinen? Jollain tapaa se on varmasti molempia, mutta tämä vaatii lisää pohdintaa. Koska aiheenani on selvittää suomalaisten survivalistien maailmankuvan elementtejä, on tämä yksityinen-kollektiivinen-jana tärkeä asia tutkielmani kannalta. Oletuksenani ei ehdottomasti ole, että survivalistit jakaisivat jonkin kiinteän yhteisen maailmankuvan, vaan lähinnä tarkoituksenani on selvittää, onko haastattelemini varautujien maailmankuvissa löydettävissä yhtenäisiä tekijöitä, onko edes löyhää survivalistista maailmankuvaa olemassa? Sellaista, jossa liikuttaisiin jollakin tavalla kollektiivisessa päässä Knuutilan esittämää janaa? Uskon, että sellainen on, ja siksi haluan selvittää sen sisältöä.

Kiinnostava maailmankuvan ilmenemisalue on ihmisen kognitio, joka puolestaan viittaa tiedon käsittelyyn ja tähän liittyviin mentaaliin toimintoihin kuten havaitsemiseen, kategorisointiin, muistamiseen, päättelyyn, ongelmanratkaisuun sekä kielen käyttöön esimerkiksi keskustelussa ja kerronnassa (Apo 1998: 23). Eli maailmankuva ilmenee tajunnassa, ajattelussa ja tiedossa. Täten esimerkiksi riittää voidaan tarkastella kognitiivisena

toimintana, ja siten se kertoo myös maailmankuvasta jotain: riitin suorittaminen on siis kognitiivista toimintaa, jolla maailmaa jäsennetään ja luokitellaan (Eilola 2004: 137). Jari Eilola kirjoittaa, kuinka noituus- ja taikujutuissa käsitellään hallitun ja hallitsemattoman rajapintaa ja kahtiajakoa, ja miten tämä kategoriointi ilmeni eri tasoilla kuten yhteisössä, kotitaloudessa ja ihmisellä itsellään, ja miten näihin voitiin vaikuttaa (Eilola 2004: 137). Vaikka Eilolan aihe poikkeaa suuresti omastani, sopii tämä jaottelu hallittuun *versus* hallitsemattomaan kuitenkin erinomaisesti myös survivalismiin. Nimenomaan katastrofeihin ennalta varautumalla survivalistit pyrkivät hallitsemaan hallitsematonta, ja varautumista tehdään monitasoisesti aina yksilöstä yhteisöön. Esimerkiksi Laura Rantanen on sosiaali- ja kulttuuriantropologian pro gradussaan tutkinut yhdysvaltalaisia survivalisteja muun muassa rituaaliteoriaa apuna käyttäen ja todennut, että survivalistin hyödykkeiden varastointi on verrattavissa rituaaliin, jolla pelkoja pyritään hallitsemaan (Rantanen 2015). Tämä on siis hyvin toiminnallista maailmankuvan ilmenemistä. Vaikka Eilolan artikkeli käsittelee varsin erilaista aihetta, on kysymyksen asettelu niin lähellä omaani, että siitä on apua maailmankuvan ilmenemisen tutkimiseen ja aineistohavainnointiin myös tässä tutkielmassa, tosin pienemmässä mittakaavassa.

Maailmankuvan käsitettä tutkiessa tulee selväksi, että se on väkisininkin hieman löyhä, sillä sen määrittely on niin vaikeaa eikä sitä voi tehdä tyhjentävästi. Käsite voi myös antaa mielikuvan, että se on staattinen ja totalisoiva. Satu Apo (2001: 35) puhuikin *kulttuurisista malleista* etsiessään ja abstrahoidessaan folkloreteksteistä toistuvia, jaettuja sisältöjä sekä korkean abstraktiotason merkitysrakenteita. Apo (2001: 35) katsoo, että ajattelu ilmenee myös puheessa ja kirjoituksessa. Se, että näissä liikutaan kuviteltujen tilanteiden maailmassa, ei ole hänen mukaansa este kulttuurisen ajattelun hahmottamiselle (ibid. 18). Vaikka Apo kirjoittaa edellisen huomion kontekstissa, jossa on kyse menneen kansankulttuurin ilmiöiden ymmärtämisestä, katson, että ajatus on pätevä tutkittaessa survivalismikulttuuria, jossa tulevan kuvittelulla ja ounastelulla on olennainen merkitys.

Palaan vielä aiemmin esittelemääni Anttosen ja Kuusen näkemykseen maailmankuvasta kulttuurin tekijänä. Koska elämme hyvin pirstaloituneessa kulttuurissa, tai paremminkin, monissa eri kulttuureissa sekä yksin että yhdessä, on tältä kannalta tärkeää jälleen pohtia ajatusta maailmankuvan kollektiivisesta *versus* subjektiivisesta luonteesta. Myös tässä mielessä se taitaa olla epämääräinen sekoitus molempia. Knuuttila käsittelee tätä yksityisen ja yhteisen aspektia myös ja huomauttaa (1999: 34), että tällaiset edellä esitetyt liian ylimalkaiset tulkinnat maailmankuvasta esimerkiksi kulttuurin tekijänä voivat johtaa harhaan, sillä tällainen merkitys voi vaihdella todella paljon tieteellisestä painopisteestä ja -kontekstista riippuen. Knuuttila tuo esiin (1999: 34), että maailmankuvan käsite leikkaa myös normatiivisia ja

emotionaalisia ulottuvuuksia, joten käsite liittyy myös käsitteisiin *eetos*, *uskomus-* ja *arvojärjestelmä*, sekä *kansanluonne*. Näissä apukäsitteissä tulee hyvin esiin maailmankuvan sekä subjektiivinen, että kollektiivinen puoli jollain tavalla kontekstiin sitoutuneemmalla tavalla, kuin hyvin yleisellä tasolla liikkuva maailmankuva *kulttuurin tekijänä*.

Yhteenvedona maailmankuvan laajasta käsitteestä voisi sanoa, että se osaltaan määrittää yksilön/yhteisön tajuntaa ja sitä kautta koko ihmiselämän sisältöä. Yksilö/yhteisö luo ja kehittää maailmankuvaansa jatkuvasti teoillaan ja olemisellaan, jotka puolestaan vaikuttavat jälleen yksilön/yhteisön tajuntaan. Tähän liittyy nykyaikana myös jatkuvasti lisääntyvä tieto ympäröivästä maailmasta ja luonnosta, sekä etenkin niihin liittyvistä ongelmista ja riskeistä kuten esimerkiksi modernien yhteiskuntien energiariippuvuudesta ja ympäristöongelmista. Tämä puolestaan vaikuttaa tajuntaamme, joka puolestaan saa jotkut ryhtymään varautujaksi tai survivalistiksi. Kyseessä vaikuttaa olevan kehämäinen liike, joka muovaa tämän käsitteen kulloistakin sisältöä sekä sen muutosta sekä yksilö-, että yhteisötasolla. Yksilöt ja yhteisöt sekä näiden keskinäinen suhde tietysti vaikuttavat vielä lisäksi toisiinsa.

3.4 Tutkimusetiikka

Laadullisessa tutkimuksessa, jossa tietoa saadaan suoraan eläviltä yksityishenkilöiltä, on erittäin tärkeää huomioida tutkimuseettiset näkökulmat. Tutkimukseni noudattaa ihmistieteiden eettistä ohjetta ja periaatteita. Olen saanut kaikilta haastateltaviltani luvan käyttää haastatteluja tutkimusta varten. Olen myös huolehtinut haastateltavieni tietosuojasta asianmukaisella tavalla. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019.)

Tutkimuseettinen tarkasteluni kohdistuu kokonaisuudessaan itse tutkimustoimintaan sekä sen moraalisiin periaatteisiin, ja tutkimuksen parissa tehtyjen päätösten sekä niiden seurausten eettiseen arviointiin (Vakimo 2010: 81–82). Omassa työssäni katson jälkimmäisen kohdan erityisen olennaiseksi. Tärkeää on myös tuoda esiin omat lähtökohdat ja sitoumukset suhteessa tutkimusaiheeseen ja kohteisiin (Vakimo 2010: 80). Martti Grönfors (1985) listaa kolme keskeistä eettisen toiminnan vastuuta laadullisissa kenttätyötutkimuksissa; vastuu tutkittaville tarkoittaa tutkittavien kohtelua kunnioittaen ja niin, ettei tutkimus aiheuta heille vahinkoa tai haittaa. Vastuulla kanssaihmisille kiinnitetään huomiota siihen, että tutkijan tulee käyttää asemaansa tutkijana sekä tutkimustuloksia niin, että kanssaihmisille ei koidu niistä haittaa. Kolmanneksi tutkijalla on vastuu tieteelle, eli hänen tulee tutkimuksellaan edistää tiedettä ja

antaa tulokset yhteiskunnan käyttöön. (Grönfors 1985: 188–190). Sinikka Vakimo (2010: 83) esittää myös uudempaa tutkimuseettistä kirjallisuutta referoiden, että tutkimukseen osallistuneiden arvoja ja päätöksiä tulee kunnioittaa, ja että kaikkia tutkimukseen osallistuneita tulee kohdella tasa-arvoisesti. Olen tässä työssäni sitoutunut koko tiedejärjestelmän eettiseen olemukseen, sekä haastateltavieni ehdottomaan kunnioitukseen.

Satu Apo (2001: 34) kirjoittaa, että puolestaan se, jos tutkija saa selville tutkittaviensa kulttuurista asioita, joita nämä itse eivät ole tiedneet tai tiedostaneet, ei ole eettisesti arveluttavaa, vaikka nämä seikat olisivat psykologisesti, ideologisesti tai poliittisesti epämiellyttäviä tai kiusallisia. Hän jatkaa, että kaikilla ihmisillä, tutkijat mukaan lukien, on aina sokeita pisteitä oman kulttuurinsa ajattelu- ja toimintamalleihin, sekä näiden merkityksiin liittyen. Samalla jokainen haastateltava tietää kuitenkin paljon sellaista, joka jää väistämättä tutkijalta saavuttamatta. (Apo 2001: 34.)

Varautumiskulttuurin anonyymiuden sekä survivalismiin liittyvän sosiaalisen stigman vuoksi olen käsitellyt aineistoani erityisen harkiten. Kuten jo yhteydenottovaiheessa kerroin kaikille haastateltavilleni, ovat haastattelukokonaisuudet luottamuksellisia ja kerään ne ainoastaan tätä tutkielmaa varten. Haastattelutiedostot eivät mene arkistoon tai muuhun julkiseen paikkaan, vaan ne ovat vain minun hallussani tutkimuskäytössä. Viittaan haastateltaviini heidän toivomallaan tavalla, ja anonyymiteetin varmistuen sitä toivoneille. Haastateltavani tiedostivat kuitenkin, että tunnistaminen erinäisistä yhteyksistä voi kuitenkin olla mahdollista, ja he hyväksyivät tämän mahdollisuuden. Anonyymiteetin varmistamiseksi olen vain luetellut maakunnat, joissa haastattelut on tehty, en jokaisen haastateltavan asuinpaikkaa. Anonyymeinä esiintyviltä haastateltavilta olen häivyttänyt mahdolliset henkilöön yhdistettävät piirteet parhaani mukaan, ja tuon esille nimettyjä tahoja vain niiltä osin kuin se aiheen ja tutkimustulosten kannalta on olennaista. Kaksi haastattelemaani varautujaa halusi kuitenkin esiintyä omalla nimellään, ja yksi omalla tunnetulla nimimerkillään. Kaksi puolestaan esiintyvät anonyymeinä. Kunnioitan tietysti näitä kaikkia toiveita. Syystä, että kaksi haastateltavaa on täysin tunnistettavissa ja yksi tiettävästi tunnistettavissa ainakin joissakin yhteyksissä, häivytin analyysistäni pois viittaukset asian kertoneeseen henkilöön sellaisissa kohdissa, missä kerrotaan niin sanottuihin kolmansiin osapuoliin vaikuttavaa arkaluontoista tietoa. Näissä kohdin ei siis käy ilmi, ketä haastateltavistani mainittu asia koski. Sisällytin tällaista materiaalia analyysiini vain niiltä osin, kuin se tutkimustulosten osalta oli olennaista.

Kuten edellä esitin, on laadullisessa tutkimuksessa olennaista tuoda esiin myös omat sidonnaisuudet tutkimusaiheeseen ja tutkimuskohteisiin. Olen itse ollut kiinnostunut

survivalismista noin vuosikymmenen ajan. Vierailtuani Helsingin väestösuojelumuseossa reilu kymmenen vuotta sitten havahduin varautumisen viranomaissuosituksiin, ja olen siitä lähtien pyrkinyt ylläpitämään kotivaraa, sekä varautumaan muutenkin suositusten mukaisesti. Minulla on taustaa myös ympäristöliikkeessä, mistä syystä omavaraistulokulma aiheeseen on niin ikään tuttu. Tein survivalismista kandidaatintutkielmani aineistonani *survivalismi.com*-foorumin kaksi keskusteluketjua. 2014 aihetta ei oikeastaan ollut tutkittu Suomessa ollenkaan, ja näin aiheelle selvän tutkimustarpeen. Tiesin myös jo tuolloin, että haluan jatkaa aiheen parissa kenttätöiden merkeissä syventäen ymmärrystä siitä. Näen siis aiheen yhteiskunnallisen tärkeyden ja merkityksen, ja pystyn samaistumaan varautujien ajatteluun. Folkloristina ja humanistina minua kiinnostaa survivalistinen perinne kokonaisuutena, ja kaikenlaiset näkemykset aiheen piirissä. Näkemykseni mukaan varautumisperinne on olennainen osa nykykulttuuria sekä modernin ajan ilmentymä, ja vaikka yhdysvaltalainen populaarikulttuuri on moni tavoin vaikuttanut myös suomalaiseen survivalismiin, on tšekäläisellä varautumisperinteellä juurensa suomalaisessa omavaraiseetoksessa. Katson, että tutkiessaan monipuolisesti kerronnan merkityksiä, on juuri perinteentutkimuksella tärkeä rooli tämän omaehtoisen alakulttuurin tutkimuksessa ja ymmärtämisessä.

Haastateltavistani yksi oli minulle entuudestaan etäisesti tuttu. Olin haastatellut Mies49:ä kerran aikaisemmin toisesta aiheesta lehtiartikkeliin. Olin siis tavannut hänet kerran aiemminkin, ja koska minulla oli tiedossa hänen varautumisensa, olin aivan ensimmäisenä yhteydessä häneen. Muut haastateltavat olen saanut tuttavapiirini vinkkien ansiosta, sekä *survivalismi.com*-keskustelufoorumilta. Kerroin haastateltavien löytymisestä tarkemmin haastatteluaineisto-osiossa.

Olen saanut huomata itsekin survivalisteihin kohdistuvia ennakkoluuloja pelkästään kertoessa ihmisille graduaiheestani; eri yhteyksissä sain useasti huomata, että suhtautuminen survivalismiin oli hyvin oudoksuvaa, ja varautujia pidettiin selvästi omituisina. Keskustellessa kävi kuitenkin usein nopeasti ilmi, että monilla on varautujista hyvin yksipuolinen, juuri yhdysvaltalaisen populaarikulttuurin värittävä kuva, ja näin ollen varsin väärä. Monet siis suhtautuivat ainakin aluksi naureskellen varautujiin, mutta hyvin moni myös aidosti kiinnostui aiheesta ja on sittemmin kertonut ottaneensa siitä itsekin selvää. Olen siis tämän graduprosessini aikana oikonut monen ihmisen väärää käsityksiä varautumisesta. Näen tutkijan eettisen vastuuni myös niin, että puolustan tutkittaviani väärää käsityksiä vastaan. En siis ihmettele, että monet varautujat pitävät matalaa profiilia. Aihe ei ole sosiaalisesti helppo, minkä olen saanut itsekin huomata.

4 Maailmankuvan perusteemat

Siirryn seuraavaksi analysoimaan aineistoani ja niitä maailmankuvallisia elementtejä ja teemoja, joita haastatteluissa tuli esille. Esittelen myös tulkitsemaani aineistoa suhteellisen runsaasti, perustellen tämän Satu Apon (2001: 30) sanoin: ”Kulttuuria käsittelevien tutkimusten lukijat kokevat usein aineistonäytteet kaikkein antoisimpina ja tutkijan viisastelut näitä köyhempinä”. Aloitan kertomalla, miten haastateltavani mieltävät aiheen käsitteistöä, sekä miten he määrittelevät itseään sekä survivalismia yleensä.

Lähes kaikki haastattelemanani henkilöt kokivat survivalisti-termin viittaavan vahvasti yhdysvaltalaiseen survivalismiin, joka heidän mielestään tarkoittaa vain hyvin ohutta selviytymisen tasoa: opetellaan erilaisia selviytymiskikkoja ja hamstrataan varusteita. Populaarikulttuurista ja televisio-ohjelmista välittynyt yhdysvaltalaisen survivalismin stereotypia koetaan hankalaksi ja vältettäväksi. Varautuminen käsitetään yleisesti tätä laajemmin, mistä syystä termit *varautuminen* ja *varautuja* tuntuivat haastatelluista yleisesti ottaen paremmilta. Kaksi haastateltavaa ei maininnut kokevansa survivalisti-termiä ongelmalliseksi.

Karikatyrikuva survivalistista on tietyt varusteet keräävä tyyppi, joka ois aika amerikkalaistyyppinen, joku jolla on tyyliin sotilaan päivävarustus ja on valmiudessa jotain varten. Mut tiedostan et tää on karikatyyri ja ite en hirveesti, tavallaan just toi tommonen preppaus, vähä tollanen machopreppaus, jossa on paljon hyviä piirteitä, mut vähän, tää on myös tällänen halventava karikatyyri, [...] tähän saattaa vaikuttaa myös joku tv-sarja, tai elokuva tai tietokonepelivaikutus. Vaikka tiedostan et tää on epärealistinen kuva, niin silti se tulee karikatyyrinä mieleen. [...] Mut niin oikeesti survivalisteja on hyvinkin kaikenlaisia ihmisiä. Kyllähän joitain omavaraiseläjiäkin vois sanoa survivalisteiksi, mut ne ei välttämättä ite sanois itteensä survivalisteiksi. [...] Oikeesti kun lukee miten vaikka Neuvostoliiton romahtaessa oikeesti selvittiin, niin sehän oli ihan päinvastaista kun toi rambokarikatyri. Mies34

Myös käsitteet *prepata* ja *preppaaja* saivat kahdelta haastateltavaltani kritiikkiä. Mies40 katsoo tämän englannista tulevan käsitteen (*to prep*, varautua), jota usein käytetään synonyyminkaltaisesti survivalisti-termin kanssa, hyvin pinnalliseksi varautumisen muodoksi. Hän kritisoi kovasti tämän muodon harjoittajia, ja on pohtinut aihetta myös videossaan *3min: Still Prepping?* (YouTube 11.2.2019). Kritiikin pääsisältö on paitsi painopiste vain varusteiden ja materiaalin hamstraamisessa, erityisesti hänen preppajaan liittämänsä eräänlainen itkeskeisyys, jonka Mies40 katsoo ilmenevän niin, että mahdollisesta poikkeustilasta pyritään aina palautumaan takaisin länsimaisen yhteiskunnan korkean infrastruktuurin varaan. Näin ongelman todellinen luonne, kestämaton elämäntapa, on jäänyt ajattelussa täysin paitsioon.

Mies40 pohti ja eritteli muitakin erilaisia survivalismisuuntauksia, mainiten myös esimerkiksi *bushcraft*-ryhmät, joissa opetellaan luonnossa selviytymistä esimodernein välinein

ja keinoin. Parhaimpina survivalisteina hän pitää primitivistejä, jotka opettelevat elämään ilman moderneja materiaaleja. Siksi hän ihaileekin alkuperäiskansoja, jotka edelleen elävät sivilisaation katveessa, ja nimittää heitä todellisiksi survivalisteiksi. Mies49:n preppaaja-käsitteen kritiikki oli samansuuntainen; hän katsoo sen merkitsevän niin lyhyen aikavälin yhdysvaltalaisista stereotyyppistä varautumista, ettei se loppujen lopuksi hyödytä mitään. Hän kertoo tästä myös RadioRockin haastattelussa (15.11.2016).

Toisaalta Mies40 myös myöntää, että hänen omakin survivalismiharrastuksensa alkoi niin sanottuna preppaamisena. Hän on syntyjään saksalainen ja kertoo, että täällä Suomessa missä ilmasto on Saksaa kylmempi, hänellä erityisesti korostui varautumisprioriteeteista luonnossa selviytymistä ajatellen suoja, eli säältä suojautuminen ja lämpimänä pysyminen. Tätä nykyä hän on iloinen, että preppausvaihe tuli elettyä, sillä nyt hänellä on esimerkiksi paljon hyödyllisiä varusteita myös isojen ryhmien majoitus- ynnä muita tarpeita varten. Laajemmin ajatellen Mies40 myös näkee preppaamisen mahdollisena porttina syvemmän tason survivalismille, joka tähtää elämänmuutokseen kohti omavaraisuutta ja riippuvuuden vähentämistä sivilisaation tuottamasta ruoasta sekä sähkö- ja vesiverkoista.

Niin sanotut preppaajat saavat Mies40:ltä kritiikkiä myös siitä, että miksi he eivät jo nyt toimi niin kuin kuvittelevat toimivan mahdollisessa pitkittyneessä selviytymistilanteessa. Mies40 kuvailee erilaisia mieltämiään preppaaja-tyyppejä:

[...] mut se on prepping ja prepping. On niitä jotka tekee sen piilopaikan vaan ihan heille. Sit on aseita ja mikä se on..., jopa siemenpankki. Ja permakulttuurikirjat. Mut se on just se, et miks ei käytä ne permakulttuurikirjat nyt jo? Miks ei laita ne siemenet maahan nyt jo? Mies40

Myös haastateltavani Mies52 kuvailee havaintojaan ja pohdintojaan, joiden mukaan eräänlainen survivalistinen unelma vaatii toteutuakseen ulkopuolelta tulevan olosuhteiden pakon, eli selviytymistilanteen. Hän kuvailee eräänlaiseksi stereotyyppiseksi survivalistin unelmaksi yhteiskunnan laajaa häiriötä, jossa täytyy lähteä elämään metsään tai muualle pois kotoa. Tämä unelma vaatii kuitenkin niin sanotun ulkopuolisen pakon, kuten yhteiskunnallisen selviytymistilanteen, jonka myötä on pakko lähteä. Vaikka nytkin normaalitilanteessa voisi hyvin lähteä, sitä ei kuitenkaan koeta mahdolliseksi koska työ ja perhe ynnä muut syyt estävät.

Erilaisten survivalismiin liittyvien käsitteiden ja suuntausten välillä siis on, ja koetaan olevan, eroja. Tämän on todennut myös yhdysvaltalaisen survivalistien parissa kenttätöitä tehnyt Laura Rantanen pro gradu-työssään (2015: 10–13). Käytän kuitenkin tässä analyysissäni käsitteitä survivalismi ja varautuminen synonyymeinä, ellei toisin mainita.

4.1 Survivalismin keskeisiä osa-alueita

Esittelen ja analysoin tässä luvussa varautujaan yksilönä liittyviä keskeisiä survivalismin osa-alueita alkaen survivalisti-identiteetin muodostumisesta. Varautumisessa erilaiset resurssit nousivat keskeisiksi paitsi arkisen varautumistoiminnan ja katastrofiselviytymisen, myös koko varautumiskulttuurin ja sen koettujen merkityksien näkökulmasta.

4.1.1 Survivalisti-identiteetin muodostuminen

Kaikki haastateltavani ovat päätyneet survivalismin pariin eri teitä. Varautuminen tai survivalismi käsitteinä eivät välttämättä ole olleet alkuun tuttuja, vaan halu tai innostus varautumiseen, pärjäämiseen ja selviytymiseen on herännyt muuta kautta. Jossain vaiheessa käsitteet ovat myös tulleet mukaan, kun aihe on löytynyt kirjojen, elokuvien, internetin, tai muuten samanhenkisten ihmisten myötä:

Ajattelun ja toiminnan jo muututtua jossain vaiheessa huomasin, että tähän on survivalismia. Mies34

Se missä toi sana [survivalismi] tuli tutuksi, niin oli tää, vanha kunnon elokuva, vuodelta -83 vai -4, tämä missä kuubalaisjoukot hyökkäävät Neuvostoliiton tukemana Yhdysvaltoihin, ja sitten nämä Wolverines-nuoret sitten tappelee vastaan — se oli se romantisoitu näkemys aiheesta. Mutta tota noin, ei nyt semmosta niinkun, tietoista tämmöstä ajatusta koskaan oo ollut, 'et hei nyt mä ryhdyn survivalistiksi, nyt mä alan haalimaan hernekeittopurkkeja'. Mies52

Haastateltavistani kolme jäljitti survivalismin heräämisen jo lapsuuden aikoihin. Ajatukset pärjäämisestä tulivat jokaiselle heistä omia reittejään ja eri syistä, mutta yhtä kaikki kiinnostus selviytymiseen heräsi heillä jo hyvin nuorena. Yksi näistä haastateltavistani kokee selviytymisajatusten ja -tarmon heränneen ensimmäisen kerran turvattomien perheolojen vuoksi, joissa oivallus turvan mahdollisesta valheellisuudesta herätti tarpeen oppia pärjäämään itse. Toinen survivalismin alkujuonteen lapsuuteensa jäljittäneistä haastateltavistani kertoi kokeneensa määrittelemätöntä sisäsyntyistä kiinnostusta luonnossa elämisestä ja pärjäämistä kohtaan jo hyvin pienenä lapsena. Kolmas kertoo kaiken alkaneen siitä, kun hän lapsena löysi preppauskirjan kirjastosta. Tästä herännyt erätaito- ja seikkailuinnostus johti varautumisen pariin. Kaksi ensimmäistä pohtivat myös, voisiko asiaan liittyä alun perin mahdollisesti jonkinlaista traumaa. Kuitenkin he kokevat, että mikäli näin on, täytyy tämän olla vain yksi alkujuonne asiassa ja se ei määrittele heidän nykyistä elämäänsä ja survivalismiaan.

Seikkailu- ja selviytymisinnostuksen alkuvaiheisiin liittyy haastateltavillani muun muassa *Selviytyjät*-sarjan innokas katsominen lapsena, sekä survival-kirjoista opittujen

kikkojen soveltaminen käytäntöön. Mies40 kertoo, että hän kantoi nuorena aina mukanaan ohjeiden mukaan laadittua, pientä selviytymispakkausta:

Ehkä se mikä oli tärkeää oli se idea et oli aina semmonen survival-kit mukana, myös vaikka kun me oltiin lomalla Saimaalla, niin vaikka se oli pieni muutaman tunnin reissu mulla oli aina se survival-kit mukana, ja kaikki aina nauraa, et no joo joo, tärkeää, tärkeää, aina se survival-kit mukana, mutta joskus siellä oli sit tilanne et vaikkei ollu survival-tilanne, mutta kuitenkin tilanne et oli hyvä että mulla oli ompeluvehkeet mukana. Mies40

Yksi haastateltavani kertoo, että hänellä selkeä muutoksen vaihe kohti survivalismia tapahtui noin parikymppisenä, ja toinen puolestaan katsoo, että survivalismista tuli ympäristön hahmotuksen ja ymmärryksen karttumisen myötä elämäntapa. Hän näkee varautumisensa kehittyneen pitkällisen prosessin myötä aivan normaalin elämän ohella, eikä nimennyt mitään selkeitä käännekohdiksi muodostuneita havaintoja tai kokemuksia.

Kaikkia haastateltaviani kuitenkin yhdistää se, että survivalismi näyttäytyy nykyään elämässä monella tavalla, jäljittivätpä he varautumisensa alkujuonteen mihin ikään tai oivallukseen tahansa. Survivalismi tuntuu etenevän ajattelussa ja toiminnassa kerran aiheen äärelle päästyä, ja näin haastateltavillanikin tuntuu käyneen. Joillakin survivalismi läpi leikkaa nykyään kokonaisvaltaisesti koko ajattelu- ja elämäntavan, osalla on selvät painopisteet mihin varautuminen keskittyy. Kaikki kokevat, että aiheen äärellä on aina parannettavaa, ikinä ei voi tulla ”valmiiksi”. Varautuminen määrittää siis jollakin tavalla kaikkien elämää, toimintaa ja ajattelua. Mies34 kertoo eräästä oman maailmankuvansa muutoksesta, josta survivalistinen ajattelu lähti etenemään ja kehittymään:

Tää nyt kuulostaa salaliittojutulta [naurahtaa] mutta nää WTC-iskujen jälkeen joitain vuosia nii, yks työkaveri sano että katoppa netistä tällasii juttuja. Ja sitten mä kattelin erilaisia juttuja missä ikäänkun kyseenalaistettiin se WTC-iskujen, ja niiden virallinen tarina, ja ikäänkun, oli se totuus siinä sitten mikä tahansa niiden takana niin se avas sen mahdollisuuden omassa mielessä et täs yhteiskunnas ja elämäntavas ja vallitsevassa mielipiteissä voi olla joku tosi iso asia mikä ei ookkaan niinku sanotaan, tai mikä ei oo niinku kaikki uskoo, tai mikä ei oo niinku kaikki ihmiset tääl niinku vakuuttelee toisilleen. Ja, siitä sitten niinku, ku, ja just silloin se oli paljon et ominpäin ja netissä kattelin eri juttuja, ni tuota, tuli sit kaikkee niinku siihen liittyen niinku vaik rahajärjestelmän kritiikki, että oikeestaan tällasel kasvaval rahataloudel ei oo mitään arvopohjaa, että kaikki perustuu lainaan ja lainan määrän kasvuun ja se saattaa tarkoittaa vaikka taloudellisia romahduksia. Ja samaan yhteyteen sitten tuli tietosuus myös tämmösen vaik talousjärjestelmän ekologisest ylikulutuksesta ja tuhoisuudesta. Ni kaikki tollaset asiat niinku, pikku hiljaa murensi sitä että, että näkis tän ympäröivän elämäntavan ni, ikäänku ikuisena ja muuttumattomana. Et siin niinku alko tulla sellasia säröjä siihen uskoon. Ja sitten tietty nyt myöhemmin, silloin se ei ollu niin selkee, mut myöhemmin on tullu ihan selvää kirjallisuutta kuten Jared Diamondin Romahdus-kirja. Mies34

Mies49 kuvasi minulle monipolvisia ja -haaraisia survivalismiinsa vaikuttaneita seikkoja ja elämänvaiheita, kuten arkeologian opintojen herättämä ymmärrys menneiden sivilisaatioiden romahduksista, sekä herääminen nykyiseen ympäristötuhoon ja sivilisaation globaaleihin ongelmiin. Hän kuvaa, miten kaikki punoutuu yhteen hänen

maailmankatsomuksessaan. Seuraava aineistolainaus on poikkeuksellisen pitkä, mutta välittää erinomaisella tavalla Mies49:n maailmankuvan moninaisuutta, sekä kehityskulkua kohti hänen nykyistä selviytymistilanteen ymmärrystä. Survivalismi on elämää läpileikkaava asia:

Itseasiassa tää koko järjestelmä on aika haavoittuvainen, ja voisko tälläset niinkun, tälläset niinkun vakavat laajamittaiset niinku yhtäkkiset romahduksenkaltaiset tilamuutokset olla mahdollisia ja, ja mä niinkun, mitä enemmän mä tutkin asioita niin sen selkeemmin vastaus oli kyllä. Ja sit siinä kyllä-vastauksen saavuttamisessa edesautto niinku tosi paljo ne arkeologian opinnot, et oli niinku sitä historiallista perspektiiviä tuhansia, tuhansia vuosia ajassa taaksepäin. Et ties, että no itseasiassa kaikki sivilisaatiot on jossain vaiheessa romahtaneet tai muuttaneet muotoaan voimakkaasti. Ja vähitellen oivals et itseasiassa kaikenaikaa tapahtuu romahduksia, ne on vaan paikallisia tai alueellisia ja ja, ja sit, sit se oli sillä tavalla menoa et, et mä tajusin et, että voivoi [naurahtaa], et nyt täytyy, et mitäs mä nyt teen tälle asialle ja sit, sit aktivoituin ja olen niinku omalla tavallani pyrkiny olemaan aktivisti sillä tavalla et mä niinku osallistun joillain keinoin, oon osallistunu keskusteluun, ja pyrin herättelemään ihmisiä ja muuta. Tää on tuonu ihan uusia niinku piirteitä siihen, siihen niinkun, sanotaan nyt sit vaikka survivalistiseen ajatteluun, että, et mä oon joutunu ruveta miettimään sitä, et miten niinku kokonaiset yhteisöt selviytyy, sen sijaan et miten minä selviydyn tai miten, miten minä sankarillisesti riennän niinkun hätiin, kun perheeni on pulassa tai jotain. Et miten, miten niinkun Suomi selviytyy tai miten Eurooppa selviytyy tai miten maailma [naurahtaa] selvityy. Et kun, nää tuntuu olevan nää, nää haavoittuvuudet täysin maapalloistuneita, ylikansallisia, rajoista mitään välittämättömiä niinku struktuureita jotka niinkun romahtaessaan tai hajotessaan niin, ei ne niinkun erottele varsinaisesti ihmisiä ja yhteiskuntaluokkia ja etnistä taustaa tai mitään et, niil on niinku omat sit semmoset ennakoimattomat vaikutuksensa jotka on niinku transkalkulatiivisia, semmosia siis sillä tavalla, et kukaan ei pysty hallitsemaan kaikkia niitä muuttujia, kukaan ei tiedä täsmälleen miten se etenee se juttu. Niin tota, kaikkeen pitäs ikäänkuin niinku olla varautunu ja valmis, no se ei tietysti oo mahdollista mut että pitäs pyrkiä niinku erottamaan oleellisin siitä kaikesta semmosesta huolen, huolen niinku noisesta, semmosesta niinku kohinasta. Ja, ja mitä sä priorisoi niinku omassa elämässä ja miten, miten niinku yhteiskuntien ja yhteisöjen pitäs priorisoida juttuja ja, ja taas palattiin sit tässä mun ajattelussa siihen luontoo, että luontoo pitäs niinku varjella koska se on se ylisukupolvisen jatkuvuudenhallinnan niinku kulmakivi. Ja siitä päästään sit taas politiikkaan, et miks niinkun luontoa ei varjella riittävästi. Niin se liittyy taas tämmösiin talousideologioihin tai näkemyksiin niinku taloudesta ja niin edespäin. Et kaikki niinku on loppujen lopuksi sitä yhtä ja samaa niinkun, valtavaa niinkun diskurssia mun sisällä: et, et siel, sielä niinkun löytyy ne, ne niinkun Kalevalaiset epiikat ja, ja ilmastonmuutokset ja tota noini, henkilöhistoria ja, ja tälläset niinku vasemmistolais-anarkistis-syväekologiset niinkun aktivismit ja, ja tota noiniin tekniset survivalismikuviot ja primitiivitekniikka ja kaikki mahdollinen. Mies49

Tästä pitkästä aineistolainauksesta tulee hyvin ilmi, miten kokonaisvaltainen, sekä ajattelua että tekoja ohjaava asia survivalismi hänelle on. Mies49 kertoi, kuinka kerran aiheen äärelle päädyttyään eteen avautui suuri ja moneen haarautuva tie ajatuksia, pohdintoja ja suuntaviivoja. Nämä polveilevat pohdinnat veivät kaatuvan dominopelin lailla yksityiskohdasta ja teemasta seuraavaan, jossa lopulta ympäröivän maailman ymmärryksestä muodostui suuri ja pelottavakin kokonaisuus. Nykyaikamme huolestuttavan kokonaistilanteen ja sen riskien tiedostamista Mies49 kutsuu ”huolen kohinaksi”. Tästä on sitten erotettava tärkein, jolle voi ja kykenee tekemään jotain.

Nainen29 koki varautumisessaan käännekohdan, kun sai tietää Survival Kilta ry:stä. Hän kertoi ilmoittautuneensa välittömästi kurssille, jolla on tarkoitus demonstroida viikon mittainen selviytymistilanne luonnossa. Tämän kurssin Nainen29 kertoo olleen hänelle monella tapaa hyvin merkityksellinen ja opettavainen. Yllätyksiltäkään ei välttytty:

Ja mää kuulin ensimmäisen kerran koko Survival Killasta kun mä olin niinkö [...] järjestämällä talvivaelluksella, viikon pituisella talvivaelluksella Ruotsissa, ja siellä oli yks naine, joka oli käynyt Survival Killan [...] talvikoulutuksen. Se kerto mulle siitä. Ja musta tuntu, että, että mä olin ihan niinkö, mä olin oikeesti niin innoissani, et heti ku mä pääsin sieltä, ni, mä en tienny et semmonen on olemassa, mähän oisin ilmottautunu sinne niinkö heti, millon vaan jos mä oisin tienny et se on olemassa. Ja sit ku mä sain tietää ni mä ilmoittauduin heti kurssille. [...] Mä lähin sinne sillä periaatteella, meillä oli siis tiedossa et mitä vaatteita ja mitä varusteita siellä saa olla. Mä aattelin, et se oli heinä-elokuun vaihteessa, ni mä aattelin, mää pistän nyt sellaset vaatteet päälle mitkä päällä mä saattaisin mennä poimiin marjoja [nauraa] sinä vuodenaikana. No se oliko aika yllättävää, monilla oli aika paljon lämpimämmät vaatteet, mut mä sit aattelin kiduttaa itteeni ihan tosissaan siellä [nauraa]. Nainen²⁹

Vaikuttava ja käänteentekevä kurssikokemus oli myös hyvin rankka. Nainen²⁹ kertoi muun muassa tajunneensa, ettei esimerkiksi ikinä aiemmin ennen tätä selviytymiskurssia ollut oikeastaan kokenut kunnolla nälkää. Fyysisesti ja psyykkisesti raskas koettelemus sai hänet ajattelemaan, ettei aivan heti halua lähteä uudestaan kokeilemaan vastaavaa. Kuitenkin into kehittää itseään tällä saralla ei laantunut, ja hän katsoo, että tärkeät selviytymistaidot kytkeytyvät myös laajemmin neuvokkuuteen ja osaamiseen sekä muinaistekniikan hyödyntämiseen:

No sen kurssin jälkeen mä aattelin et mä en kyllä hetkeen niinkö, lähe tälläseen vastaavaan, kyllä se oli kuitenkin sen verran rankka kokemus. Mut kyllä mä tiesin et kyllä mä jossain vaiheessa haluan mennä sinne Killan talvikurssille. Ei se niinkö sitä muuttanu et sama hinku oppii niitä taitoja, selviytymistaitoja. Ei ne oo pelkästään selviytymistaitoja, koska kylhän ne liittyy just muinaistekniikkaan ja ylipäänsä sellaseen et jos mut nyt pistettäis tonne, tonne metsän keskelle yhtäkkiä et kuinka mä nyt siitä selviäisin, niinkö, kuinka mä voisin rakentaa mun sivilisaatiota tai yhteiskuntaa sellaselta pohjalta [huvittunut], et ei se oo pelkkää selviytymistä kuitenkaan. Nainen²⁹

4.1.2 Materiaaliset resurssit ja arki

Kaikilla monet arjen tavat ovat hioutuneet nykyisikseen varautumisen näkökulmasta, ja kolmella haastateltavallani survivalismi on määrittänyt nykyisen asuinpaikan valintaa. Mies⁵² kertoo, että esimerkiksi tietynlainen omavaraisuus kuten oma vesilähde, oli yhtenä kriteerinä asuinpaikan etsinnässä, jotta riippuvuutta kunnallisesta vesiverkosta ei olisi. Myös muunlaisia seikkoja, kuten maantieteellisiä, oli hänellä aikoinaan kriteereinä asuinpaikan etsinnässä. Lisäksi Mies⁵² kertoi laajan kotivaran ylläpidostaan, ja myös hänen metsästyskämpältään löytyy varastosta kuukauden ruoat. Mies⁵² on lisäksi aseharrastaja, ja hän esitteli minulle haastatteluvierailullani myös ampuma-aseitaan.

Mies⁴⁹ kertoi niin ikään asuinalueensa ja -seutunsa olevan tarkasti mietityt. Tärkeää hänelle oli, että asumismuoto on sähköstä riippumaton, eli taloon voi saada sähköttä lämmön, valon ja veden. Lisäksi hän koki olennaiseksi, että kodin lähipiirissä on mahdollista viljellä ruokaa sekä metsästää ja keräillä, jotta ruokaomavaraisuuden kasvattaminen on mahdollista.

Pyrkimys kohti aineellista omavaraistumista on keskeistä Mies49:n varautumisessa. Tärkeäksi hän koki myös, että käytössä on luotettava henkilöauto perheen tarpeisiin ja hätätilanteita varten. Puhuessaan auton tärkeydestä hän tosin heti itse totesi, että tässä asiassa hän kokee ristiriitaa suhteessa muuhun ajatteluunsa. Lisäksi Mies49 mainitsi, että osana varautumistaan hän pyrkii pysymään terveenä. Mies49 harjoittaa laajasti esihistoriallisia käsityömenetelmiä, ja hän esitteli minulle pakastamiaan auton alle jääneitä eläimiä, joita naapuruston väki tuo hänelle, ja joista hän valmistaa erilaisia tarve-esineitä. Vähintään nahat hän parkitsee ja ottaa käyttöön.

Mies40 puolestaan muutti kesällä 2019 asumaan jurttaan, jotta pääsi kokonaan irti vesi-, viemäri- ja sähköverkoista. Hän myös käyttää kekseliäisyyttä kaikessa tarvehankinnassaan: Mies40 dyykkaa ruokaa kauppojen roskiksista ja syö muutakin ylijäämää, kuten paikallisilta metsästäjiltä ja maanviljelijöiltä saamiensa eläinten osia, mitä nämä eivät itse käytä. Hiljattain hän sai esimerkiksi hirven pään ja pässin kiveksiä. Paikalliselta ravintoloitsijalta hän saa puolestaan käytettyä paistoöljyä, joka on arvokasta valaistuspolttoainetta sähköttömässä jurtassa. Hautausmaiden roskiksiin päätyneet kynttilöiden jämät pääsevät myös uusiokäyttöön Mies40:n käsissä hänen valaessaan niistä uusia kynttilöitä. Mies40:llä keskeistä varautumisessa on ylipäättään tietoisuus aineellisista resursseista sekä niihin liittyvistä riippuvuuksista.

Nainen29 kertoo haluavansa muuttaa kaupungista ja kerrostalosta takaisin maalle heti, kunhan sopiva paikka luonnonympäristössä löytyy. Siihen saakka hän viettää muuten paljon aikaa luonnossa, opettelee kaikenlaisia kädentaitoja, sekä pitää yllä kotivaraa. Mies34 kertoi, ettei varautuminen vaikuttanut hänen asuinpaikkansa valintaan, mutta harrastukset kuten eräretkeily ja kuntoilu ovat paitsi muutenkin mieleistä ajanvietettä, myös survivalismia tukevia harrastuksia. Moni retkeilyvaruste on tarvittaessa myös selviytymisvaruste. Reilumman kotivaran ylläpito kuuluu myös hänellä arkeen.

Arkea eläessä varautuminen on kaikilla haastattemillani henkilöillä kiinteä osa muuta elämäntapaa. Se on asia, jota he eivät aktiivisesti edes ajattele. Kaikki totesivat, etteivät mieti asiaa päivittäin tai mitenkään jatkuvasti, vaan tietyt vakiintuneet toiminnot pyörivät arjessa luonnostaan. Esimerkiksi kotivaran, laajemmankin, ylläpitäminen on kaikilla osa tavallista ruokahuoltoa, jossa ruokaa syödään aina varastojen vanhimmasta päästä pois, ja erityisesti tarjouksista ostetaan edullisesti täydennystä varastoihin. Haastateltavani korostivat varautumisen lisäksi tavan arkijärkisyyttä, sillä kaapeissa on aina valmiina ruokaa. Myös Parkkisen (2018: 30–31) survivalismitutkielmassa tämä näkemys tuli esiin, ja kotivaran ylläpitämisen katsottiin myös vähentävän kaupassa käyntien määrää sekä säästävän rahaa.

Se [survivalismi] on jollain tavalla sit semmoseks tietyks taustavireeks omassa elämässä et jos multa niinku kysyttäis et oletko varautunut niin voisin sanoo et oon jonkinasteisesti, mut emmä mitään päivittäin tai viikottain tee sen asian eteen oikeestaan paljoo mitään. Sitten me kotona esimerkiksi, koska myös vaimoni on tuota, jakaa, jakaa paljon näitä näkemyksiä ja niistä ollaan puhuttu niin, on vaikka, ruokaa pidetään varastossa, semmosena kiertävänä varastona, että tälläsiin ihan niinkun, pystyttäis vastaamaan virallisiin kotivarasuosituksiin, taas mitkä ei oo mitään foliohattukamaa vaan ihan virallisen tahon suosituksiin. Mies34

Mä en herää aamulla ja mieltä et onks mulla tarpeeks säilykepurkkeja. Mä saatan herää aamulla 'hitto mun pitää kohistaa se saakelin kivääri jonka mä purin eilen ja nyt se ei osu enää tähtäyspisteeseen, mut harmittaa niin saakelisti'. Se saattaa käydä. Mutta tota, [naurahtaa], ja sekään ei oo niin oleellista. Mut ei se, ei ole, niinkö tällä elämän mitta-asteikolla niin, viisari ei paljookaan värähdä, mut se johtuu siitä ku se vaan on osa elämäntapaa, että, ei se, ei sitä ajattele. Mulla on tuola muovikassillinen makaroonia esimerkiksi koko aika. Et sitä käytetään, tehdään makaroonilaatikkaa ynnä muita ruokia ja sit ku jossain tarjouksessa, [...] otetaampas näitä, ja taas laitetaan sinne ja sit niitä vanhimpia syödään pois. Ei se, niinku just et pyritään tommosissa ruokatarpeissa syömään varastoista, ei ostaa kaupasta. Ja sit sitä vaan täytetään sitä varastoa sitä mukaan jos sieltä lähtee pois. Ja että vessapaperia on silleen et, et nyt, se on noin rulla päivässä menee helposti sitä, et voi niinku suoraan laskee kuinka monta päivää pärjää, et jos kaupat on sulkenut, sit sen jälkeen elämästä tulee hyvin paljon epämiellyttävämpää, joutuu miettiä vaihtoehtoja..., mä en oo ees miettinyt sitä, et tulkoon se hetki sitten vastaan jos tulee, et funtsitaan sitä sitte, kaikkia tuohijuttuja ja muita... au! [nauraa]. Mies52

Survivalismissa on tyypillistä aiheen ja ajattelun eteneminen alkaen oivalluksesta, että jokin voi mennä pieleen, aina pisimmillään koko elämäntavan muutokseen (Mitchell 2002, Orlov 2013: 1–6). Oma aineistoni tukee tätä, ja kaikki haastateltavani parantelevat ja vievät koko ajan eteenpäin varautumistaan parhaaksi katsomaansa suuntaan. Varautumisen parantaminen vaikuttaa olevan niin itsestään selvä asia varautujille itselleen, että Mies34 esimerkiksi kertoi häntä hävettävän, ettei viime aikoina ole tehnyt varautumisensa parantamisen eteen juuri mitään.

Kaikki haastateltavani kokevat arkeen kytkeytyvät harrastuksensa, kuten esimerkiksi partioharrastuksen, kuntoilun, luonnossa liikkumisen, erätaidot, itsepuolustus- ja turvallisuustaidot ja erilaiset käsityöt muutenkin mielekkäiksi harrastuksiksi, mutta samalla kuitenkin myös mahdollisessa selviytymistilanteessa hyödyllisiksi taidoiksi ja kyvyiksi. Esimerkiksi Nainen29 sanoo aina kokeneensa erilaisten taitojen opetteluun ja hallinnan tärkeimmiksi sekä varautumisen, että ylipäätään mielekkään elämän kannalta. Taitojen opetteluun myötä aarteiden asemaan ovat hänellä nousseet työkalut, joita kotoa löytyy tätä nykyä moneen tarpeeseen. Vaikka neuvokkuuden ja osaamisen kehittäminen on hänen varautumisessaan pääroolissa, kuuluu perusarkeen myös tietyt olennaiset varusteet, jotka kulkevat aina mukana. Vaikka Nainen29 lähtisi kaupungille, kulkevat tulentekovälineet mukana. Nainen29 myös katsoi, että hänelle olennainen arkinen varautumisaspekti on myös pukeutua aina kotoa lähtiessään niin, että vaatetuksessa pystyy tarvittaessa pärjäämään vähän pitemmänkin aikaa.

Ja sit ku mä lähen johonki, kyllä se näkyy silleenkin et mulla on repussa, mulla on aina puukko. Vaikka mä oisin kaupungissa, ja vaikka mä tiään että se ei oo ookoo [huvittunut], vaikka se ei ois lain puolesta

ookoo, niin kyl mulla on puukko mukana. Ja kyl mulla on tällöinen magnesiumpuikkokin aina repussa. Et kyl, kyllä mul on niinkö sellanen pieni varautuminen aina ihan sama mihin mää lähen, ni mulla on aina niinkö, vaikka mä lähen kaupunkiin nii mulla on aina semmoset selvitysmvälineet metsään mukana mikä on ehkä vähän hupaisaaki sitte [naurahtaa], mut se vaan tuntuu siltä et mulla pitää ne olla mukana aina. Nainen29

Nainen29 ja Mies52 myös kertoivat osana tavallista käyttäytymistään välttelevänsä suuria ihmisten joukkotapahtumia potentiaalisina riskipaikkoina. Molemmat sanoivat tämän johtuvan riskien tiedostamisen lisäksi siitä, etteivät viihdy suurissa massatapahtumissa. Nainen29 myös kertoi aina tarkistavansa mahdolliset poistumistiet osana arkista varautumistaan. Hän kuvailee tavan olevan automaatio, ja tuntuva tarpeelliselta.

Kyl mä ihan suoraan sanon et mä enempi välttelen suuria ihmisten joukkotapahtumia ja muita, koska koht tapahtuu jotain ikävää enkä halua olla siellä vastaanottopäässä. En oo koskaan tykänny semmosista suurista ns. massatapahtumista mis on valtavasti ihmisii. Et se valtava lauma jotenki, häkellyttää mun vastaanottoreseptorini, niin totaalisesti [naurahtaa], mun pää menee ihan sekasin siit et ei voi valvoo kaikkia ihmisiä yhtä aikaa et mitä ympärillä tapahtuu. Mut sen takii tommosiin paikkoihin mä meen mielelläni ryhmässä, et mul on kavereita mukana joihin mä voin luottaa. Mies52

Mun on kyllä pakko sanoo, et joskus aiemmin ja ehkä vähän nykyäänkin ni, mulla on ollu tosi paljo sellast et, jos mä oon jossain suljetussa tilassa ni mä mietin kaikki pakotiet, niinkö poistumistiet, se, siis se on sellanen, kyllä mä sitä nykyäänkin teen, se on vähän sellanen automaatiojuttu et mä mietin sitä poistumistietä. Nainen29

4.1.3 Taidot ja varautuminen

Kaikki haastateltavat painottivat erilaisten taitojen tärkeyttä varautumisessa. Useampi korosti, että ennalta ei voi tietää selviytymistilanteessa tärkeiksi osoittautuvia taitoja, ja tästä syystä on hyvä olla monipuolinen.

Musta varmaan siinä varautumisessa just tärkeintä on ne taidot. Se henkinen pääoma joka ihmisellä voi olla. Nii, se on ehkä kuitenkin siinä varautumisessa kaikista isoin juttu. Nim. Nainen29

Nainen29 kuvaa taitojen opetteluun tärkeimmäksi varautujan pääomaksi. Hänelle erilaisten taitojen opettelu laajalla skaalalla on ollut suoranainen tarve hyvin nuoresta pitäen. Nainen29 on opetellut huiman määrän erilaisia tarve-esineiden valmistusmenetelmiä ja käsityötekniikoita aina hirsirakentamisesta nahan parkintaan, erilaisiin puu- ja tuohitöihin sekä langan kehräämiseen yksinkertaisella värttinällä ja sen värjäämiseen luonnonkasveilla, muutamia mainitakseni. Nainen29 on tehnyt myös soittimia luonnonmateriaaleista, esimerkiksi jouhikko on itse rakennettu. Myös luonnon lääkinällisiin kasveihin on tullut perehdyttyä. Hän kertoo, että hänellä on erityisesti ollut halu opetella tekemään asioita vanhan ajan tavoilla, ilman koneita. Hänellä taidot liittyvät pitkälti erilaisten tarve-esineiden valmistuksen opetteluun, eli

valmiina ostettavan materian korvaamiseen itsehdyllä. Kuitenkaan hänellä ei ole tässä taustalla pyrkimystä yhteiskunnasta irtautumiseen omavaraistumalla, vaikka suunta omavaraisuutta kohti elämäntapana muuten kiinnostaakin. Nainen29 kertoo, että hän kokee nämä erillisiksi asioiksi, eikä hänen taitojen opettelunsa tai omavaraiskiinnostuksensa ole yhteiskuntakritiikkiä. Esimerkiksi tällä hetkellä Nainen29:llä on tutkinnassa hirven osien kokonaisvaltainen hyödyntäminen. Haastatteluvierailullani hän esitteli minulle ulkoterassillaan pressun alle piilotettua hirven päätä. Hirven aivoilla hän on parkitsemassa kylpyhuoneeseen pingottamaansa hirven taljaa, jota myös tutkimme yhdessä. Tästä on tarkoitus tehdä makuualusta tuleville retkille. Seuraavaksi vuorossa on metallin työstämisen opettelu: rautamalmin nostamiseen tutustuminen sekä taontakurssi. Nainen29 katsoo, että kaikki hänen kiinnostuksensa kohteet ja harrastukset tukevat varautumista, sekä myös ovat sitä. Tämä oli tyypillistä muillakin haastateltavilla, olipa kyse mistä taidosta tahansa.

Hyviä yhteistyö- ja kommunikaatiotaitoja painotetaan aineistossani useasti. Tämä liittyy oleellisesti paitsi itsepuolustukseen, kuten seuraavassa aineistolainauksessa käy ilmi, myös yleiseen ryhmässä toimimiseen, mitä käsittelen yhteisöosiossa. Mies52 kertoo itsepuolustuksesta suhteessa varautumiseen; väkivallan käyttö on ehdottomasti alisteista puhetaitojen käyttämiselle:

Itsensä puolustaminen on osittain ammatti, ja sit se on hyvin paljon harrastus. Niin en mä sitä niinku perustele sitä, et kun mä käyn jollain taktisella kurssilla itse oppilaana, et 'nyt jos tulee rosvojoukko, nyt mä osaan listii ne taas yhdellä tapaa lisää ku mitä mä aiemmin olisin.' Et ei se silleen mee, et. Sitä vaan pystyy hyödyntään kaikkia taitoja, ja ensimmäisenä mä mielellään noita puhetaitojani käyttäisin, [...] ennen kun lähetään niinkun rikkomaan toisiimme, et. Siinä rikkomisessa on se huono puoli, että jos sä rikot jotain niin on hyvin suuri todennäköisyys et säkin meet rikki. Ja jos lääkäreitä ei oo niin se ei oo kauheen mukavaa. Mies52

Haastateltavani kokevat, että survivalisti tarvitsee laajasti monenlaisia taitoja, ja että ikinä ei voi etukäteen tietää mistä on jossain tilanteessa hyötyä. Siksi on hyvä olla monipuolista osaamista ja erilaisia kiinnostuksen kohteita. Esimerkiksi Mies40 toteaa, että hyvät ensiaputaidot ja kommunikaatiotaidot ovat aina hyödyksi. Kuitenkin hän korostaa, että mistä vain osaamisesta voi olla hyötyä, kuten autolla ajamisen taidosta tai vaikkapa hitsaamisesta. Ikinä ei voi tietää ennalta, mitkä kaikki taidot voivat tulla tarpeeseen eri tilanteissa. Siksi sitä ei Mies40:n mielestään kannata välttämättä liikaa myöskään miettiä poikkeustilanteen hyötynäkökulmasta. Mies52 toteaa niin ikään, että kaikkia, ja kaikkea tarvitaan, myös selviytymistilanteessa. Hän kuvaa, miten usein survivalismikeskusteluissa esimerkiksi luovan- tai henkisten alojen ihmiset saatetaan mieltää poikkeustilanteessa hyödyttömiksi, vaikka todellisuudessa kaikilla on oma tärkeä paikkansa yhteisössä. Mies52 toteaa, että tarpeen tullen jokainen osaa ainakin vaikkapa lapioida, eli kenenkään hyödyttömyydestä ei voi puhua:

Joku kysy sielä [survivalismi] foorumilla aikanaan, et mikä tukee niinkun ihmisen hyödyllisyyttä, et mikä taito tukee ihmisen hyödyllisyyttä poikkeustilanteessa. Ja mä vastasin siihen et ihan mikä vaan. Koska kaikkien alojen ihmisiä tullaan tarvitseen joka tapauksessa. Jopa, siis kun, ihmiset ei ymmärrä sitä et niinkun joku taiteilija, niin mitä sillä tekee? No se tekee sitä samaa kuin aikasemminki, tuottaa iloa ja mukavaa fiilistä ihmisille omilla töillään. Kyl sitä tarvitaan jatkossakin. Et vaik se ois ihan kädetön, onneton luuseri muuten, et ei kerta kaikkiaan pysty, et äiti on solminu sen kengännauhatkin, ni sen takia sil on tarralenkkarit, ni, niin tota, kyl sitäki tarvitaan. Ja jos ei muuten niin kaikki osaa lapioida kun vähän opastaa. Joku ojankaivuu, mikä vaan, aina löytyy tekemistä. Mut kyl noita niinku henkisten alojen ihmisiäki tarvitaan, joka tilanteessa, et. Vaik se sillä hetkellä saattaa tuntuu triviaalilta. 'Et nyt pitäs oikeesti laittaa noi pelot kondikseen, muuten me kuollaan nälkään ens vuonna.' Niin, pitää näitäkin olla syötettävänä. Monethan niinkun, omissa raaoissa fantasioissaan on heti ajamassa pois omasta yhteisöstään kaikki 'turhat'. Mut kuka on turha ihminen? Mies52

Mies40 katsoo, että luontoa ja sitä kautta elinehtojamme tuhoavan elämäntapamme keskellä paras opettaja kohti kestävyyttä on luonto itse. Hän yhdistääkin ajattelussaan ja elämäntavassaan pyrkimyksen aineelliseen kohtuuteen ja sivilisaatioriippuvuuden vähentämiseen. Hänen mukaansa kaikkien ihmisten tulisi tarkkailla luontoa, hiljentyä ja pohtia asioita aina silloin tällöin kaikessa rauhassa. Hän on lanseerannut ajatuksen täydellisestä päivän mittaisesta pysähtymisestä ja survivalistisesta reflektoinnista jokaisen täydenkuun aikaan. Hän nimittää tätä *Full Moon Full Stop*-menetelmäksi, jossa on tarkoituksena pysähtyä (*stop*), ajatella (*think*), tutkia (*observe, orientate*) ja suunnitella (*plan*), noin pähkinänkuoressa (24.2.2020 YouTube). Hän kannustaa kaikkia pitämään tällaisen kuukausittaisen tuumintatauon. Jopa työpaikalleen Mies40 on ilmoittanut, että ei tule töihin täydenkuun päivänä.

Pitäisi niin kuin kuunnella ja katsoa. Kysy itsestä [itseltäsi] ne oikeat kysymykset. Eli niinkun, pitää niinku ymmärtää, että paras opettaja tällä hetkellä on luonto. Kun meillä ei oo vanhemmat tai isovanhemmat jotka voi näyttää, että miten kestävä elämäntapa toimii. Mies40

Monilla haastateltavillani varautuminen on vaikuttanut myös työn tai opiskelualan valintaan, tai näistä on ollut jonkinlaista synergiaetua varautumiseen nähden. Kaikilla näin ei kuitenkaan ole ollut, mutta töissä opitut taidot ovat joka tapauksessa koettu hyödyksi. Osalla varautuminen, työ ja taidot myös liittyvät olennaisesti yhteen, kuten Mies40:llä eräoppaana ja Mies49:llä muinaistekniikan opettajana.

4.1.4 Psyykkiset resurssit

Psyykkiset resurssit ja stressinhallinta nousivat yhdeksi keskeiseksi teemaksi aineistossani. Haastateltavani lähestyivät aihetta monesta tulokulmasta, niin yksilön kuin ryhmässä toimimisen kannalta, sekä normaali- että poikkeusoloissa.

Kaikki haastateltavani puhuivat paljon positiivisen mielialan säilyttämisen tärkeydestä. Stressinsietokyky, positiivisuus sekä huumori ovat ensiarvoisen tärkeitä survivalistin ominaisuuksia, jotka korostuvat entisestään selviytymistilanteessa. Huumori on vahvasti läsnä jo nyt vaikeita aiheita pohdittaessa ja kuviteltaessa. Tärkeimmistä survivalistin taidoista kysyttäessä esiin nousivat sosiaalisuus, yhteistyötaidot, optimismi ja huumorintaju:

Sit mitä oon miettinyt yks tärkeimmistä varautumisasioista on et jos sit, jos ja kun jotain ongelmaa tapahtuu ja näin, niin itensä kanssa ja muitten kanssa säilyttäis kuitenkin semmosen optimistisen mielen ja nimenomaan huumorimielen ja tälläsen. Et ite ainakin tiedän armeijan koulutuksista et tietynlaisissa vaativissa ja pitkittyneissä stressitilanteissa niin meikäläisen huumorintaju menee aika huonoks että, päinvastoin sitä voi niinku hankaloittaa tilannetta et rupee ite synkistelemään ja stressaamaan ylimäärästä. [...] vaikka ihminen ois aineellisesti hyvin varautunut niin sieltä niinku korvien välistä saattaaki löytyy se mikä koituu ongelmaks. Mies34

Mun mielestä sä pystyt vastaanottaan kaikki ongelmat joille sä voit nauraa. Jos ei muuten niin ”ei vittu vielä tääkin” [nauraa]. Nimenomaan tollanen asenne. Mies52

Myös romahdusteoreetikko Dmitry Orlov painottaa huumorin tärkeyttä, mitä ikinä tapahtuukaan (2008: 160). Käsittelen huumoria ja sen tärkeyttä lisää tulevaisuusnäkemyksiä käsittelevässä osiossa, jossa haastateltavani pohtivat romahduksen jälkeistä elämää.

Jotta mielenrauha ja positiivisuus säilyisivät poikkeustilanteessa, on myös viranomaisten ja järjestöjen laatimassa kotivara-suosituksessa mukana viihdykettä, kuten lautaita tai korttip pelejä, sekä herkkuja, kuten karkkia tai keksejä (Vacker 23.2.2020). Mies52 kertoo, että 2011 joulukuussa riehuneen Tapani-myrskyn aiheuttaman kymmenen päivän sähkökatkon aikana yksi syy aggregaatin hankinnalle oli tietotekniikan ja television saaminen toimintaan, jotta henkisesti tärkeät yhteydet ulkomaailmaan palasivat:

Kolme päivää kun oli menny ni, sit mä menin ostamaan aggregaatin. Mä sain kylmälaitteet toimimaan ja tietotekniikan, ja television, koska pitää olla jonkinlainen henkireikä tonne muuhunki maailmaan. Toi rajaseutujen elämä, se on kivaa hetken aikaa, mut kyl jossain vaihees alkaa tympi tuijottaa kynttilänvaloo. Et se, ei riitä. Kyl se on parempi olla jotain muutaki yhteyttä ympäröivään maailmaan. Mies52

Psyyken tasapainoon vaikuttaa myös ympärillä olevien muiden ihmisten toiminta ja mieliala. Poikkeustilanteessa kaikkien käytös vaikuttaa yhteiseen tunnetilaan, ja tästä syystä muiden ymmärtäminen, huomioonottaminen ja tsemppaus ovat tällöin erityisen tärkeitä. Omaa tai muiden reagointia kriisitilanteessa ei myöskään voi välttämättä tietää ennalta; viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen yhteisen *72 tuntia*-varautumiskampanjan kouluttaja, Marttaliiton Riikka Vacker (*72 tuntia*-koulutustilaisuus 23.2.2020) kertoo, että kaikista ihmisistä 10–25 % käyttäytyy poikkeustilanteessa kylmäpäisen rationaalisesti, alkaen toimia ripeästi tilanteen haltuunottamiseksi. 10–15 % sen sijaa toimii täysin irrationaalisesti; he saattavat ajautua paniikkimielialaan ja hätääntyä täydellisesti. Loput ovat sitten jotain tältä väliltä. Ennalta voi

olla mahdotonta tietää, mihin ryhmään itse kuuluu ja miten tulisi toimimaan, ellei ole kokenut jotain poikkeuksellista tilannetta elämässään, jolloin on jokin kokemus siitä, miten tällaisessa tilanteessa toimi. (Vacker 23.2.2020.) Myös haastateltavani puhuivat käyttäytymisen muutoksesta sekä ryhmädynamiikasta poikkeustilanteessa:

Mutta se mitä siellä [Survival Killan kurssilla] oppi ni oli, ryhmätaidot. Tai en mä tiedä opinko mä siitä mitään, mut siellä näki sitä, että mitä se on ku ihmiset on niinkö nälissään, kylmissään, ja fyysisesti väsyneitä, ei nuku tarpeeks. Nii mitä, miten toimii ryhmädynamiikka silloin. Ja kuinka niinkö, yks osa on, kuinka ihmiset saattaa alkaa puhaltaan yhteen hiileen, mut toisaalta se voi myös hajottaa tosi paljon. Siinä on niinkö kaks, kaks puolta. Se on varmaan aika tärkeä oppi selvitysmistilanteesta, et mitä tapahtuu ihmisten välissä. Ja kuinka se psyykinen selviytyminen on niinkö tosi tärkeitä myös, et, että semmoset ihmiset jotka pystyy kantamaan sitä yhteisön niinkö psyykkistä hyvinvointia, sitä psyykkisen hyvinvoinnin tilaa ni, se, ne on ihan niinkö äärettömän tärkeitä, se on ihan todella iso juttu sitä ei niinkö, sitä koko porukan pärjäämistä. [...] Jaksaa yrittää, ja luo sitä turvallisuuden tunnetta. Sellasiä hyviä asioita siihen tilanteeseen. Nainen29

Sulla pitää olla yhteyksiä muihin ihmisiin tai sä tuut hulluks. Ja jos sä oot pienryhmässä koko aika etkä saa yhteyttä ulkopuolella oleviin ihmisiin, niin te tuutte kaikki hulluks. Paljon nopeemmin todennäköisesti kuin jos olisit yksin. Koska kaikki pienet asiat alkaa ärsyttään jossain vaiheessa. Mä kunniotan sukellusvenehmisiä äärettömyyksiin et ne tulee hengissä kaikki yleensä kotiin. Et ne on varmaan käyny aika hyvät psyykkiset arvioinnit ennen ku ne on pistetty siihen duuniin. Tai niinku astronautit, ne on maailman tylsimpiä ihmisiä, just sen takia koska, ne on tosi rauhallisia [nauraa]. Mies52

Psyyken ja mielialan tasapaino vaikuttaa myös itse varautumiseen. Mies52 puhui siitä, kuinka hänen mielestään uhkakuvien etsiminen ja liian pitkälle menevä maailman tapahtumien analysointi aiheuttavat monissa varautujissakin helposti vain turhaa paniikkimielialaa, joka taas on pois järkevistä varautumisesta. Hän kutsuu turhista asioista murehtimista varautumisen ja survivalismin syöväksi; tästä ei ole hänen mukaansa apua, pelkästään haittaa. Mielenrauhan säilyttäminen ei välttämättä ole aina helppo asia riskitietoiselle varautujalle, ja Mies52 kertookin, miten esimerkiksi survivalismifoorumilla ihmiset saattavat ”kirjoitella paniikissa”. Hän kehottaa suhtautumaan rauhallisesti ja kylmäpäisesti uutisiin, tarkkailemaan rauhassa tilannetta, ja keskittymään varautumisessa sellaisiin asioihin, joihin voi itse vaikuttaa:

Teknologian seuraaminen ja ympäristön seuraaminen muutenkin, niin se on, mun mielest se on ihan oleellista, et. Ei sen sen takia et sä löytäisit välttämättä uusia uhkakuvia, koska niihin mä en voi vaikuttaa. Jotkut kauheesti, siel foorumillaki, paniikissa kirjoittelee et ’nyt nyt, Venäjä hyökkäs tonne, ja nyt tapahtu toiseen, kauhee, nyt maailma romahtaa, ja’. Mut okei, sit jos maailma romahtaa, katotaan mihin se johtaa ja toimitaan sen mukaan. Koska kukaan meistä ei pysty millään tavalla vaikuttamaan siihen hyökkääkö Venäjä, ja mitä siellä tapahtuu, ja. Vaik me huo’uttas paheksuntaa täällä oikeen isosti, kollektiivisesti, niin mä veikkaan [huvittunut] et se ei vaikuta siihen poliittiseen päätöstehtävään tuolla päässä mihinkään suuntaan, niin. Se turhista asioista huolehtiminen [sanoo erityisen painokkaasti], niin se on mun mielestä tammosen ns. varautumisen ja survivalismin syöpä. Koska se vie sen oman energian ja fokuksen pois siitä mitä sä oikeesti voit tehdä. Sen sijaan että sä niinku mietit et ’voi kauheeta, nyt tuolla Afrikassa on taas ebola ja me kaikki kuollaan taas’. Okei, katotaan taas mihin tää johtaa ja, pitääaks tehdä jotain. [...] Aina tapahtuu jotain kauheeta jossain. Kyl mä niinku katon niinku uutisfeediä, ja mulla on tiettyjä kanavia tuolla tiedusteluosastolla, jotka pystyy antaa tiettyä informaatioo, ei salaista tietenkään koska se on laitonta, mutta tietty niinku, ei julkista mut ei salasta infoo. Se antaa vähän taustaa tapahtumille. Se on ihan kiva tietää et minkä takii asioita tapahtuu [...]. Just siltä kantilta et tarviiko mun mitenkään ottaa kantaa omassa toiminnassa. Mies52

Nainen29 kertoo, että hän on huomattavasti rentoutunut varautumisensa suhteen verrattuna nuorempaan itseensä. Hän muistelee muutamien vuosien takaisia aikoja, kun hän todella pelkäsi asioita, ja varautuikin osin pelon kautta. Tämän hän kertoo sittemmin muuttuneen. Muutoksen syyksi hän kokee itse varautumisen, sekä karttuneen iän. Hän kertoo voimaautuneensa varautumisestaan ja karttuneista taidoistaan, mikä osaltaan saattaa vaikuttaa pelon kaikkoamiseen. Samoin hän pohtii, että ikäkin on saattanut tehdä tehtävänsä, sillä enää hän ei suhtaudu niin radikaalisti asioihin:

Jos mentäis vaikka viis vuotta taaksepäin nii mä oon miettiny tosi paljon enemmän tälläisiä asioita, et mä en oikeesti tiedä et mikä mulle on tullu et mua on lakannu kiinnostamasta, mutta esim. silloin ku oli se sikainfluenssajuttu, mä en muista kauan siitä on, oisko siitä just jotain kuus vuotta, tai vähän enemmänkin ehkä, niin tuota, silloin oli ihan semmonen, et, tuli ihan semmone pakokauhu ja et, ei vitsit nyt pitää lähtee jonneki mökille ja alko ahistaan ihan hulluna se, se, ja, niihin aikoihin mulla ylipäänsä oli enemmänki sitä että mä tosi paljon mietin että mihin sitä sitte menee jos, jos tulee joku tämmönen, juttu. Ja mä itse asiassa, mulla oli tosi paljon erilaisia semmosia varmuusvarastoja, et se oli ehkä enemmänki semmosta pelosta, pelostaki tapahtuvaa toimintaa et oli vaikka lapsille vaatteita valmiina jos yhteiskunta hajoaa. Ehkä enemmän eli semmosessa pelossa et tälle meidän yhteiskunnalle voi käydä jotain, mutta. Niin, se on vaan muuttunu ihan kokonaa. Että, et nykyään mä en oikeestaan pelkää sitä sillä tavalla, et kylhän mä joskus pelkään et joku, joku tähdenlento tai mikä tahansa meteoriitti lentää mun päähän ja mää kuolen siihen [nauraa], mutta siis, niinkö, tai, ihan samalla tavalla sitä pelkää ku sitä meteoriittia et ei se, ei se oo silleen niinkö, enää silleen kauheen vahvasti mielessä. Enemmän ehkä sitä tavallaan myös näkee sillä tavalla että, että jos semmonen tilanne tulis, niinkö ite on niinkö keränny sitä tietoa joka on sielä mielessä, ja käsissä, ja lihaksissa, niin sitä voi olla niinkö siinä yhteisössä, mikä se yhteisö ikinä oiskaan, vai oisinko mä sielä yksin, niin mä voin joka tapauksessa olla semmonen kantava voima, joka on, keränny sitä tietoa, että mä oon sit silloin semmone, elävä kirjasto, käytännössä niille asioille. Se ehkä enemmän on nykyään se, tietyllä tavalla, miten mä sen koen, sen varautumisen, että mulla on lihasmuisti joka tietää miten joku asia tehdään. Nainen29

Aineistolainauksen lopussa Nainen29 pohtii omaa varautumisen muutostaan aiemmasta pelkokeskeisyydestä näkemykseen, jossa hän voi poikkeustilanteessa varautumisensa ansiosta toimia yhteisössään kantavana voimana. Hän nimittää lihasmuistiinsa tallentunutta arvokasta tietotaitoa ”eläväksi kirjastoksi”.

Mies52 kertoo, että häneltä kysytään usein pelosta, ja varautuminen yhdistetäänkin tähän tunteeseen usein. Kuitenkin myös Mies52 katsoo, että varautuminen itsessään, se että on varautunut, ei anna enää pelolle aiheita. Jos taas ei olisi yhtään varautunut, voisi pelolle ollakin enemmän syytä. Varautuminen koetaan siis voimauttavana toimintana, se antaa varmuutta tulevan varalle. Mies52 kuvaa, että yllättävät asiat tapahtuvat yllättäen, joten varautumatta poikkeustilan sattuessa on enää myöhäistä toimia. Tämä ei ole mukava ajatus:

Joskus ku juttelee ihmisten kans ne kysyy: ’mitä sä pelkää?’ No ei mul nyt kauheesti pelättävää oo, koska mul on aika hyvin kuitenkin täälä näin niinku mahdollisuudet ylläpitää, niinku pyörittää tätä juttuu. Et enemmän mä pelkäisin jos mul ei ois mitään täälä. Sit se ois niinku semmonen hankala. Koska yllättävät asiat saattaa tapahtua yllättäen, nii jos sä et oo jo valmis silloin, niin sitten se on jo myöhästä. Mies52

Mies49 puhui puolestaan paljon siitä, kuinka varautumisen itsessään tulisi olla mielekästä, mielihyvää tuottavaa toimintaa. Näin suuri osa elämän merkityksellisyydestä tulee jo lähtökohtaisesti siitä, että järjestää elämäänsä varautumisen näkökulmasta. Hän mainitsee myös kiitollisuuden tunteen siitä, kun kaikki on hyvin. Myös Mies34 toteaa saman asian luvun viimeisen aineistolainauksen lopussa: survivalismi palauttaa tyytyväisyyttä ja tyyneyttä hänen elämäänsä. Varautuminen tuo siis haastateltavieni elämään turvaa, tyyneyttä ja merkitystä. Mies49 pohtii varautumiseen liittyvää tyytyväisyyden tunnetta:

Onhan niinku, elämähän on just, siis elämä on niinku, elämä on elämään varautumista. Ja sit joku voi tietysti kysyä, että no missä vaiheessa sitä ehti sitten elämään? Nii, niin, ehkä se on niin, että siitä elämään varautumisesta vaan pitää tehdä niin mielekästä, ja hienoo, että se niinku merkityksenä on se juttu, se niinku riittävä juttu, et tavallaan sä saat sen kaiken riittävän niinku merkityksen ja sen tarvittavan niinku tunneskaalan siitä onnistumisesta, kun se varautuminen onnistuu, sä niinku pääset johonki osatavoitteisiin, ja sitten myöskin se kiitollisuus mitä sun on syytä tuntee kun niinku asiat on kohtuu hyvin. Et, et kyl se, se niinku koko niinku inhimillisen kokemuksen niinku, kirjo, se, se niinku kyllä on, se toteutuu siinä elämässä joka on, sit karrikoiden sanottuna vain elämään varautumista. Mies49

Jatkona tähän Mies49 kuitenkin toteaa, ettei varautumisen tarvitse merkitä ainaista puurtamista ja johdonmukaista työskentelyä, eikä varautuminen aina välttämättä vaikuta järkevältä ja määrätietoiselta toiminnalta ulkopuolisen silmin, vaan se voi olla myös joutilaisuutta ja rattoisaa ajanvietettä. Hän katsoo, että tämä on äärimmäisen tärkeää psyyken hyvinvoinnin ja siten koko selviytymisen kannalta:

Mäkin oon jossain teksteissä ite kirjottanu tällästä et hei, et hieno elämä on just semmonen, et, että yhdessä niinku tyyliin niinku runoillaan, ja harrastetaan seksiä, ja pelataan lautapelejä ja tällästä, ja, ja niinkun, mun mielestä siinäkin voi olla kyse varautumisesta ja selviytymisestä, koska kyse on niinku sosiaalisesta ja psyykkisestä tasapainosta ja niinkun. Niinä hetkinä kun yksilö tai yhteisö niinkun näyttää siltä et se ei tee mitään järkevää, niin, niin se niinku varautuu ikäänkuin pahimpaan, jos, jos, tai näin, näin voi olla, ehkä ymmärrät mitä ajan takaa? Joutenolo on äärimmäisen tärkeää. Oikeestaan kun sen päivän varautumiset on tehty, niin sit pääsee niinku toki myös filosofoimaan ja ihmettelemään puiden oksistojen fraktaalikauneutta tai mitä hyvänsä, mut et, et. Ilman joutenoloa ei jaksais selviy, ei jaksaisi seuraavana päivänä niinku varautua. [...] Niin elämä on selvitymistä, ja se ei oo ollenkaan huono asia. Sen ei myöskään tarvi olla hankalaa tai vittumaista tai muuta. Mies49

Mies49:n mielestä kyse on siis hyvin paljon asenteesta; elämästä eikä varautumisesta saa tehdä liian vakavaa tai vaikeaa. Näin menetellessä vaarana saattaisi olla ylikuormittuminen ja loppuun palaminen, jolloin selviytyminen ei toteutuisi. Voisi siis sanoa, että survivalisti, joka uuvuttaa itsensä jo pelkällä varautumisella eikä siksi pysty enää selviytymään, on huono survivalisti. Mies34 pohtii vastaavasti, että vaikka olisi panostanut paljon varautumiseen, mutta ei ole pitänyt huolta jaksamisestaan ja ihmissuhteistaan, voivat ongelmat sitä kautta hiipiä survivalistin elämään ja jopa romahduttaa sen:

Vois ihan käydä niinkin että ikäänkun, varautunut, survivalisti ja preppaaja ja kaikkeen varautunu ihminen ajais ittensä loppuun vaikka työkiireillä ja stressillä ja jollain ihmisten, läheisten kanssa riitelyllä tai rahaongelmilla ja päätyis lopulta vaikka päihteiden liikakäyttöön tai itsemurhaan. Niin

silloin kaikki se preppaus mitä se ois tehny nii, se on yhdellä rintamalla varautunu mut sit vähän niinku takaoven kautta ois se romahdus hiipiny sen omaan mieleen ja elämään niin sit vois niinku sanoo et ompa huono survivalisti joka ei pärjänny ees tän hyvinvoinnin ja mammonan aikana. [...] Survivalismi palauttaa sellasta tyytyväisyyttä ja tyyneyttä omaan elämään. Mies34

Varautujan on siis syytä pyrkiä elämässään tasapainoon ja mielenrauhaan. Hätäily ja itsen uuvuttaminen sekä normaali- että varsinkin poikkeusoloissa voivat huomattavasti huonontaa varautumis- ja selviytymismahdollisuuksia. Tästä kaikki haastateltavani olivat yhtä mieltä.

4.2 Survivalismi sosiaalisesti

Siirryn seuraavaksi käsittelemään varautumista sosiaalisesti: mitä varautuminen vaatii puolisolta ja perheeltä? Entä puhutaanko siitä ystäväpiirissä? Varautuminen ei ole aina helppo asia sosiaalisesti, sillä siihen liittyy helposti mielikuvia, jotka aiheuttavat kanssaihmisissä epämukavuutta. Lisäksi aineistossani nousi vahvasti esille survivalismin yhteisöllinen puoli ja merkitys: kaikki haastateltavani korostivat yhdessä toimimisen tärkeyttä kriisitilanteessa, sekä yhteisön aineellista ja psyykkistä merkitystä. Laajemmassa mittakaavassa esille tuli myös selviytymisen ylisukupolvisuus, jonka turvaaminen oli kahdelle haastateltavalleni heidän varautumisensa perimmäisin syy ja merkitys.

4.2.1 Yhteisö ja jatkuvuus

Kukaan haastateltavistani ei usko yksinäisen sankarillisen survivalistin tarinaan, joka on pitkälti yhdysvaltalaisen ilmiön popularisoinnin tulosta, pääasiassa elokuvateollisuuden luoma karikatyyri. Tämä rambomainen, yksinpärjäävä hahmo nähdään epäuskottavana ja siksi jopa haitallisena. Kaikki haastatteleman varautijat korostivat yhteisön tärkeyttä. Kukaan haastateltavistani ei usko, että yksin voi selvitä kovinkaan kauaa. Yhteisön merkitys nousi kaikilla yhdeksi tärkeimmistä varautumisen painopisteistä, ellei tärkeimmäksi:

Yhteisöllisyys on erittäin tärkeää, kukaan ei selviä yksin, ei edes Mad Max. Mies52

[...] survivalismi ei oo kumminkaan yhen henkilön tai varautuneen poikkeusyksilön tai rambon suoritus, vaan se aina oikeestaan tapahtuu ryhmissä, jonkinlaisissa ryhmissä, ja ryhmien, eri ryhmien välisinä satunnaisina yhteentoimintoina. Mies34

Tottakai se ois järkevämpää olla yhteisössä jos, jos se on mahdollista että, että voi olla joku yhteisö niin, totta kai. Ja siis, ennen kaikkeahan sitä ajattelee sillä tavalla ku on lapset ja on sukua ja on perhettä, on ystäviä, niin totta kai sitä ajattelee niinkö ensisijaisesti sillä tavalla että, et ei silleen et minä minä minä,

vaan totta kai se on niinkö minä ja muut, eli me. Joka, joka on niinkö merkityksellistä. Varmaan niinkö ois tosi masentavaa olla jossain yksin selviytymässä, että, voihan olla et siihen vaan kuolis siihen yksinäisyyteen, kuitenkin. Jos ei siitä niinkö löytyis itelle, ku ei oo kokemusta sellasesta niin ihan hyvin siihen yksinäisyyteen vois kuolla, jos ei oo. Tai sit pitäis löytää jotain puita kenen kanssa vois olla [hieman huvittunut], joilta sais vastakaikua. Nainen29

Katson, että tässä on kyse ylipäätään samanlaisesta suhtautumisesta elämään kuin nytkin meidän normaalioloissamme; myös poikkeusoloissa tai kriiseissä eletään yhdessä muiden kanssa ja yhteydessä muihin, aivan kuten nytkin. Se asia ei tule muuttumaan, päinvastoin haastateltavani katsovat, että yhteisöllisyys lisääntyy poikkeusoloissa. Selviytymistilanteessa ihmiset tarvitsevat toisiaan myös tuomaan henkistä ja sosiaalista turvaa, mutta myös auttamaan kaikkien mahdollisten perusasioiden kanssa. Kriisi- tai poikkeusoloissa läheisten hyvinvoinnin varmistaminen koetaan vielä niin sanottuja normaalioloja tärkeämmäksi asiaksi. Myös tutkimustulokset tukevat tätä (Solnit sit. Laurikainen 2019: 13): koska poikkeustila pysäyttää arjen, lisää se tyypillisesti yhteisöllisyyttä ja auttamishalua, purkaa sosiaalisia hierarkioita ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta, sekä korostaa yksilön oman toiminnan merkitystä yhteisölle.

Pelkästään tavallisen arjen pyörittäminen saattaa myös viedä poikkeusoloissa huomattavasti enemmän aikaa kuin normaalitilanteessa. Tällöin asioita helpottaa, ettei kaikkea tarvitse tehdä yksin. Mies52 kertoo, kuinka hänellä Tapani-myrskyn aiheuttaman kymmenen päivän sähkökatkon aikana suurin osa ajasta meni aivan tavallisen koti-infran pyörittämiseen. Samalla hän koki tämän tapauksen hyvänä oman varautumisen testaajana, kun sähköä ei ollut:

Kaikki vapaa-aika käytännössä meni siihen et haalin polttopuuta, järjestelin asioita, meillä on oma kaivo josta tulee vesi, mut sehän on tietysti sähköpumpulla ja jos ei oo sähköä nii ei oo toimintaa. Mutta se on semmonen kaivo josta saa myös ämpärilläki, et se on rengaskaivo, ei porakaivo. [...] [Sadevesiastioista] saatiin pesuvettä kanssa. Mut meillä on puulämmitteinen sauna, elikkä siinä kiukaan päällä saa lämmitettyä pesuvedet, ja tota noin, meillä on varaava takka, saadaan lämmitettyä sillä talo. Niinku tälläset perusasiat voidaan tehdä täysin ilman sähköä. Monenlaisia retkikeittämiä on. [...] Mut tommonen tapaus aina muistuttaa siitä [varautumisen tarpeellisuudesta] ja ravistelee vähän niitä heikkoja kohtia näkyviin. Mies52

Normaalioloissa rakennetulla yhteisöllisyydellä on myös kauaskantoiset positiiviset vaikutuksensa mahdollisissa poikkeustilanteissa. Kun naapurit tunnetaan ja naapuriapu kuuluu tavalliseen elämään jo nyt, on luontevaa toimia muiden hyväksi myös poikkeusoloissa. Mies49 korostaa, että naapurisuhteet ovat tärkeitä, ja että hän pyrkii aktiivisesti luomaan itsestään luotettavan kuvan kanssaihmisille, jotta ympärillä vallitsisi toisia auttava yhteisöllisyyden kulttuuri. Tuntematonta kohtaan suhtautuminen on luonnostaan varautuneempaa, ja tämä saattaa erityisesti poikkeustilanteessa muodostua ongelmaksi, kun luottamusta ei ole valmiiksi rakentunut. Mies52 katsoo niin ikään tärkeäksi edistää lähipiirin ja naapureiden yhteisöllisyyttä, ja luettelee lähistöllään asuvia ihmisiä, keiden kanssa naapuriapu on tavallista. Hän toteaa, että kaiken ollessa hyvin voi tutustuminen ja yhteisöllisyyden rakentaminen helposti unohtua ja

jääda tekemättä. Mies52 kuvailee tällaisen täysin vieraita ihmisiä kohtaan tunnetun luottamuspuolan mahdollisia raadollisia puolia selviytymistilanteessa:

Mä oon joskus sanonut semmosen, [rykäisy], kuulosaa raa'alta, mut sillon ku asiat menee huonosti, niin ihmiset alkaa käyttäytyyn erittäin huonosti, ja paljon vaikeempi ampuu sellasta ihmistä hernekeittopurkin takia jonka nimen sä tiät. Kuin sen täysin tuntemattoman. Ihan eri kynnyks sillon. Niin, mitä paremmin tuntee lähipiirin, mitä paremmin niitten kanssa ja enemmän on tekemisissä, sen vaikeempaa on ikävien asioiden tekeminen. Mietti mieluummin positiivista ratkasua, koska helpot on negatiivisia. Ihan tollasta niinkun... kuulostaa siltä, että se ois niinkun, laskelmoitua, mut oikeesti, mä vaan oikeesti tykkään ihmisistä ja heidän kanssaan tekemisissä olemisesta, se vaan tulee luonnostaan. Musta tulis tosi huono erakko. Mies52

Mies40 pitää yhteisöä kaikkein tärkeimpänä varautumisen painopisteenä yksinkertaisesti siitä syystä, ettei yksi ihminen millään ehdi ja pysty huolehtimaan kaikesta kovin pitkään. Perheessä tai yhteisössä on mukana todennäköisesti myös lapsia ja vanhuksia, jotka eivät pysty huolehtimaan täysin edes itsestään, joten kynnelle kykenevien täysikasvuisten kontolla on auttaa myös näitä ihmisiä:

Koska niinku ihan ite ei ole mahdollista hoitaa ruokaa, hoitaa suojaa, hoitaa vesi, hoitaa terveys, eli se ei oo mahdollista yksin. Ehkä vähän aikaa, mutta jos mietin et vois olla, en tiedä, jos vaikka se vanhempi rouva tällä alueella, hän tarvii apua nyt jo. Ja se vois olla et niinkun kivikaudessa tai niinku alkuperäiset ihmiset, eli sielä oli noin että yks henkilö voi hoitaa kaks henkilöä. Eli yksi niinkun, se ruoka minkä yksi henkilö voi tuottaa, sielä on sitten vanhat tai nuoret myöskin mukkaan, kuka ei hoida ruokaa mutta ne syö kuitenkin. Mies40

Mies49 totesi, että vaikka joku pystyisikin elämään todeksi stereotyyppisen Rambo-elämän ja selviytymään yksinään koko elämänsä, niin viimeistään tämän kuoltua selviytyminen loppuisi, jos yhteisö ja jatkuvuus puuttuvat. Hän korostaa ylipäättään yhteisön ja jatkuvuuden merkitystä, ihmistä yhteisön ja laajemmin luonnon osana, ja katsoo, että survivalismin tähtäimen tulisikin olla ylisukupolvinen.

Mies49 vertaa survivalismia monikerroksellisuudessaan sipuliin, jossa ohuin, päällimmäinen kerros on hyvin välittömissä tilanteissa selviytymistä, lyhyen hetken selviytymistä, kuten vaikkapa itsepuolustusta tilanteen niin vaatiessa, tai esimerkiksi uimataidon hallintaa. Suhteellisen lyhyen aikavälin survivalismia on hänen mukaansa myös esimerkiksi viikon sähkökatkoksesta selviytyminen. Näin liikutaan edelleen laajempaan ja pitkäkestoisempaan selviytymiseen yli erilaisten aikavälien kriisien, ja lopulta yli yksilötason. Syvin kerros on ylisukupolvista jatkuvuuden hallintaa, perinnetietoa ja -taitoja, ja tämä taso liittyy yhteisöön ja yhteisön päätöksentekoon, joka edelleen liittyy luontoon. Luonto on se, joka tarjoaa ihmisille edellytykset elämään, ja nykyinen tilanne näyttää tältä kannalta katsottuna huolestuttavalta. Tämä selviytymisen ydintaso, olemukseltaan ja ajallisesti laajin, ylisukupolvisuus, korostuu Mies49:n ajattelussa, varautumisessa ja elämäntavassa.

Tyypillisiksi mielletyt survivalistiset taidot, kuten esimerkiksi haastattelussa mainittu tulen sytytys teräsvillalla, ovat Mies49:n mielestä vain kikkailua, ja siten juuri tällaista pintatasoa, vaikka ovatkin itsessään kiinnostavia ja mahdollisesti käyttökelpoisia. Hän ei kuitenkaan keskity tällaisten taitojen opetteluun. Pääpaino hänen varautumisessaan on aina ollut muinaisteknologian ja muinaisen elämäntavan opettelussa ja harjoittamisessa, sillä nämä asiat eivät ole riippuvaisia nykyisestä teknosivilisaatiosta. Tästä kumpuaa Mies49:n survivalismi, joka tuntuu suurelta osin liittyvän aikajänteeltään pidempään, ylisukupolviseen selviytymiseen. Sille hän katsoo asettavan haasteensa tämän päivän moderni, perinnetiedoton kulttuuri sekä ympäristötuho, joka konkreettisesti nakertaa elämän edellytyksiä tulevaisuudelta:

Itse niinkun väitän, että sitä, siis sen edellytys on, on niinkun, jonkinlainen, tosi niinkun selkee käsitys, niinku just tästä luontoon liittyvästä, niinku armottomuudesta, että me ollaan niinku osa luontoa niin kun me ollaan, niin on pakko pitää huolta niistä elämän perusteista, niinkun joku [Lasse] Nordlund sanoo, että, et tota, jos ei oo niinku vettä juotavaksi eikä riittävän ravinteikasta ruokaa syötäväksi niin aika heikokshan se homma niinku menee. Ja sit jotta sitä olis niinku ens tiistainakin, niin asioille tarttee varmaan tehdä jotain, jotta sitä olis sun lapsille sit kun ne on sen ikäsi kun sinä nyt, niin niin, asioita pitää niinkun ylläpitää jollain tavalla ja vähitellen muuttaa ehkä paremmaksi. Et tässä nää erilaiset aikajänteet on. Et ehkä on niin et on sit mieletöntä ajatella pidemmälle. Mä väitän, et jos joku yhteisö on ratkaissu tälläsen ylisukupolvisen jatkuvuuden haasteen, niin sit se on ratkassu sen sit niin pitkäks aikaa kun kukaan keksii ajatella. Mies49

Mies49:n maailmankuvan mukaan suurin ongelma kestävän elämän ja selviytymisen kannalta tuntuu olevan luontoa tuhoava sivilisaatio. Hänen kuvaamansa muut selviytymisen tasot ovat suoraan seurausta syvemmästä ja laajemmasta elämäntavasta, eli kun tämä olisi kestävää ylisukupolviselta aikajänteeltä katsottuna, olisi selviytymisen suurin ongelma ratkaistuna. Nyt kun tulevat sukupolvet ovat tämänhetkisen tilanteen valossa tuomitut supistuvien ja niukkenevien resurssien ja elämän edellytysten maailmaan, on tilanne hänestä kaikista huolestuttavin. Myös Mies40 kokee ylisukupolvisuuden tärkeimpänä asiana survivalismissaan, ja se linkittyy siten välttämättä yhteisöön ja kestävän elämäntavan kehittämiseen, jotta elämäntapa ylipäättään mahdollistaisi ylisukupolvisuuden. Mies40 ja Mies49 pyrkivät luomaan ja kehittämään elämäntapoja, jotka ovat ekologisesti kestäviä, ja siten edellytys tälle kuvaamalleen survivalismin syvimmälle tasolle. Nämä molemmat haastateltavani tuovat vahvasti esiin näkemyksensä nykyisen elämäntapamme kestättömyydestä. Mies40:lle ekologisesti kestävän elämäntavan löytäminen, jota seuraavat sukupolvet voisivat turvallisesti jatkaa, on koko hänen survivalisminsa perimmäinen tarkoitus. Kaikki hänen kokeilunsa ja toimintansa elämäntapamuutoksesta alkaen tähtäävät tätä päämäärää kohti:

No mie yritän löytää elämäntapa minkä poikani voi turvallisesti kopioida. Tai, ei vain poitsun sukupolvi mutta niinkun, että se on turvallisesti ja ei vaikuta niinku tulevaisuus, muut lajitkin eikä vain ihmiset. Mies40

4.2.2 Kumppanit ja perheet

Survivalismin ollessa todella kokonaisvaltainen asia varautujien elämässä, heijastuu tämä välttämättä myös perheeseen. Tähän tutkielmaan haastattelemani varautujat jakavat ainakin suurimmaksi osaksi puolisonsa tai perheensä kanssa näkemyksensä. Lähes kaikkien haastattemieni varautujien puoliset tai perheet myös osallistuvat varautumiseen, ja osa varautuu lähtökohtaisesti yhdessä. Aina näkemysten yhteensovittaminen ei kuitenkaan ole ollut helppoa. Koska survivalistinen maailmankuva suhtautuu vähintään kriittisen tarkkailevasti maailman menoon, täytyy varautujan edes hieman kyseenalaistaa vallitseva, niin sanotun helpon elämän ainainen jatkuvuus. Jo tämä voi olla joillekin ei-varautujille liikaa pelkästään sosiaalisesta normista poikkeamisen vuoksi. Koska survivalismi näkyy varautujalla niin kokonaisvaltaisesti arjesta ajatteluun, asettaa tämä varautujan puolisolle ja perheelle vähintäänkin jonkinlaisia vaatimuksia näkemysten ja toiminnan hyväksymisestä, ellei siihen osallistumisesta. Kyse on myös survivalismin asteesta. Eräs haastattelemani varautuja kertoi, että kun varautumisen asteen kasvattaminen tuli hänellä henkisesti tarpeelliseksi, johti se perheen kanssa konfliktiin ja lopulta avioeroon.

Dmitry Orlov käsittelee kirjassaan *The Five Stages of Collapse – Survivor's Toolkit* (2013: 2–4) myös aiheen mahdollisia ja yleisiä vaikutuksia parisuhteeseen ja perhe-elämään. Hän kuvaa, että romahdustietoisuuden kasvulla ja survivalismilla voi olla pahimmillaan syövyttävä vaikutus avio- ja perhe-elämään: Orlov (2013: 2–4) kirjoittaa, kuinka tyyppillisessä tilanteessa mies ajautuu romahdusteedman äärelle ja kokee maailmankuvassaan suuren muutoksen, jonka hän haluaa viedä myös käytäntöön. Nämä sivilisaation näkökulmasta järjettömät, mutta romahdussurvivalismin kannalta järkevät teot, kuten esimerkiksi uran hylkääminen, sijoitusten realisointi rahaksi ja edelleen esimerkiksi työkaluiksi, maaseudulle muutto, maanviljelyn ja metsästyksen opettelu ynnä muut, joutuvat puheeksi otettaessa ristiriitaan vaimon toiveiden ja näkemysten kanssa, jotka tällä on hyvästä ja tavoittelemisen arvoisesta elämästä. Näin mies alkaa näyttäytyä vaimon näkökulmasta sosiaalisesti kummallisena ja nolona, eivätkä parin pyrkimykset elämässä enää kohtaa. Jos perheessä on lapsia, lisääntyvät ongelmat entisestään, samoin jos isovanhemmat ovat tiiviisti mukana perheen elämässä. (Orlov 2013: 2–4.)

Kuten edellä totesin, haastateltavistani suurimmalla osalla puoliso tai perhe osallistuu varautumiseen, mutta yhdellä varautuminen on edetessään ollut ainakin osittaisena syynä avioeroon juuri puolisoitten eriytyneiden elämäntoiveiden myötä. Vaikka varautuminen olisikin yhteinen asia parisuhteessa tai perheessä, on kyse myös varautumisen asteesta

löydettävästä yhteisestä näkemyksestä, ja mahdollisesti kompromissista. Survivalisti Pasi Karoston vaimon eräs kommentti perheen varautumisesta kertovassa dokumentissa *Tosi tarina – pahan päivän varalle* (2013) kuvaa tällaista kompromissin etsintää hyvin: ”Siinä vaiheessa, kun rupes näitä kaasunaamareita tulemaan niin silloin kyllä, alko jo pitkä katse olla, että joko tähän vedettäs raja”. Varautumisen parisuhteessa aiheuttamaa skismaa on käsitelty myös survivalismifoorumilla, erityisesti ketjussa ”Puolison nihkeä suhtautuminen preppaukseen” (Anttila 2014: 31).

Aiheen henkilökohtaisesta tärkeydestä johtuen moni varautuja saattaakin jo lähtökohtaisesti etsiä puolisoa, joka jakaisi näkemykset varautumisen tärkeydestä. Esimerkiksi survivalismifoorumilla on tätä varten deittiketju, joka voi auttaa varautujaa löytämään samanhenkisen kumppanin (Anttila 2014: 5). Myös haastatteleman Nainen29 kertoo varautumisen vaikuttaneen hänellä kumppanin etsintään, sillä hän toivoi alusta pitäen löytävänsä henkilön, joka jakaisi varautumisnäkemykset kanssaan:

[...] siis ku mä oon niinkö yrittäny etti sellasta miestä, joka ois sillee niinkö kiinnostunut tämmösistä selviytymisasiosta, siis mä oon ollu ihan Tinderissä ja mulla on lukenu sielä että haluan muuttaa vuodeksi metsään, niinkö ihan siks et se karsii sellaset turhat tyypit jotka ei oo tän henkisiä, koska mulle se on tosi tärkeä juttu. Se on ihan äärimmäisen tärkeä juttu, että, että se ihminen kenen kans mä haluun viettää loppuelämäni, tai kymmenen vuotta, tai mitä nyt sitte oiskaan, haluu tehdä samanlaisia asioita. Nainen29

Kumppanin sittemmin löydyttyä on varautumisesta puhuttu yhdessä. Vaikka miesystävä ei varsinaisesti varaudu samalla tavalla, on yhteinen sävel kuitenkin löytynyt. Nainen29 kertoo, että kumppanin todellinen suhtautuminen erilaisiin tilanteisiin on tästä huolimatta hieman jännittänyt, esimerkiksi vaellussattumuksen yhteydessä:

[...] nytkin kun me oltiin vaeltamassa, tai vaeltamassa ja vaeltamassa, oltiin kaks yötä Syötteen kansallispuistossa ja, sit se, sit me lähettiin niinkö pimeellä liikkeelle, ja sit se meni silleen vähä puihin et mehän eksyttiin sinne ja, ja tota, ei mitään, ei mitään semmosta radikaalia, koska ei se nyt ollu niin paha juttu eksyä sinne [huvittunut], sit me tota nukuttiin sielä tarpissa, ja muutenki oli niinkö tarkoitus nukkuu laavulla ja nukuttiin sielä tarpissa sit ja, mä aloin sit miettiin, mä sitte mietin et, kyllä sitä varmaan vituttaa et ku tää homma nyt meni tälleen että, varmaan sitä vituttaa tosi paljon. Ja sit mä kysyin et eiks sua vituta yhtään ja 'ei, tää on just tätä mitä mä oon aina halunnu tehdä, tää on ihan huippua' [nauraa] silleen että, aah, hyvä, että ihan parasta. Että hän kyllä niinkö nauttii sellasista asioista vaikei oo sellanen, niinkö sellanen varautuja niinkö minä. [...] Se voi olla dynamiikan kannalta parempi [huvittunut]. Nainen29

Mies34 puolestaan kertoo varautuvansa yhdessä vaimonsa kanssa, ja että molemmille on muodostunut luontaisesti omat varautumisen vastualueensa:

Perheessä on työnjakoa luontaisten roolien kautta, ehkä että, vaikka ruokahuolto ja ruokavarmuusvarastot on vaimon vastuulla selvästikin. Ja monii muitakin juttui on. Oma vastuu on esim. retkeily/survivalismivarusteissa. Mies34

Myös Mies49 kertoo varautuvansa yhdessä puolisonsa kanssa, ja katsoo, että yksin se mitä hän ja perheensä suunnittelevat ja rakentavat, ei olisi edes mahdollista. Tällä hetkellä Mies49:n kumppani vastaa pääasiassa hyötykasveista, siinä missä Mies49 keskeneräisen talon remontoinnista. Hän mieltää itsensä eniten metsästäjä-kalastajaksi, mutta kertoo tekevänsä mielellään monenlaisia töitä. Työnjaot perheessä vaihtelevat kausittain luontaisesti ilman sopimistakin molempien mielenkiinnon mukaan, eivätkä siis ole kiveen hakattuja. Mies49 kertoo, että oikeastaan aiemman henkilöhistoriansa ja opittujen roolimallien kyseenalaistamisen myötä hän näkisi nykyään mielellään puolisonsa ”pyssy kourassa metsästävässä”, eli minkäänlaista dogmaattista rooliajattelua hän ei suosi, vaan että asioiden teko ohjautuu kunkin henkilökohtaisen kiinnostuksen ja kykyjen mukaan. Mies49 kertoo myös suunnitelmistaan rakentaa naapurustoon niin sanottua romahdusheimoa. Ideana on houkutella seudulle samanhenkistä väkeä, ja näin luoda yhteisökulttuuria, jossa naapurit ovat hyvin verkostoituneita ja auttavat toisiaan aktiivisesti. Hän on puuhannut tätä jo pitkään, ja kirjoitti aiheesta syväluotaavan artikkelin *Elonkehä*-lehden numeroon 1/2014, jonka teemana oli romahdus. Artikkelissa hahmoteltiin romahdusheimon elämän perusteita, ja sen yhteydessä oli myös kutsu liittyä heimoon. Mies49 kertoo käyttävänsä heimo-termiä, sillä hän haluaa korostaa yhteisön kulttuurisia ja sosiaalisia puolia.

Myös Mies40 rakentaa kestäväää ja resilienttiä asumisyhteisöä, *NomadTownia*. Tarkoituksena on pyrkiä kohti luontoa tuhoamatonta, ekologista elämäntapaa, joka samalla olisi mahdollisimman resilientti sivilisaation infrastruktuurin mahdollisille häiriöille. Asumusten on tarkoitus olla sellaisia, että ne voi tarpeen tullen siirtää helposti paikasta toiseen. Myös NomadTowniin on kutsuttu kiinnostuneita ihmisiä tutustumaan ja kokeilemaan off-grid-asumista. Mies40 kertoo tästä myös YouTube-videollaan *NomadTown & S.T.O.P. explained*. (24.2.2020)

Mies52 kertoo, että varautumisasioista on keskusteltu paljon koko perheen kanssa ja että läheisten kanssa on sovittu, että mikäli jonkinlainen yhteiskunnallinen poikkeustila eskaloituu, tulee koko laajennettu perhe hänen luokseen:

Et emmä sitä odota et mun pitää mennä tonne puskaan pyssy kourassa ja tuhoamaan vihollispataljoonia, kuin Rambo konsanaan. Vaan se et pitää niinku yrittää pyörittää tätä omaa elämistä ja perheen elämistä ja lähipiirin elämistä myöskin, että. Perhe on käytännössä siinä vaiheessa laajennettu perhe, et kaupungeist tulee helposti hankalia paikkoja elää, justiin tämmösinä pula-aikoina. Se menee mustan pörssin toimintaan ja rikollisuuteen, se on niin monta kertaa nähty se kuvio, miten se menee. Et ne on kaikist pahimpi paikkoja. Et niinku kaikki perhe, lähiperhe tulee tänne. Tää on niinku ny jo ihan sovittu asia, että, että mitä tahansa omituista tapahtuu niin tänne. Et tää on sit sellanen tukipiste sitte. Syy olkoon mikä hyvänsä, sillä ei oo silleen merkitystä, et, mitä tapahtuu. Mies52

4.2.3 Avoimuus ja stigma

Survivalismia ei aina nähdä sosiaalisesti hyväksyttävänä. Omasta varautumisesta kertominen koetaan potentiaalisesti omaa sosiaalista asemaa huonontavaksi. Myös monet varautujat pelkäävät niin sanottua hullun leimaa, mistä syystä anonymiteetin ylläpito koetaan tarpeelliseksi. Myös amerikkalaisten survivalisteista kertovien tv-sarjojen voidaan nähdä pilanneen survivalismin maineen, jolloin assosiaatioita survivalismiin halutaan sosiaalisesti välttää. Lisäksi oman varautumisen salassapito voidaan nähdä varautumistaktiikkana; poikkeustilan tullen omat varastot voisivat herättää kiinnostusta ulkopuolisissa, jos henkilö tiedetään varautujaksi. (Parkkinen 2018, Anttila 2014.)

Liikuttaessa puolisoista ja perheestä laajemmalle sosiaaliselle kentälle käy nopeasti ilmi, että moni haastateltavani ei ole kovin avoin varautumisestaan. Tämä koskee niin sukulaisia kuin ystäviä ja tuttuja. Nainen29 ja Mies34 kertovat molemmat, että ainoastaan jos jokin varautumiseen liittyvä asiayhteys tulee jonkun kanssa ilmi, saatetaan omastakin varautumisesta puhua. Nainen29 kertoo, että lähtökohtaisesti syy miksi hän ei puhu varautumisestaan on, että ei usko aiheen kiinnostavan ketään. Hän kertoo kyllä puhuvan mielellään varautumisestaan, jos aihe kiinnostaa keskustelukumppania ja tämä tulee esille. Mies34 katsoo, että osan tuttavapiiriinsä kuuluvien maailmankuvaan ei koko ajatus varautumisesta sopisi; tällaisille ihmisille aiheen ja ajatusten julkituonti voisi olla sosiaalisesti kohtalokasta, sillä siitä voisi hänen mielestään seurata suhtautumisen muuttuminen häntä kohtaan. ”Foliohatun maine”, eli salaliittoteorioihin uskovien maine on asia, joka ei koeta sosiaalisesti positiivisena asiana, ja Mies34 katsookin, että tämä voisi ilmetä häntä kohtaan tunnettuna säälinä. Hän sanoo suoraan, että aiheesta puhuminen tuntuu aralta, ja että hän vierastaa sosiaalista leimautumista.

Mää luulen et ne [läheiset] ei ees tiedä koko asiasta. Siis koska en mä puhu siitä, että, että miks mää teen niitä asioita. Emmää puhu kenellekään siitä oikeestaan. Tai ellei oo joku asiayhteys tai sellasia ihmisiä, joilla ois niinkö samallaisia juttuja. Mut emmää niinkö mun vaikka perheelle, emmää mun vanhemmille, emmää niille koskaan puhu miks mä harrastan jotain juttuja. Ei ne varmaan tiedä. Mä sanoin mun vanhemmille että sä oot tulossa haastatteleen mua tänne. Ja sitten meidän äiti oli silleen että 'eei, mikä survivalisti' ja sitte se vähä niinkö naureskeli siitä, että 'no eipä kyllä näytä kauheen survivalistiasunnolle' et se varmaan [nauraa], silleen se sano, ei siinä mitään, mä oon vaan silleen, 'mm, niimpä' [nauraa]. Nainen29

Osa tuttavapiiristä suhtautuu ymmärtäväisesti varautumiseen, mutta on myös ystäviä ja läheisiä joiden maailmankuvaan tällanen ei sopis ja siitä sais heti jonkun foliohatun maineen tai ties vaikka jotain säälinsekaista tunnetta... Et voisin kuvitella et, et se on ikään kuin, en oo mitenkään erikseen suunniteltu, mut joittenkin ihmisten kanssa ei tulis mieleenkään puhua näistä asioista koska ainakin mun oletus on, että ne pitäs sitä tosi omituisena. Mutta eihän sitä tiedä. Mut kylhän se vähän tuntuu silleen aralta. Et pikkusen sellasta leimautumista vierastaisin. Mut joidenkin kanssa ihan voin puhua. Mies34

Mies34 jatkaa vielä pohdintojaan siitä, mikä hänen varautumisessaan erityisesti voisi häiritä joitakin ihmisiä:

Nii ei niit ihmisii välttämättä häiritse se mun preppaus vaan niit saattas häiritä se et mä oon vakavissani sitä mieltä et tää homma saattas kriisiytyä. Et joko tää nykyinen yhteiskuntajärjestys tai tämmönen elämäntapa ei voi toimia, ja sit jos mä sit vielä lisäisin siihen et sen ei oikeestaan pitäskään jatkua. Niin se vois olla se, joka monessa herättäis suuttumusta tai torjuntaa tai suurta halua osottaa mun näkemykset vääräks. Ja mullahan ei oo mitään halua osoittaa ns. muiden näkemyksiä vääräks, koska mä ikäänku asennoidun ainakin mielestäni aika selvään vähemmistöön. [...] Tähän ei mikään käännytystyö tai sellanen liity. Mies34

Mies34 kuitenkin kertoo, että ei tarvitse muiden hyväksyntää ajatuksilleen, sillä kansainvälisen tiedeyhteisön tuottama tieto maailman tilasta tukee niitä, ja se riittää hänelle varmistukseksi näkemystensä oikeellisuudesta. Sosiaalisesti Mies34 kuitenkin asemoi itsensä vähemmistöön ajatuksineen ja toteaa, että käännytystyö ei liity hänen varautumiseensa, eli hänellä ei ole halua ja tarvetta saada muita ihmisiä huomaamaan elämäntapamme haavoittuvuutta. Uskon, että monet varautujat samaistuvat tähän ajatukseen niin kutsutun käännytystyön tarpeettomuudesta. Erityisesti survivalistit, jotka ovat herkkiä ajatukselle mahdollisesta sosiaalisesta stigmasta, eivät juuri tuo varautumistaan julki edes lähipiirissä. Kuitenkin se, että on joitakin ihmisiä kenen kanssa jakaa ajatuksia varautumisestaan, koetaan todella tärkeäksi. Mies34 totesi, että niiden ystävien kanssa, joille hän ei koe voivansa asiasta puhua, jää iso osa hänen maailmankuvastaan jakamatta. Hän kuitenkin iloitsee, että voi joidenkin tuttaviansa kanssa puhua varautumisestaan ja vaihtaa ajatuksia aiheen piirissä.

Mies49 ja Mies40 ovat valinneet tyypillisemmästä anonymiteetin suojissa varautumisesta toisin: he ovat tuoneet yhteiskunnan haavoittuvuutta ja varautumisen tarpeellisuutta esiin omilla nimillään ja kasvoillaan monissa paikoissa, esimerkiksi kirjoittamalla aiheesta juttuja lehtiin ja internetiin, antamalla mediassa haastatteluja elämäntavastaan ja näkemyksistään, sekä pitämällä erilaisia aiheeseen liittyviä kursseja. Mies40 pitää eräoppaana konkreettisia selviytymiskursseja, joilla asiakkaat oppivat miten selviytymistilanteet voidaan tiedostaa ja hoitaa luonnossa, kuinka hankkia luonnossa ruokaa ja vettä, sekä miten rakentaa luonnonmateriaaleista nopeasti turvallinen, kuiva ja lämmin suoja. Lisäksi hänellä on YouTube-kanava, jossa hän jakaa ajatuksiaan sekä päivittää kuulumisiaan jurttaelämästä. Mies49 puolestaan halusi aiemmassa työssään kansanopiston muinaistekniikan opettajana tuoda esiin opiskelijoilleen, että opeteltavia taitoja voi joskus oikeasti tarvita:

Sithän se, itseasiassa meni myös siihen et mä saatoin pitää tälläsiä extra curriculum luentoja, elikkä mä saatoin siis pitää läppäri ja powerpoint apunani tällasia romahdusluentoja, missä mä kerroin siitä mikä on mahdollista ja miten maailma saattaa mennä tästä niinku huonompaan suuntaan. Mies49

Kuitenkin vaikka olisi tehnyt pitkäjänteisesti elämänmuutoksia kohti kestävämpää ja resilienttiä elämäntapaa ja puhunut julkisesti varautumisestaan, voi epäily suunnan oikeellisuudesta ja omasta järkevyydestä silti joskus hiipiä mieleen. Tämä kertoo varautumisaatteen marginaalisuudesta. Mies40 kuvaa, että jos ei tietäisi ja tuntisi muita, järkevinä pitämiään ihmisiä, jotka myös puhuvat varautumisesta ja liikkuvat elämäntavassaan samaan suuntaan, hän kyllä ajoittain epäilisi, että onko itse hullu:

Se on just se että, jos olisin, niinkun ihan yksin yksin tässä, siinä tulee varmasti semmonen fiilis että oho, olenko ehkä, ehkä vähän hullu, että onko se ehkä liian jotakin, väärin tai, liian paljon mitä haluan, tai. Mutta jos sitten näen että siellä on muut ihmiset, ja ne on ihan niin kuin fikset ihmiset, ne puhuu niinkun, ne tietää asiat ja ne hankkivat lisää tietoa ja, ja nyt kun se SPEK-konferenssi oli siellä Tampereella, eli huomasiin että okei, kyllä se on oikea suunta, eli tää ei oo niinkun kysymys onks se väärin tai oikein. Mies40

Muiden samanhenkisten ihmisten olemassaolo on siis todella tärkeää; kun järkevaksi katsotut ihmiset tuovat samoja teemoja esiin, saa Mies40 henkistä varmistusta, että hän tekee itsekin oikeita asioita ja näin omien toimien oikeellisuus saa sosiaalista vahvistusta.

Internetin survivalismifoorumi voi olla monille varautujille erittäin tärkeä paikka, sillä anonyymilla foorumilla voi vapaasti, sekä henkisesti ja sosiaalisesti turvallisesti keskustella aiheesta ja tavata samanmielisiä. Kaikki haastateltavani eivät ole olleet mukana foorumilla, mutta osalle se on tärkeä survivalismin sosiaalinen kanava. Mies34:lle survivalismifoorumi oli etenkin aiheen löydettyään todella tärkeä, ja hän oli siellä hyvin aktiivinen, mutta sen merkitys on sittemmin varautumisen arkistuttua vähentynyt. Mies52 on puolestaan ollut pitkään aktiivinen foorumilainen, ja haastattelussaan hän puhui siitä paljon. Hän kertoo, että monikaan foorumilla ei lopulta halua kritiikkiä ja neuvoja, vaan hyväksyntää ja tukea. Mies52 katsoo, että tämä on juuri tyypillistä marginaaliaatemaailmassa. On ymmärrettävää, että erityisesti survivalisteille, joille foorumi on ainoa paikka, jossa omasta varautumisesta voi puhua, on hyväksyntä ja tuki psykologisesti hyvin tärkeää. Yksi ihmisen perustarpeita on saada hyväksyntää muilta, ja varsinkaan jos sitä ei oikeassa elämässä saa, on tuki edes virtuaalisesti äärimmäisen tärkeää. Mies52 kertoo kuitenkin, että foorumilla on tullut vastaan niin monenlaisia henkilöitä ja kertomuksia, että hänen tunteensa ovat vaihdelleet suuresta huvittuneisuudesta suoranaisiin säikähdyksiin:

Se viihdearvo mitä nää mestarilliset, sankarilliset survivalistit on vuosien varrella antaneet, on mittaamattoman arvokas. Monta kertaa oon pyyhkiny naurunpärskeitä näytöltä. Tosin välillä joutunut pelästyy ja neuvoon ettei ihmiset tapa itseensä. Mies52

Foorumilla myös reflektoidaan omia romahdusnäkemystyksiä ja samoin pohditaan, missä niistä on sopivaa puhua. Foorumilaisten oletusten mukaan monet ihmiset pitäisivät survivalististen skenaarioiden pohtimista hulluutena tai vähintään omituisena. Foorumilla

todetaan romahdusskenaarioiden pyörittelystä esimerkiksi näin: ”[...] mukava kun saa täällä Internetissä anonyyminä höpöttää ihan mitä sattuu, huomenna jaksaa taas olla skarppina ja vakavasti otettavana työpaikalla :D” Näin totesi nimimerkki Kuukkeli 27.5.2013. (Anttila 2014: 30–31.) Myös romahdusteoreetikko Dmitry Orlovin mukaan (2013, 1–4) romahdus on sosiaalisesti kiusallinen aihe; siitä keskustellaan vain joskus miesseurassa hiljaiseen sävyyn, hyvin harvoin yhteisseurassa, jossa on molempia sukupuolia, eikä juuri ikinä lasten kuullen. Survivalistinen folklore voi siis oikeastaan kehittyä ja elää vain tietynlaisissa olosuhteissa: varmistetusti samanhenkisten parissa, tai sellaisissa sosiaalisissa konteksteissa, joissa muiden hyväksynnälle on olemassa jonkinlaisia sosiaalisia signaaleja. Ventovieraassa tai tutussakin seurassa, jossa todennäköisyydet aihepiirin ja näkemysten hyväksynnälle ja vastaanottavuudelle koetaan vähäisiksi, ei aihetta oteta ollenkaan puheeksi.

Varautumisen voidaan siis sanoa olevan niin iso osa haastattelemieni ihmisten elämää ja maailmankuvaa, että sen on sovittava yhteen muun elämän ja läheisten, ainakin perheen, kanssa. Tämä tuo varautumiseen myös enemmän mielekkyyttä ja turvaa. Kuitenkin laajemmalle sosiaaliselle elämälle varautumisen esiintuominen voi olla riski, eikä oman itsen tästä puolesta välttämättä juuri muuten puhuta. Ainakin se, kenen kanssa aiheen voisi ottaa esiin, punnitaan tarkkaan. Tästä syystä internetfoorumit voivat olla monille varautujille tärkeitä kanavia ajatusten jakoon, sillä anonyymillä foorumilla sosiaalista stigmaa ei tarvitse pelätä. On kuitenkin myös varautujia, jotka eivät välitä tai pelkää mahdollisen sosiaalisen stigman seurauksia, vaan puhuvat aiheesta avoimesti ja rohkeasti omalla nimellään.

4.3 Suhde yhteiskuntaan

Yhteiskunta on survivalistisessa diskurssissa vaikea ja todella monitahoinen aihe. Haastattelemieni varautujien näkemykset vaihtelivat osin paljonkin, mutta aiheeseen löytyi myös useita jaettuja tulokulmia. Katson aineistoni ja lähdekirjallisuuteni perusteella, että varautumisessa on aina välttämättä kyse jonkinasteisesta yhteiskuntakritiikistä.

4.3.1 Varautuminen yhteiskuntakritiikkinä

Yhteiskunnassa nähtiin paljon hyvää ja potentiaalista suhteessa varautumiseen, mutta myös perustavanlaatuisia ongelmia. Ongelmaksi nähtiin muun muassa resurssien riittämättömyys suureksi ja monimutkaiseksi kasvaneen yhteiskuntastruktuurin kriisiytyessä. Mies52 katsoo, että kriisitilanteessa yhteiskunnan resurssit keskitettäisiin pääkaupunkiseudulle ja kaupunkeihin, ja haja-asutusalueilla ihmiset jäisivät pitkälti oman onnensa nojaan:

Jos yksityiskokonen ei enää vastaa niin, on se vähän paha paikka silloin, yrittää niinku luottaa siihen et yhteiskunta jeesaa. Mies52

Suureksi kasvanut valtio- ja yhteiskuntakoneisto tuntuu myös niin sanotuissa normaalioloissa hitaalta ja riskitietoisuuden näkökulmasta usein motivaatioiltaan väärältä. Yhdeksi isoimmaksi ongelmaksi nimettiin elämäntapamme kestävättömyys, minkä korjaamiselle on hankala tehdä mitään, kun yleinen konsensus on pyrkiä turvaamaan saman menon jatkuminen. Maailman tilaa pohtinut varautuja näkee tässä ongelman, joka tulee jossain vaiheessa räjähtämään käsiin:

Tällä hetkellä myöskin Suomen koulusysteemissä, eli lapset, ne oppivat miten selvittää [selviytyä] systeemissä, mikä ite ei selvittää [selviydy, ole kestävä]. Mies40

[Suhtaudun] silleen et bisnes as usual ei tuu jatkuun kovinkaan kauaa, ja myös silleen et toivottavasti se ei tuu jatkuun kovin kauaa. Ja silleen et semmonen niinku valtavirtaihminen, miten ihmiset päivänsä viettää ja arkensa elää ja mihin ne elämässään pyrkii ni, ni tässäki mulla on ehkä vähä semmonen karikatyyri et tietenkin kaikki muut paitsi minä niin ovat tälläisiä aivottomia viihteen kuluttajia ja krääsän kuluttajia ja, ja jotain tällästä. Tälläisten pinnallisten materiaalistien arvojen haalijoita ja, näin. Ja just sanoin tän karikatyyriks siks et varmaan se on todella väärää, että aina kun tuntee ihmisen niin siellähän on, ihminen on aika monimutkanen kokonaisuus. Mut jotenkin se on ehkä se, joku kumminkin se millä nään sen yhteiskunnan. Mies34

Mies34 asemoi itsensä valtavirran ulkopuolelle, sillä hän katsoo suurimman osan ihmisistä tuudittautuvan kulutuskulttuuriyhteiskunnan tarjoamaan viihteeseen, sekä tavoittelevan asioita ja arvoja, jotka ovat syynä maailman ongelmalliseen tilaan. Mies34 katsoo tilannetta henkisesti sivusta, ja näkee koko ajan kasvavan kestävyysvajeen, joka kohta repeää omaan mahdottomuuteensa. Tällöin ”bisnes as usual” loppuu. Hän kertoo kulttuurimme kasvattina ymmärtävänsä oman riippuvuutensa systeemistä, mutta asemoi itsensä henkisesti syrjään, tai kestävyysongelman tiedostavana jopa muiden yläpuolelle. Lopuksi Mies34 pohtii, onko muillakin survivalisteilla mielensä sopukoissa ajatus, että he tietävät ja ymmärtävät asiat paremmin kuin muut?

Ehkä yhteiskuntaa ajattelen näin et, et yhteiskunta tai yleinen ilmapiiri takertuu asioihin jotka on modernissa yhteiskunnas tämmösiä hetkellisen resurssien liiakäytön ansiota, kuten yksityisautoilu tai shoppailu tai muut tälläset asiat. Jotka on vaan joitain kymmeniä vuosia vanhoja ilmiötä ja niitä jo pidetään itsestään selvinä ja niitten romahdus melkein rinnastuis maailmanloppuun. Eli siinä mielessä

vähän nihkeesti suhtaudun yhteiskuntaan. [...] Konsumeristinen hyvinvointivaltiomeininki tai tällänen, niin ei se niinku, ei siin oikeen oo sellasta usko. Mut sit samalla suhtaudun yhteiskuntaan niin et itse oon kasvanu tähän ja en oo tästä mitenkään riippumaton, et tiedostan kyllä senkin. Tarviin ite vaikka lääkärinpalveluita joskus tai tarvii ostaa kaupasta ruokaa ihan siinä missä muidenkin, mutta. Mutta tota, jollain, jollain tasolla vähän halveksin tai vierastan tai koitan muistuttaa itteeni sen pysymättömyydestä. [...] Mutta kyllä myös myönnän nyt kun oon tän kaiken sanonu niin onhan täs selvii ylenkatseen piirrettä, täytyy myöntää. Se on varmaan sellanen itsetutkiskelun paikka. Et onks muutkin survivalistit sitä mieltä et ne tietää paremmin ja et ne on enemmän oikeessa kun muut? Mies34

Mies40 kokee, että meillä olisi kyllä ratkaisut tilanteen muuttamiseksi, mutta poliittinen halu tehdä päätös puuttuu. Hän kuvailee kolme eri päätöksentekotasoa, ja vaikka valtiotason päätöksenteko olisi vaikuttavinta, on se myös epärealistisinta ja hitainta. Yritystasolla asiat voivat tapahtua nopeammin, mutta tehokkaimmaksi hän kuvaa yksilötason päätöksenteon:

Meillä on jo ratkaisut, niitä ei tarvi enää löytää. Mikä enää puuttuu on se tosi tosi lyhyt hetki, missä tehdään päätös. [...] On kolme tasoa missä voi tehdä päätös: yksilötaso, missä on tosi helppo tehdä päätös, mutta se ei vaikuta niin paljon koko yhteiskuntaan. Sitten yritykset ne voi vaihtaa [muuttaa asioita] aika nopeaan ja ne voi vaikuttaa. Ja hallinnot, tai maat, ja kunnat, kyllä heillä on niinkun suurimmat mahdollisuudet vaikuttaa, mutta ne on hidat. Ja motivaation on aika usein väärin. Minä ite luulen että se suurin mahdollisuus on että ihmiset ite päättää. Koska se on niin helppoo. Luotan enemmän että ihmisillä on muutosvoima. [...] Meidän laissa raha on tärkeempi kuin luonto. Eli niitä lakit pitäis kaikki vaihtaa. Ja se on niin monimutkainen ja hankala prosessi, että mie en usko että se on tarpeeksi nopea. Eli siksi minä uskon että se on kyllä pakko että se tulee enemmän yksilötasosta, ehkä yritystasostakin. [...] Me tarvitaan koko systeeminvaihto. En usko että systeemi voi vaihtaa ja mut ihmiset voi vaihtaa [oman elämäntapansa]. Mies40

Mies34 kertoo luottavansa yhteiskunnan perimmäisiin motiiveihin pyrkiä tarjoamaan kansalaisilleen hyvinvointia, mutta joskus yhteiskunta voi kuitenkin kääntyä myös kansalaisiaan vastaan, ja että tästä on Euroopan historiassa esimerkkejä:

Luotan kyllä sinänsä yhteiskunnan hyväntahtoisuuteen, et yhteiskuntahan pyrkii tarjoamaan meille hyvinvoinnin ja terveydenhoidon ja sosiaaliturvan ja koulut ja tarhat ja vanhustenhoidon ja eläkkeet ja työt ja työttömyysturvat ja toimivan infran ja palvelut. Sehän on ihan totta, et yhteiskunta pyrkii siihen, ei siinä mitään. Että niinkun en sano että, et, et yhteiskunta ei varmaan mitenkään juoni kansalaisia vastaan. Et ehkä jossain jenkkiurvivalismissa arvellaan et yhteiskunta on aktiivisen pahantahtoinen kansalaisiaan kohtaan. Mut sit jos miettii Euroopanki historiaa niin tota, ehkä survivalismin, survivalistin on hyvä pitää mielessä et tietyt poikkeustilat ni, voi saada yhteiskunnas aikaan sellasii reaktioita et yhteiskunta saattaa muuttuu haitalliseksi tai vihamieliseksi joitain kansalaisiinsa kohtaan joka voi ilmetä jossain poikkeustilanteessa. Et siit kannattaa olla tietonen. Et jos vaik poliisivoimat alkaa tehdä jotain outoja juttuja ni silloin kannattaa pysyä kaukana niistä. Mies34

Suuri osa nyky-yhteiskunnan ongelmallisuudesta liittyy myös Mies49:n ajattelussa globalisaatioon ja jatkuvaan talouskasvuun pyrkimiseen. Koska olemme osa kaikkialle kytkeytynyttä systeemiä ja siten siitä riippuvaisia, aiheuttaa tämä paitsi luonnontuhoa, myös laajamittaista taloudellista ja infrastruktuurista haavoittuvaisuutta, sillä globaalilla tasolla kaikki vaikuttaa kaikkeen:

Ois mahtavaa, jos Suomi niinku irtisanoutuis niinku tästä jatkuvan kasvun ideologiasta ja heittäytyis niinku ihan sellaseks vastarannan kiiskeks tässä koko globaalissa kuviossa et, et ryhtys pitämään huolta ihmisist ja ympäristöst tavalla mikä on semmost ylisukupolvista ja jatkuvuuden hallintaa ja vapauttavaa. [...] Ihmiset joutuis palaamaan itseasiassa aika lailla niinku tekemään maataloushommii. Tää alkaa

kuulostaa jo vähä joltain Puna-khmeerien diktatuurilta jos mä pääsisin valtaan [nauraa], mut se ei oo mun idea ollenkaan, ei mitään keskuskomiteaa. [...] Mies49

Kuitenkin pelkkä ajatus siitä, että jokin maa, esimerkiksi Suomi, voisi irtaantua globaalista talousjärjestelmästä, näyttäytyy mahdottomana. Mies49:kin totesi haastattelussa ajatuksen utooppisuuden. Myös Nainen29 pohti samankaltaista asiaa kaivostoiminnan näkökulmasta, että mitä jos Suomi vain lakkaisi myymästä kaivosoikeuksia ulkomaille, ja ehkäpä jättäisi mineraalit ylipäättään maahan. Tähän hän itse kuitenkin totesi jatkona, että viimeistään globaalin tilanteen kärjistyttyä ne luultavasti tultaisiin ottamaan väkisin. Mies34, Mies40 ja Mies49 katsovat, että lähtökohta kestävästä yhteiskunnasta ja elämäntavasta on niin perusteellisen kaukana vallitsevasta todellisuudesta, että nykyinen poliittinen diskurssi ei vaikuta ollenkaan järkevältä, mielekkäältä tai olennaiselta. Kehityksen suunta on päinvastainen, mihin he toivoisivat maailman menevän. Myös poliittinen päätöksenteko on karannut kauas tavallisesta ihmisestä ja hänen elinpiiristään. Erityisesti Mies49 toi esiin, ettei ihmisillä ole todellista valtaa vaikuttaa asioihin virallisen systeemin kautta, kun päätöksenteko on kaukana tavallisten kansalaisten ulottumattomissa. Hän kannattaa pienien kyläyhteisöjen suoraa demokratiaa ja poliittista omavaraisuutta, mutta niin, että laajempi järjestäytynyt yhteiskunta kuitenkin valvoisi taustalla joitakin yleisiä reunaehtoja, sekä ylläpitäisi tiettyjä keskeisiä toimintoja:

Nyt ollaan hankalalla alueella mut mä oon EU-vastainen. [...] Mä oon ehdottomasti tällasen niinku itselle otetun rinnakkaisvallan kannalla. Mis ihmiset pyrkii niinkun, poliittinen omavaraisuus. [...] Mä oon paikallisvaluuttojen kannalla, lähidemokratian kannalla, niinku suora, tällänen niinku, yhteisöllinen demokratia, se on niinku hyvä juttu. Mitä kauemmaks päätöksenteko menee niin sitä huonommaks ne päätökset muuttuu, noin niinku, ehkä pääsääntöisesti. [...] Mä oon sitä mieltä et tälläset tietyt julkisen vallan niinku tehtävät pitää pitää nimenomaan julkisina eikä niinku yksityisinä: et vedenjakelu, raideliikenne ja posti, samoin puolustus, ja sit joku tällänen niinkö juridiikka, oikeuslaitos, vankeinhoito ja aika pitkälle sosiaali- ja terveystoimet. Mun mielestä niinku valtion ja yhteiskunnan tehtävä on nimenomaan pitää huolta ihmisestä, piste. Ja sitte, vapauttaa ihmiset elämään oman halunsa mukaan sitä elämää. Mies49

Kun näin hieman raottaa survivalistista katsantokantaa yhteiskuntaan, selviää heti, miksi luottamusta siihen ei juuri ole: viimeisten vuosikymmenten aikana kehitys on ollut koko ajan kohti teknistyvää ja globaalimpaa maailmaa, jossa asiat muuttuvat monimutkaistuessaan koko ajan hallitsemattommiksi, ja siten alttiimmiksi häiriötiloille, kriiseille ja lopulta itse romahdukselle – ainakin varautujan katsantokannalta. Tässä näen yhtymäkohdan aiemmin esittämäni Ulrich Beckin riskiyhteiskunnan teorian kanssa, joka monin tavoin tuntuu vastaavan survivalistien yhteiskuntäkäsitystä. Myös Beckin *traagisen individualisaation* käsite, jossa modernin yhteiskunnan riskit ja onnettomuudet seurauksineen jäävät monin tavoin yksilön kannettaviksi, ikään kuin realisoituu survivalistisessa ajattelussa ja toiminnassa. Survivalistinen

vastaus traagisen individualisaation ilmiölle on ottaa vastuuta itselle, sillä omassa elinpiirissä jokaisella on edelleen valta toimia parhaaksi katsomallaan tavalla:

Mut siinä yhteiskunta on tietämättään pahantahtoinen siinä, tai kaikki tällaiset kestävämpään elämäntapaan perustuvat yhteiskunnat, et uskon et lopulta ne ei pysty ylläpitämään sitä lupaustaan, eli modernia teknistä hyvinvointia ihmisille. Et nyt sitä voidaan, ja sanotaan viimeinen sata vuotta on ollu sen oikeen sellasta voittokulkua, mutta tota ensinnäkin se heijastuu nyt jo ekologisenä tuhona, sekä ei inhimilliseen luontoo ja monille ihmisillekin sellasilla alueilla mitkä ei oo meitä lähellä. Mut lopulta myös niinku itse me, joille se kaikki mammona tulee ni, myös tää meidän meininki saattaa loppua. Ja sillon vaan yhteiskunta siinä hyväntahtoisuudessaan ei vaan pysty enää takaamaan näitä asioita. Että siinä mielessä en luota [yhteiskuntaan]. [...] Yhteiskunta aidosti pyrkii hyvinvoinnin turvaamiseen, ja siihen uskon siihen hyväntahtoisuuteen, mut en luota et kauaa tää homma pysyy liitoksissaan. Mies34

Ei, jotenki vaan tuntuu että jos tulee joku kriisi nii, on aika todennäköstä et kaikki systeemit vaan menee sekasin, vaik oltais kuinka varautuneita, ni, tuntuu silleen että, että kyllä siinä kuitenkin tällänen turvallinenki yhteiskunta äkkiä hajoo sekasortoon ja kaokseen. Kuitenki. Nainen29

Mä pidän täysin mahdollisena oikeestaan että, että yhteiskunnat muuttaa nykyistä liikesuuntaa paremmaksi. Ni ainoo mitä jää jäljelle on sitte se oma toimeliaisuus ja aktiivisuus. Eli tee se mitä voit, ja se yleensä on sitte siinä omassa lähiympäristössä. Mies49

Mies34 vertaa nykytilannetta kohti jyrkännettä kiitävään junaan, josta hän toivoo osaavansa hypätä pois oikealla hetkellä:

[...] Silleen menossa mukana mutta toivon, että kun tota, miten sen nyt sanois, että kun näkee että nyt se juna sit lopulta menee jyrkänteen yli niin siinä vaiheessa viimeistään hyppäis ikkunasta ulos ja, ettei menis ite mukana. Et jotenkin sais selviytyttyä. Mies34

Mies40 kuvaa tämänhetkistä maailman ja luonnon tilaa, ja lajien sukupuuttoaaltoa lohduttomalla vertauksella vuonna 2015 Alpeilla sattuneeseen tapaukseen, missä lentokoneen perämiehen epäillään ohjanneen itsemurhatarkoituksessa koko koneen kohti vuoria:

Muutama vuosi sitten oli joku lentäjä, kuka, niinkun semmonen kuka otti koko lentokoneen mukkaan itsemurhaan, niin se oli meidän näkökulmasta ihan niinkun kuka voi tehdä semmonen. Mutta meillä on just sama tilanne, mut se ei oo vaan muutamat ihmiset, vaan muutamat lajit joka päivä. Lähellä sata lajit. Se on tosi vaikeaa. Ja mie luulen että, tai et mie toivon, et enemmän ihmiset ajattelee, mie teen jo itsemurhaa, eli se on niin kuin ruoka mitä me söimme, sinne menee paljon enemmän energiaa että me saamme sen pöytään kuin mikä energia tulee takaisin. Jos syöt sellaista ruokaa, on se enemmän itsemurha- kuin selviytymisruokaa. Ja eli, jos mä teen jo nyt itsemurhaa, miksi haluamme että se on vielä pidempi, että muut lajitkin kuolevat. Ja mun mielestä meillä on se velvollisuus päättää ja mieltii joka päivä että okei, teenkö mie hyvää toimintaa ja hyvät töitä että ehkä siellä on syy mulla olla. Ja en tiiä, en pysty sanoo, enkä ehkä halua sanoo. Mies40

Kysymykseen mitä survivalistista yhteiskunta voisi tehdä, edes teoreettisesti, nousi esiin jo edellä esitettyssä Mies49:n näkemyksessä mainittu talouskasvuideologiasta luopuminen, luonnonsuojelu ja ylisukupolvinen jatkuvuudenhallinta. Myös Mies34 katsoo, että parasta survivalismia mitä yhteiskunta voisi tehdä, olisi suojella luontoa elämän jatkuvuuden takaamiseksi. Vastaava näkemys on Nainen29:llä:

No onhan meillä tietty varmuusvarastot, joka on tosi hyvä juttu. Mutta, mutta oikeesti, todella vaikeeta kyllä ajatella että, että mitä yhteiskunta vois niinkö, tehdä sen asian eteen. Tietty ois hyvä ku ihminen ei ois enää ahne ja haluais sotia mut sehän on täysin utopiaa. Siis parasta mitä yhteiskunta voi tehdä ni on

tietty se, että, että elää tällä pallolla sillee niinkö kunnioittaen tätä meidän elinalustaa. Niin, se on varmaan sitä suurinta survivalismia mitä yhteiskunnan tasolla voi tehdä. Säädetään vaikka niitä lentoveroja ja pyritään vähentää päästöjä ja huolehditaan maapallosta. Nainen29

Mies40:llä on samansuuntainen näkemys. Hänen mielestään yhteiskunnassa tulisi ilmoittaa hätätilanne ja painaa jarrua kaikissa projekteissa, jotka ehkä pelaavat haitallisen kehityskulun pussiin ja siten pahentavat tilannetta. Lait tulisi miettiä uusiksi niin, että ne kannustaisivat kokeilemaan uusia ja erilaisia elämäntapoja, sen sijaan että ne rajoittavat ja hankaloittavat sitä:

[Yhteiskunnan tulisi] Ilmoittaa hätätilanne. Eli sanoo, okei, meillä on selvitymistilanne, meidän on pakko tehdä jotain muuta, [...] tällä hetkellä laki on suurin este kestäviin elämäntapoihin. [...] ja kaupungissa meidän on pakko olla viemäriissä kiinni. Ja heti kun oot viemäriissä kiinni, niin et voi elää kestävästi. Meidän piti aluksi tehdä tämä [NomadTown-off grid-projekti] keskellä kaupunkia, jotta olisi mahdollisimman helppo osallistua. Mutta esim. kompostivessa ei ollut sallittua. Se on just se, et jos kaupungit tai kunnat, jos ne ilmoittasivat että on hätätilanne, [...] niin heti kaikenlaiset projektit joilla on jo lupat, niin niiden pitää heti pysäyttää, tai ainakin miettiä onko se osa ratkaisua vai ongelmaa. [...] Systemi toimii koko ajan nopeammin, 5G jne. Nyt hätä-seis [”äkkijarrutus”]. Mies40

Aineistossani tulee ilmi oletus, jonka mukaan ihmiset ovat nykyaikana niin tempautuneita helppoon ja viihteelliseen elämään, että kyky enää selvittää poikkeustilanteesta tai edes ajatella sellaisen mahdollisuutta on auttamattomasti jäänyt historiaan:

Lyhyiden poikkeusolojen pärjäämistä auttaisi sellainen kuin viime sotien aikana ja jälkeen ollut ohjeistaminen kuten kotivara, auttaminen, väestönsuojelu jne. Mut tuntuu et kaikki tollanen vähenee ja herpaantuu ja tuntuu et ihminen on aina vaan vuosi vuodelta vähemmän valtion, et valtion ote suomalaisista heikkenee ja, kaikenlainen Mc’Donalds- ja Coca-Cola- ja Netflix-kulttuuri enemmän määrittää sen mitä on suomalaisuus, ikään ku että jos oiski hyvinkin paljon kouluissa ja, virallisten tahojen ylläpitämää poikkeusolo- ja varautumistietoisuutta ni, sehän kyllä palvelis kaikkea, mut se kaikki kuulostaa niin vanhanaikaiselta ja sille naureskeltais varmaan ja halveksittais ja pidettäis turhana. Et uskon kyllä että pystyis ja uskon et kriisitilanteessa ehkä, tai okei, en ehkä usko mutta toivon että valtio pystyis, jotenkin kollektiivisesti kansalaisiin istuttamaan tiettyjä taitoja tai asenteita jotka vois edistää selviytymistä, ja valtio jos joku ois siihen oikee taho. Mut oon vähän niinku pessimistinen sen suhteen et onks ihmiset jo ihan liikaa omissa yksilöllisissä viihde- ja kulutusmaailmoissa. Tai ehkä mä oon liian pessimisti, ehkä pienikin kriisitilanne sais aikaan jonkinlaisen me-hengen, jolloin tänkin yhteiskunnan jäsenet vois turvallisesti ja rakentavasti ni, selvittää poikkeusoloissa. Mies34

Mies34 pohtii monikansallisen kulutuskulttuurin vaikutuksia suomalaisten riskienhallintaan, haluan varautua sekä kykyyn toimia poikkeustilanteessa. Aihetta on käsitelty myös yhdysvaltalaisten survivalistien parissa, ja sosiologi Mitchellin haastattelema survivalisti kutsui samaa ilmiötä *McWorld*-termillä (Mitchell 2002: 182). Juuri niin kuin Mies34 puheessaan viittaa, kyseessä on globaalin konsumerismin lopulta valtiollista suvereniteettia haittaava kehitys, missä kansalaiset tulevat pyyhkäistyksi viihteen ja monikansallisten houkuttelevien tuotteiden pariin unohtaen lokaalit realiteetit. Mitchell käyttää ilmiöstä termiä *Planet Microsoft*, viitaten tällä termillä teknologian ja internetin suureen vaikutukseen tämän globaalin ilmiön edistämisessä, joka on tyypillinen myöhäiskapitalistisessa kulttuurissa (*late-stage capitalism*). Planet Microsoft muuttaa Mitchellin mukaan kulttuureja kohti homogeenistä ja yhdenmukaista universaalia kaupallista monokulttuuria. Barberin (sit. Mitchell 2002: 182) mukaan

monikansallisten yhtiöiden toiminta globaaleilla markkinoilla ei heijasta eikä kunnioita kansallista identiteettiä. Mitchell kuvaa ilmiötä modernisaation syvimmäksi voimaksi ja survivalistien suurimmaksi inhokiksi. Planet Microsoft on voima, joka on piilorationaalista, yksityistä, epäpoliittista, ateistista, globaalia, rationaalista tuotantoa, markkinoita ja tuotteita. Hän kuvaa tätä voimaksi, joka monilta jää nimeämättä ja siksi kokonaan huomaamatta tai tunnistamatta. (Mitchell 2002: 182–183.)

4.3.2 Yhteiskunta varautuu

Vaikka ainoastaan Mies34 artikuloi edellä esitellyn näkemyksen näin selvästi, voin huomata, että kaikki haastateltavani enemmän tai vähemmän kokevat, että ihmisten tulisi olla enemmän kiinnostuneita paikallisista elämän realiteeteista, joka johtaisi ymmärryksen kautta myös jonkinlaiseen varautumiseen. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) teettämän kyselytutkimuksen mukaan yleisin syy, miksi kotitalouksissa ei varauduta, on että sille ei nähdä syytä: kotitaloudet luottavat, että häiriötilanteita ei synny, ja tästä syystä myös varautuminen niihin katsotaan tarpeettomaksi (Laurikainen 2019: 5). Ehkäpä varautuminen yleistyisi, jos siitä puhuttaisiin enemmän? Mies52 muun muassa sanoi, että YLE:n vanha Tietoisku-ohjelma olisi syytä tuoda takaisin osana kansalaisten valistamista, ”sillä ei ihmiset tiedä asioita”. Myös kaikki muut yleishyödylliset taitoyhdistykset tulisi Mies52:n mielestä nostaa uuteen kunniaan, kuten esimerkiksi 4H ja Marttaliitto. Kaikki haastateltavani katsovat, että yhteiskunnan tulisi edistää ja vahvistaa kansalaistaitoja. Yhteiskunnalliselle ja valtiolliselle valistukselle nähdään siis tilausta tänäkin päivänä, ainakin varautujien keskuudessa. Mies52 kertoo näkemyksestään tarvittavalle tietotaidolle:

No sanotaan et jotain sellasta jotain 4H-kerho teki aikanaan. Ja varmaan tekee nykyäänkin. Opettaa ihmisille järjen käyttöä, käytännössä. Ja sit toi kotivara-ajattelu. Mä vihaan pakkoja, mut melkein toivoisin et jonkilainen kotivara ois pakollinen. Eihän se oo ku muutama purkki ruokaa ja muutama vesipullo. [...] Ku ei se tarvi mitään muuta ku – laitoin sinne foorumille kartankin – et kun tohon laittaa pommin niin koko Etelä-Suomi on ilman sähköä. Mies52

Kansalaisvaikuttaminen nousi muutenkin aineistossani esiin hyvänä ja tehokkaana yhteiskunnallisena varautumisen lisääjänä. Mies34 mainitsi tähän liittyen myös survivalismifoorumin, kuinka foorumin olemassaolo ja toiminta on joidenkin kansalaisten vapaaehtoisen vaivannäön ansiosta varmasti ainakin vähän vaikuttanut monen suomalaisen kriisi- ja romahdusvarautumiseen. Nainen29 puolestaan kehuu Survival Kiltaa ansiokkaasta

varautumiskoulutuksesta, mistä syystä maassa on useita selviytymistä harjoitelleita kansalaisia.

Myös Puolustusvoimien kurssitoiminta saa häneltä kehuja:

[...] just meidän tää Survival Kilta niin kyllähän se on varmasti semmonen organisaatio, joka niinkö edistää, opettaa, niinkö, mistä muualta ihmiset niinkö oppis niitä selviytymistaitoja ja varsinkaan sillä syvyydellä mitä siellä Killassa opetellaan, just ne että, lähetään siitä henkilökohtasesta kokemuksesta kuitenkin. Et jokainen meidän kiltalainen on joutunu käymään sen kurssin, se Kiltaan ei pääse jos ei oo käyny sitä kurssia, ja kokee sen omissa nahoissaan. Niin sehän on ihan huippu lähtökohta siihen, ja se varmasti vaikuttaa todella, todella voimakkaasti. Ja ei sellasta kokemusta voi niinkö, ei, ei sellasta oppia, ei sitä opeteta missään kouluissa tai missään sellaisissa. Et sehän on nimenomaan kansalaistoimintaa, et ihmiset haluaa jakaa sitä omaa osaamistaan sillä saralla myös muille. Mikä on ihan huippu asia. Ja siis onhan sitä tosi paljon, onhan tän asian takia tosi paljon niinkö, laajaltikin sellasta kansalaistoimintaa, ja just kaikki maanpuolustus, nehän järjestää niinkö näitä kans, niinkö vastaavia, ei nyt ihan niin syvälle meneviä koulutuksia mut kuitenkin tällaisia varautumiskoulutuksia niin kyllähän se on tosi merkittävää yhteisöjenki kannalta tai loppujenlopuks koko yhteiskunnan kannalta et on jonkin verran ihmisiä jotka on niinkö varautunu. Nainen29

Kaikki siis katsovat, että valtio ja yhteiskunta olisivat hyvinkin oikeat tahot valistamaan kansalaisia ja edistämään taito- ja varautumiskulttuuria. Kukaan haastateltavani ei siis osoittanut lähtökohtaisesti epäluottamusta valtio- tai yhteiskuntajärjestykseen itsessään. Ainoastaan nykyisenkaltaisen globalisoitunut kulutuskulttuuri, sekä valtion resurssien riittävyys ja päämäärien oikeellisuus aiheuttivat epäilyksiä yhteiskunnan mahdollisuuksiin vastata kriisitilanteisiin tarpeeksi laajamittaisesti. Mies52 nosti lähihistoriasta esiin kansalaisluottamuksen käsitteen. Vallitseva kansalaisluottamus olisi asia, joka auttaisi yhteiskunnan varautumista kokonaisvaltaisesti, sillä sen vallitessa sekä kansalaiset että viranomaiset huolehtisivat aktiivisesti asioista, kukin omalta osaltaan:

Yks on huono, verrattuna vielä sanotaan 80-lukuun, ja vielä vähän matkaa 90-lukuun niin, oli tällöinen, mä en tiedä tuntee kukaan enää tämmöstä sanaa kun kansalaisluottamus. Niin sellanen oli vielä konseptina olemassa. Nythän se on vaan historian alaviitteenä sanakirjassa. Mut oletettiin, et kansalaiset huolehtii siitä et asiat toimivat. Sen takia Suomessa oli ihmislukuun suhteutettuna yks maailman pienimpiä poliisivoimia. [...] Mut se kansalaisluottamuksen konsepti, niin jos se häviää toiselta puolelta niin se häviää toiseltaki puolelta. Et sen on annettu mennä ja se on iso virhe, sitä ei enää voi korjata, siihen menis sukupolvia. Mies52

Mies52 toivoo yhteiskunnalta kriisin keskellä päättäväisiä toimia, mutta toteaa myös valtion resurssit rajallisiksi; jos pääkaupunkiseudulla tulisi jokin suurempi yhteiskunnallinen rauhattomuus, ei poliisien resurssit mitenkään riittäisi ylläpitämään yhteiskuntajärjestyksiä. Hän kuitenkin katsoo, että väkivaltamonopoli tulisi ehdottomasti olla valtiolla:

Mä toivon yhteiskunnalta kriisin hetkellä päättäväistä, tavoitehakuista, vahvaa toimintaa. Kaikista pahin on se, että aletaan vässyköimään yhteiskunnan puolelta siinä vaiheessa kun tarvitaan kovia, jyrkkiä toimia. Mä kannatan yhteiskunnan väkivaltamonopolia. Ihan siis ehdottomasti. Mä oon sitä mieltä, et kenenkään yksityisihmisen ei pitäis olla siinä tilanteessa et joutuu rikkoon toisensa. Mä pidän sitä vastenmielisenä ajatuksena. Mä osaan tehdä sen, mut mä en missään tapauksessa halua joutua siihen. Siks mä haluan ensin kysyä et onks tää välttämätöntä. Mut siinä vaiheessa, kun yhteiskunnan voimatoimia tarvitaan niin sen pitää tapahtua ihan 110 prosenttia. Mä haluan et yhteiskunta tekee sen mun puolesta, ettei mun tarvi sit, mä haluan elellä täällä rauhassa touhuillen ja nikkaroin täällä noitten polttopuitten kanssa, kun alan niinku aikasemmin sanottiin 'taistelemaan hunnilaumoja vastaan'. Tosin siihekin kyllä saattaa joutua koska mä olen osa sitä yhteiskunnan väkivaltakoneistoa kriisin hetkellä.

Omalla osallani. En tosin enää tuolla puskassa juoksemassa, 52-vuotias supertaistelija [nauraa]. Kukaan ei enää kuvittele et musta ois mitään hyötyä siellä, vaan toisenlaisissa tehtävissä. Mut kuitenkin se et, et mä haluan yhteiskuntajärjestyksen, mä en kannata minkäänlaista anarkiaa, en, en todellista anarkiaa tai sitä herttasta mielikuvaa anarkiasta. [...] Mä pidän järjestäytynyttä yhteiskuntaa välttämättömänä, ja mitä isommaksi se kasvaa niin sitä enemmän. Mies52

Pohtiessaan pahasti kriisiytyvää ja romahtavaa yhteiskuntaa, Mies34 toivoo, että valtio voisi vielä viimeisinä tekoinaan jollain tavalla edistää kansalaistensa pärjäämistä romahduksen jälkeisessä maailmassa, jotta sisällissodilta ynnä muilta konflikteilta vältyttäisiin:

Sit jos miettii [sivilisaation romahdusta] tietenkin ihmiskeskeisemmin ja lokaalimmin, niin toivoisin vaikka että, Suomen valtio viime hetkillään sais aikaan jonkinlaista tietoisuuden ja valmiuden lisäämistä, ja jonkinlaisia toimintoja tehtyä, vaikka että suomalaiset ihmiset pystyis tällä alueella elää romahduksen jälkeen, et ikäänkun vielä valtion ollessa voimissaan voitais keskusojoitettuna tällaista edistää. Ja edistää vaikka ihmisten välistä niinkun, toimeentulemistä ja, ja ettei tulis mitään vaikka sotia tai sisällissotia tai muuta sellaista. Mies34

Ajatus on kiinnostava, voisiko valtio todeta jossakin vaiheessa, että sen olemassaolo ei tule jatkumaan kovin pitkään? Kirjoitin aiemmin teoriaosuudessa, että valtio ja viranomaiset kannustavat kansalaisia varautumaan, mutta tämä on lähtökohtaisesti aina SHTF-tilanteisiin varautumista. TEOTWAWKIin valtio ei kannusta varautumaan, sillä lähtökohtaisesti valtion luonteeseen ei kuulu todeta, että se lakkaisi olemasta olemassa. Jos yhteiskunnallinen tilanne kuitenkin syystä tai toisesta huonontuisi radikaalisti, pystyisikö valtio tekemään tällaisen toteutuksen, ja ikään kuin viime hetkillään vielä reagoida kansalaisia jotenkin auttavasti?

Yhteiskuntaan liitetyt ajatukset ja näkemykset vaihtelevat haastattelemillani varautujilla. Yhtäällä he näkevät yhteiskunnassa positiivista potentiaalia, ja katsovat, että valtiolla olisi mahdollisuuksia edesauttaa koko kansakunnan varautumista monin tavoin, sekä huolehtia ihmisistä ja luonnosta. Näistä positiivisista mahdollisuuksista huolimatta suhtautumisessa yhteiskuntaan vaakakuppi näytti kuitenkin kääntyvän pessimismiin: monet katsoivat, että yhteiskunta on kyvytön vastaamaan aikamme turvallisuushaasteisiin, sillä infrastruktuuri riippuvuussuhteineen on käynyt niin monimutkaiseksi. Myös monien kansalaisten asennetta pidetään varautumisen vastaisena. Jotkut haastateltavani näkevät yhteiskunnassa perustavanlaatuisia ongelmia, joiden he eivät juuri katso olevan ratkaistavissa. Yhteiskunta on hallitsematon kokonaisuus, *riskiyhteiskunta* (Beck), jonka varassa ja vaikutuspiirissä kaikki kuitenkin ovat. Koska se nähdään potentiaalisesti haavoittuvaisena ja arvaamattomana, vaikuttavat yhteiskuntaan mielletyt seikat suoraan varautujien omaan toimintaan varautujina. Yhteiskunta-ajatuksen äärellä tunnetaan siis pääasiassa voimattomuutta, ja tähän katson varautumisen toimivan eräänlaisena lääkkeenä.

4.4 Tulevaisuusnäkemykset

Käsittelen tässä luvussa haastateltavieni tulevaisuusnäkemyksiä sekä siten myös varautumisen syitä. Varautuminen on lähtökohtaisesti tulevaisuusorientoitunutta ja monitasoista; tulevaisuuden tutkimuksen oppiaineessa suomalaista survivalismia tutkinut Marjukka Parkkinen (2018) kirjoittaa maisterin tutkinnon tutkielmassaan, että survivalistisessa ajattelussa on läsnä uhkien koko skaala, aina arjen mahdollisista ongelmista TEOTWAWKIn mahdollisuuteen. Kuitenkin vain olennaiseksi katsottuun kiinnitetään huomiota, ja näin todennäköisimmäksi mielletyn tulevaisuuden kohtaaminen tapahtuu spekulatiivisella ja toiminnan välimaastossa. Survivalistinen lähestymistapa selviytymiseen on siis kohdata tulevaisuuden mahdollinen moninaisuus spekuloiden, valiten ja varautuen. Lisäksi Parkkinen toteaa, että survivalistinen lähestymistapa on suurimmaksi osaksi vapaa ulkoisista rajoituksista, ja näin kaikenlaisia tulevaisuusvaihtoehtoja voidaan vapaasti spekuloida. Näin tehdäänkin monitasoisesti eri osa-alueilla; survivalistinen lähestymistapa kattaa samaan aikaan esimerkiksi ilmastonmuutoksen uhan kuin kahvinkeittimen unohtumisen päälle, niin terroristihyökkäyksen kuin avioeronkin mahdollisuudet. Kaikki voidaan liittää kaikkeen, ja näin survivalisti kohtaa tulevaisuutta ikään kuin muodostamalla kuvakollaasia erilaisista materiaaleista. Parkkinen vertaakin survivalistien tulevaisuusnäkemyksiä kerroksellisuudessaan maatuskaan. (Parkkinen 2018: 51–53.) Lopulta kyse on kuitenkin siitä, että tuleva on spekulatiivista, kuten Mies49 toteaa:

Kellään ei oo sitä kuuluisaa kristallipalloa. Mies49

4.4.1 Uhat ja skenaariot

Mies49 ja Mies34 kytkevät molemmat varautumisensa yhteiskunnan turvaverkkojen heikentymiseen, ja yleiseen hiljattain etenevään kurjistumiseen. Heidän vastauksissaan tulee esiin koettujen uhkien tiivis kytkeytyminen päivän polttaviin kysymyksiin ja ongelmiin. Myös äkkinäisen, mutta korjautuvan poikkeustilanteen mahdollisuus nostetaan esiin. Tässä näkyy myös survivalisteille tyypillinen aktiivinen uutisten ja yhteiskunnallisten kehityskulkujen seuraaminen ja niistä omaan varautumiseen tehtävät johtopäätökset, sekä skenaarioiden spekulointi (Anttila 2014: 10):

Jos mä ajattelen ihan näitä supisuomalaisia oloja, Kanta-Hämäläisiä, niin enköhän mä varaudu pitkäaikaseen työttömyyteen, kallistuviin sosiaali- ja terveystalouteen, öö, edelleen polarisoituvaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, mahdollisesti tälläseen niinkun, niinkun lisääntyvään ja niinkun jatkuvaan vihapuheeseen, joka voisi johtaa enenevässä määrin myöskin tekoihin, sillä tavalla et erilaiset

niinkun tälläset sosioekonomiset ja ehkä myöskin etniset ryhmät niinkun nahinot ja kahakot. [...] En mä niinku etupäässä varaudu mihinkään semmoseen dramaattisiin maailmanlopun skenaarioihin, vaan ehkä just enemmänkin Suomen kohalla sellaseen vähitellen kurjistuvaan niinkun menoon, missä niinku yksinkertaisesti on vaikeeta niinku taloudellisesti ylläpitää omaa elintasoaa. [...] Nää on niinku toki jo tällä hetkellä, mut sit puhutaan siitä asteesta, et kuinka syvälle voidaan mennä. Mies49

[...] täällä hyvinvointiyhteiskunnassa missä turvaverkot ja tekninen infra toimii, niin jollakin tavalla mä varaudun siihen et se tulis heikkenemään. Ei välttämättä niin että se tulis kerralla romahtamaan, mut joistain syistä vaikka globaalin finanssin tai tän maan sisäpolitiikan tai Suomen tai lähialueiden sotilaallisten kriisien tai jonkun tämmösen takia sosiaalinen infra ja yhteiskunnan turvaverkot ja palvelut alkais huonontumaan. Tälläsen elämäntavan se tekis mahottomaksi, että käydään töissä ja saadaan rahaa tilille ja ostetaan ruoka kaupasta ja mennään siihen kaukolämmöllä lämmitettyyn huoneistoon. Et sellanen elämä jostain syystä käy mahottomaks, tai ainakin vaikeutuu huomattavasti. [...] Ja totta kai voihan olla myös joitain hetkellisiä ongelmatilanteita. Ja kyllä sitten mun mielestä sellaseenkin on joitain valmiuksia et jos vaikka, jos vaikka, ei niin että tää yhteiskunta pikku hiljaa luisuu päin romahdusta vaan et oiski vaik joku vaikka luonnonkatastrofi, että vaikka viikon ajan kaikki olis päin persettä ja mikään ei toimi ja sit kaikki saataiski toimiin, niin totta kai sellanenkin voi tapahtua monista syistä ilman että kyse olis mistään yhteiskunnan romahduksesta. Mies34

Mies49 tuo esiin pitkittyneeseen poikkeustilaan liittyen vuodenajan dramaattisen vaikutuksen Suomessa: jos tilanne eskaloituu pahasti talvella, asettaa se ankarat olosuhteet ihmisille verrattuna eteläisiin maihin, joissa voi tarpeen tullen nukkua vaikka ulkona suuremmilla varusteilla. Hän korostaa sähköriippuvuuden suurta vaikutusta mahdolliseen poikkeustilaan ja siitä selviämiseen. Erityisesti kerrostaloasumisen vaikeuden hän mainitsee useasti sähköriippuvuuteen liittyen; poikkeustilassa, jossa sähköä ei ole saatavilla ei kerrostaloasunnossa saa lämpöä, valaistusta, eikä keittomahdollisuutta ilman varavälineitä kuten retkikeitintä ja kynttilöitä. Mies52 on samalla linjoilla edellisten kanssa siinä, että hän kertoo varautuvansa tilanteeseen, jossa yhteiskunta ei jostain syystä toimi entisen kaltaisesti, eikä siten voi taata turvallisuutta ja infrastruktuurin toimintaa. Hän kertoo näkemyksistään esitellen samalla muutamia tyypillisiä survivalistien skenaarioita, tehden myös pienen ironisen viitteen joidenkin skenaarioiden fiktion puolelle meneville populaarikulttuurivaikutteille, tässä tapauksessa reptaalialieneitten invaasioon. Vakavissaan Mies52 kuitenkin esittelee muutamia skenaarioita, mutta painottaa, että poikkeustilan syyllä ei oikeastaan ole väliä, jos yhteiskuntajärjestys häiriintyy:

[Varaudun] Semmoseen tilanteeseen, jollonka jostain syystä yhteiskunta ei voi taata turvallisuutta, perus infra-asioita, sähköä, vesi mul on omasta takaa [...] mikä tahansa aiheuttaa sen tilanteen, sen, ettei oo perusasioita, oli se sitten reptaalialieneitten invaasio, tai mikä on monien lempperi on superinflaatio, ettei yhtäkkiä voikkaan ostaa rahalla mikä sulla on, enää yhtään mitään, mikä on ihan mahdollinen, EU-Suomessa vähän hankala kyllä, koska silloin koko EU-järjestelmä ois, ja euro kaikkina ois kaatunu. Niin se katastrofi on semmosta mittaluokkaa jo et, sen on nähny kaikki jo tulevan, et se ei tuu yhtäkkiä, et. Et joku sanoo et 'hei sun euro on nyt sentti'. Et se ei voi tapahtuu noin. Sotatila on yks tietenkin. Sillohan yleensä mennään säännöstelyyn, välittömästi. Jo silloin kun sota on käynnissä, tai voitettu tai hävitty. Niin siinä on aina omat, myöskin jälkikäteisvaikutuksensa, muistetaan vaan pula-aikaa, mikä oli. Niin tietty omavaraisuus monissa asioissa on tällöinki ihan hyvä. [...] Se on toi lähimarkettiki tossa, nii se on äkkiä tyhjä. Se on se ensimmäinen kivi joka menee ikkunast sisään ni, se on, kaikki haalii mitä saa ja lähtee karkuun. Näin se menee. Mies52

Nainen29 puolestaan ei koe varautuvansa mihinkään tiettyyn uhkakuvaan, vaan kertoo koko varautumisensa olevan sisäisestä kiinnostuksesta lähtöisin, vailla erityisiä ulkoa päin tulevia prioriteetteja. Hän kertoo tekevänsä asioita oman kiinnostuksensa vetämänä ja pysyvänsä valppaana, mikäli varautumistaitoja sattuisi tarvitsemaan. Nainen29:n varautuminen on hyvin paljon myös yleistä riskitietoisuutta sekä omien rajojen tutkimusta ja koettelua luonnossa liikkuesssa.

No oikeestaan mulla ei oo mitään uhkakuvia, loppujenlopuks. Silleen kovin, kovin isoja uhkakuvia, että. Musta jotenkin tuntuu et tää on kuitenkin niin paljo enemmän sellasta, sellasta sisäistä juttua ettei tähän niinkö vaikuta sellaset ulkoiset uhkakuvat. [...] Emmä koe et mä varautuisin mihinkään esim. vaikka johonkin sotaan tai sellaseen ni, emmä tällä hetkellä koe varautuvani mihinkään sellaseen. Musta tuntuu et se on vaan se oma sisäinen kiinnostus siihen asiaan. Nainen29

Nainen29 kuitenkin toteaa, että ihmisen mieli on rakennettu niin, että skenaarioita tulee mieleen aivan luonnostaan. Tämän ei tarvitse tarkoittaa, että mieleen tuleviin skenaarioihin välttämättä varautuisi. Erilaisten mahdollisten tapahtumien ja tilanteiden pyörittely vain tulee niin luonnostaan, ettei sille voi mitään. Nämä hänen ajatuksensa tulevat esiin sivun 76 aineistolainauksessa. Katson, että tämä on seurausta varautujien yleisestä riskitietoisuudesta. Kaikkien haastateltavieni kerronnassa tuli esille herkkyys luoda erilaisia skenaarioita.

Mies52 ei kuitenkaan koe survivalisteille tyypillistä skenaarioajattelua välttämättä mielekkääksi. Hän korostaa, että perustarpeet eivät tilanteen syystä huolimatta muutu, joten liiallinen skenaariokeskeisyys ei varautumista auta. Mies52:n mukaan kannattaa riskianalyysiä tehdä omissa arkiympyröissä ja paikoissa missä liikkuu, ja keskittää varautuminen näihin tilanteisiin ja paikkoihin, sillä suurempiin maailman tapahtumiin ei yksittäinen ihminen voi vaikuttaa. Siksi tällaisiin keskittyminen ei ole hänestä mielekästä. Hänestä omaan arkeen liittyvät skenaariot, niin että on jo ikään kuin sisällä tilanteessa, ovat hyödyllisiä riskien tiedostamisen kannalta. Tätä hän korostaa vielä ironisesti viittaamalla avaruusolioiden tai zombien hyökkäykseen varautumisen mahdottomuuteen, ikään kuin vastakohtana arjen varautumiselle:

Mut sit niinku justiin et, tommonen iso skenaariosuunnittelu. Huolehdi nyt siitä et tulee se kuuluisa alieni-invaasio tai zombihyökkäys tai, pandemia tai, mikä hyvänsä. Nii en..., kuitenkin se kääntyy siihen että sulla pitää olla ruokaa, juomaa, suojaa. Oli se mikä hyvänsä. Mies52

4.4.2 Romahduksen mahdollisuus

Kaikki haastattelemanani varautujat ovat pohtineet yhteiskunnan ja sivilisaation romahduksen mahdollisuutta tulevaisuudessa. Kaikki eivät siihen varaudu, eivätkä muutenkaan ajattele sitä aktiivisesti. Muutama haastateltavani sen sijaan myös varautuu romahdukseen sekä henkisesti että aineellisesti, irtautumalla pikkuhiljaa yhteiskunnallisen infrastruktuurin riippuvuudesta. Romahduksen pohdinta on kuitenkin selvästi osa survivalistista maailmankuvaa, sillä kaikilla oli ajatuksia tulevaisuudesta, jossa pitkittynyt kurjistuminen tai poikkeustila tulee muuttamaan maailmaa sellaisena kuin me sen nyt tunnemme. Aloitan kuitenkin muutamalla pohdinnalla suhtautumisesta tulevaisuuteen. Mies52, Mies40 ja Nainen29 kertovat kaikki, että eivät suunnittele tai ajattele tulevaisuutta kovinkaan pitkälle, vaan elävät elämäänsä nykyisyyteen keskittyen ja tekevät vain konkreettisia, omaan elämään liittyviä lähitulevaisuuden suunnitelmia. Tämä ei kuitenkaan poissulje kenenkään mielessä ajatusta, että tulevaisuus voi tulla tullessaan kriisejä, jopa romahduksen. Mies52 kuvaa suhtautumistaan elämään zeniläiseksi, sillä hän ei katso järkeväksi huolehtia liikaa tulevasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita vastuuttomuutta:

Emmä oikeestaan silleen, suuria linjoja ajattele. Kehitys kehittyy ja maailma muuttuu pikkuhiljaa, jonkun mielestä parempaan suuntaan, jonkun mielestä huonompaan suuntaan ja ehkä jonkun mielestä oudompaan suuntaan. Mut muutos on jatkuvaa kuitenkin, ja sen, mä vaan hyväksyn sen. Emmä murehdi sitä enkä kauheesti ees miesti voinks mä vaikuttaa siihen. Ei oo semmosta kunnianhimoa. [...] Mä tykkään tästä pienestä elämästä omassa piirissäni. Tuli se tulevaisuus sitten millaisena hyvänsä. [...] Mä tiedän ihmisiä jotka pelkää huomista. Mut se on yhtä hölmöö ku eilisen murehtiminen. Et ei se, mut tietenkä ottaa huomioon et, jos mä teen tänään jotain tosi typerää niin huomenna saatan joutua vastuuseen. Järki käteen kuitenkin, [...] et ei silleen et ei huolta huomista, vaan että otan sen sellaisena kun se tulee. Tottakai jos mä nään et joku menee tosi väärään suuntaan niin mä otan härkää sarvista. Mut sen täytyy olla jossain pienessä piirissä. Mut ei millään globaalilla tasolla, foliopipolla tiukemmalle. [...] Zeniläisyys on hyvin paljon mun elämänfilosofia. Mies52

Kyllä se [tulevaisuus] menee vähän sinne Mad Max suuntaan [naurahtaa]. Mutta, en halua niinkun tai, en ole sellanen henkilö kuka suunnittelee pitkä aika eteenpäin. Eli niinkuin vähän enemmän kuin päivä kerrallaan mutta se on hyvin mahdollista, että huomenna kuolen jostain syystä. Ei kukaan voi tietää millon kuolet. Ja, hmm, maailman globalisoituminen, vaikutukset ympäriinsä. Meillä ei ole mahdollisuuksia ymmärtää kokonaisuutta ja tilannetta. Mulla on konkreettisia tulevaisuusnäkyviä. Mies40

[...] niin, kyllähän niitä erilaisia kriisejä voi tulla missä vaan, ja millon vaan. Et ei meidän aika mitenkään erityinen oo kriisien suhteen. Vaikka ehkä, ehkä nyt tuntuu et on ilmastokriisi ja sitte ajatellaan sitä mutta ei tää nyt oikeesti sen kummempi aika ku mikään muukaan ja varmaan aina on ajateltu et nyt on jotenkin erityinen aika kun on nää ja nää kriisit menossa. [...] En [varaudu tällaisiin], enkä mä ajattele. [...] Siis kyllä mä sen voin sanoa et kyllä mun päässä, mä en siis henkilökohtaisesti, aktiivisesti itse pohdi tällasia asioita, mut kyllähän mun päässä käy erilaisia skenaarioita, paljonki, et mitä voi tapahtua. Ne on ihan samoja, ku, ku jos mä kuljen kadulla ja mulla tulee skenaarioita että, nyt voi tulla tämmönen joku, voi tapahtua joku, joku auto voi ajaa mun päälle tai, ihan samahan se on, sit se vaan on isommissa mittakaavoissa et kylhän pää kehittää niitä skenaarioita mitä voi tapahtua. Nainen29

Mies40 kuvaa niin ikään elävänsä päivä kerrallaan, mutta katsoo viittauksella post-apokalyptiseen *Mad Max*-elokuvaan tulevaisuuden olevan menossa nykyistä huonompaan ja arvaamattomampaan suuntaan. Hän kuitenkin tekee ainoastaan konkreettisia suunnitelmia ja vie varautumistaan ja elämäntapaansa kohti kestävämpää ja omavaraista suuntaa, rohkeasti erilaisia asioita kokeillen. Nainen29 ei myöskään varaudu suuriin kriiseihin, mutta kertoo mielensä kyllä kehittelevän skenaarioita sellaisista. Hän kertoo, ettei pohjimmiltaan luota, että mitkään ulkoiset struktuurit tai materia olisivat kovin pysyviä.

4.4.3 Romahdusajatuksia

Keskityn seuraavaksi tarkemmin ajatukseen sivilisaation romahduksesta, sekä siihen liittyviin ajatuksiin, toiveisiin, odotuksiin ja pelkoihin. Pohdinnat siitä, mitä kaikkea tuleva romahdus voi tuoda tullessaan, on tärkeä osa-alue selvitettäessä survivalistista maailmankuvaa, sillä osalla varautujista suuri osa ajatuksia ja tekoja pohjautuu tulevaan romahdukseen valmistautumiseen ja varautumiseen, tai sen ajatteluun. Näin ei siis ole kaikilla, mutta TEOTWAWKIn pohdinnan ja kuvittelun ollessa yksi olennainen survivalismiperinteen osa, on heilläkin, jotka eivät siihen varsinaisesti varaudu, tyypillisesti näkemyksiä aiheesta.

Ajatuksissa liittyen länsimaisen sivilisaation romahdukseen haastateltavieni näkemykset vaihtelivat. Mies52 ja Nainen29 eivät ajattele aktiivisesti tulevaisuutta suuressa mittakaavassa, ainakaan sivilisaation potentiaalisen romahduksen näkökulmasta. Molemmat toteavat, että romahdus on täysin mahdollinen, mutta eivät näe tämän mahdollisuuden pohtimista, saatikka romahdukseen varautumista, mielekkäänä tai edes mahdollisena.

Mies52 katsoo, ettei yhteiskunnan täydelliseen romahdukseen oikeastaan ole mitenkään mahdollista varautua, ja kuvaa ironisesti kuviteltua romahdukseen varautumista bunkkerin rakentamisella sekä varustelulla, ja toteaa moiset projektit älyttömiksi, todellisuudesta irrallisiksi kuvitelmiksi. Tässä hän viittaa selvästi myös yhdysvaltalaiseen survivalismiin, jossa bunkkerin rakennus on yksi stereotyyppioista, ja tekee ironiallaan tätä stereotyyppiä samalla naurunalaiseksi:

En [ajattele romahdusta]. Mut jos se tulee, niin mä otan sen sitten vastaan. [...] Sitten pitää elää päivä kerrallaan. [...] Ee-en mä, silleen [ajattele romahduksen jälkeistä elämää]. Et tääki on justin tälläsiä että, sit, sit jos näin käy, niin sit otetaan päivä kerrallaan, koska, tollanen totaali yhteiskunnan romahtaminen, millä sä varaudut siihen? [Naurahtaa] Oikeesti? Mm-m. [Huvittunut] Rakennetaan se valtava bunkkeriluola tohon noin. Suoraan tähän alapuolelle. Me kerran ollaan kallion päällä, täshän ois oivallinen paikka rakentaa semmonen, joka varustetaan sit äärettömällä rahasummalla kaikilla

mukavuuksilla ja siellä voi elää vaikka sata vuotta. Sit herää siihen et käsi oli potassa ja totesin että realiteetit ehkä kohtaavat hyvin varhaisessa vaiheessa tätä projektia. Mies52

Nainen29 yhdistää synkkien tulevaisuusnäkökymien pohdinnan nuoruuteensa, jolloin hänen kokemansa ilmasto- ja ympäristöahdistus ajoi ajattelemaan paljon tulevia aikoja. Enää hän ei näe hyödyllisenä pohtia tulevaisuutta laajemmin. Romahduksen mahdollisuutta hän ei kuitenkaan kiistä, vaan toteaa, että mahdollisuus siihen on aina olemassa, mutta ei ota romahduksen todennäköisyyteen kantaa:

[...] enkä mä yhtään osaa arvioida mitä tulee tapahtuun mut en mä myöskään pelkää sitä, emmää ajattele sitä. [...] Emmää ajattele sillä tavalla tulevaisuutta. Muuta ku silleen et mitä mä haluan tehdä. [...] Ja toki niinkö sillon nuorena oli silleen just se ilmastoahdistus tai ympäristöahdistus ja sitä mietti ki tosi paljon. Ja, sitä että mitä tapahtuu. Mutta emmää tietää, emmää nykyään silleen mieti sitä asiaa, että. Kai sitä on miettiny, ehkä sitä on miettiny niin paljon että, että ei jotenki, emmää tiiä, siitä ei vaan oo mitään hyötyä et miettiä sitä. [...] No mä nään et se [romahdus] on mahdollinen mut sen todennäköisyyteen mä en voi ottaa mitään kantaa, koska mä en ajattele sellasta asiaa. Tottakai se on mahdollinen, aina, minkälaisessa yhteiskunnassa vaan, niin aina se romahdus on mahdollinen. Nainen29

Mies49 ja Mies34 puolestaan kertoivat pitävänsä sivilisaation romahdusta varmana, mutta sen miten tämä tulisi tapahtumaan mahdottomana arvioida etukäteen. Mies40 sen sijaan katsoo, että sivilisaatio on jo teoriassa romahtanut, vaikka Suomessa ja länsimaissa vielä eletään illuusiassa, jossa umpikujaan ajautuneet ongelmat olisivat ratkaistavissa. Oma pohdinnan aiheensa on poikkeustilan havaitseminen; Mies34 pohtii, että pystyykö survivalisti varautumaan hyvin hitaisiin muutoksiin, ja vertaa tilannetta lämpenevään veteen laitettuihin sammakoihin. Yhtäkkisen polttavan veden sammakot tuntevat, mutta eivät osaa hypätä pois hitaasti kuumenevasta vedestä. Vastaava voi käydä survivalistillekin. Mies34 pohtii erilaisia näkemyksiä poikkeustilanteesta, jolloin samassa tilanteessa joku voi havaita jotakin muutosta, mutta toinen ei. Eli välttämättä kukaan ei julista poikkeustilaa survivalistin puolesta.

Pidän romahdusta varmana, näin se nyt vaan on. Kyse on enemmänki siitä, milloin ja miten. [...] Jotain voi tapahtua äkillisesti, mut todennäköisesti vähän hitaammin. Esimerkkejä voi ottaa maailmalta, et miten niinkun maailmalla, miten ihmisten elämä on niinku kurjistunu vaikka konfliktien, tai sitten tämmösen hyvin voimakkaan sääntelemättömän taloudellisen toiminnan myötä. Mies49

[...] yks tällänen asennoitumistapa mitä monesti kuulee eri jutuis, eri yhteiskunnan romahdusjutuis tai ympäristökeskusteluun liittyen, et kylhän lopunaikojen ennustajii on ikäänku aina ollut. [...] ainahan on lopun aikoja ennustettu ja kyllähän kaikesta tullaan yli pääsemään. Niin siitä ehkä heräs sellanen ajatus että, et kuin nopee, tai et kuinka nopeita tai kuinka hitaita on ne muutokset joihin survivalisti pyrkii varautumaan. Koska jos ajatellaan sitä shit hits the fan-varautumista, et se on vaikka, tapahtuu vaikka, voi olla 10 minuuttii kestävä poikkeustila tai vaikka viikonlopun kestävä tai viikon kestävä, ja sillon ikään kuin se alkaa ja loppuu hyvin selvästi vaikka, tiedä vaikka vesikatko tai sähkökatko tai joku fyysinen uhka. Mut sitte jo tälläset niinku, ikäänku teotwawki missä ajatellaan et maailma perustavanlaatusesti muuttuu vaikka työllisyys tai luottamus rahaan tai luottamus vaikka valtion hyväntahtoisuuteen tai, tai vaikka luonnonympäristön pilaantuminen, voi olla niin pitkäkestosii prosessei. Et ikäänku välttämättä survivalistikaan ei välttämät taju et hei nyt on niinku tilanne päällä, et tää, et laitetaan sammakot lämpenevään veteen, et sit ne lopult, ne ei missään vaiheessa taju et nyt on liian kuuma, ne ei taju hypätä pois, et ne sit vaan kuolee sinne. Nii monet muutoksethan voi olla sellasii vaikka, just näihin ympäristötuhoon tai teolliseen sivilisaation tuhoon liittyvät muutokset voi

kumminki olla niin hitaita ikäänku huonontumisii ja kurjistumisia et me ei niinku oikeestaan ees tajuta niitä. Ja sit ei myöskään tapahdu sitä et survivalistit pääsis sanomaan et noniin nyt tapahtu se maailmanloppu. Ja, ja sitten taas nää muut sanos et kattokaa mitään maailmanloppuu ei tapahtunu. Mut maailma ois silti sadan vuoden päästä hyvin erilainen ja meidän nykysillä mittareilla vaikka paljon kurjempi ja paljon huonompi paikka. Se voi ihan pitää paikkansa mut se muutos vaan on nii hidas. Tää nyt vaa oli sellanen ajatus et millä, ehkä, mitä oon joskus ajatellut et yks niinku survivalistin ominaisuus vois olla, et kukaan ei yleensä meidän puolesta julista sitä poikkeustilaa. Mies34

Mies49:n, Mies40:n ja Mies34:n odotus ja toive kuvitellun romahduksen jälkeiselle ajalle on ennen kaikkea elämän jatkumisen mahdollistuminen tuleville sukupolville ja muille lajeille luonnontuhon pysähtyttyä. Heidän ajatuksissaan nykyinen kulutuskulttuuri, ympäristön saastumisen jatkuminen ja luonnosta vieraantuminen jäävät sivilisaation romahdettua historiaan. Mies49 näkee romahduksen pääasiassa positiivisena myös siksi, että hän katsoo sen tuovan ylipäättään merkityksellisyyttä elämään ja selviytymiseen. Mies34 sen sijaan toteaa, ettei itse välttämättä selviä tulevasta romahduksesta, mutta juuri laajemmin luonnon ja lajien selviämisen mahdollistajana romahdus on välttämätön:

Mä haluan et romahdus ois hyvä asia. [...] et se laajassa mittakaavassa laittas stopin ympärisötuholle. Mies49

Jos toi ymmärretään sekä faktuaalisessa mielessä et luulenko et se [romahdus] on tulossa, ja myös normatiivisessa että haluanko että se on tulossa niin molemmissa mielissä joo. Mut totta kai siinä mielessä et haluanko et se on tulossa niin totta kai haluan. Ja toki mukavalta kotisohvalta se on helppo sanoa. Ja myönnän myös, et jos romahdus tulee niin en välttämättä selviä yhtään paremmin kun kukaan muukaan. Mut sen kannalta et tää systeemi romahtais, että elämän ehdot täällä maapallolla säilyy, niin sen on vaan tapahduttava. Ja siinä mielessä sit vaikka itteki menis siinä mukana ja vaikka se tarkottais et viimeiset elinkuukaudet tai vuodet tai päivät kirois sitä et ikinä ees toivoin sitä, niin sekin saattaa tulla. Sitä en tiedä. Mut nyt tällä hetkellä, tälläsenä älyllis-eettisenä pohdintana niin todellakin haluan että se tulee. Ja faktuaalisesti myös uskon että se tulee. Mies34

[...] ainut tällänen suuntaviiva, tai ekana tuli mieleen tällänen, ekoprimitivistinen näkemys, eli ympäristönsuojellullinen ja elämänsuojellullinen näkemys siitä että, kun romahdus tulee niin teollisen sivilisaation aiheuttama luonnontuho välittömästi jarruttuu merkittävästi. Ni se on yks sellanen mitä mä haluaisin et tapahtuu. Eli, niinkun metsiä tuhottais vähemmän, eläimiä tapettais vähemmän, saastuminen vähenis. Tottakai jos sivilisaatio romahtais niin paljon teknologiassa ja ihmisen tekemässä esineissä ja aineissa alkaa tai jatkuu paljon sellasia prosesseja jotka vielä saastuttaa. Niinku vaikka, jonkinlaiset kemialliset jätteet tai ydinvoimat tai kaikki tällänen nehän jatkaa saastuttamista. Voi tulla jopa lokaaleja tämmösiä, todella pahoja ekokatastrofeja. Mut kokonaisuutena jos ajattelee mitä tää teollinen sivilisaatio joka päivä tekee, elämälle tällä planeetalla, niin uskon ja oon kyl vakuuttunu et se niinku, elämäntuhoutuminen jarruttuu, ja niinkun. Elämän jatkuvuus turvautuu. Eli se on se mitä mä toivon et tapahtuu kun romahtaa. Mies34

Mies49 pyöritteli paljon erilaisia mahdollisia kuviteltuja romahduksen jälkeisen elämän kuvauksia. Hänen puheessaan toistui useasti pohdinta siitä, tuleeko oletettu romahdus tapahtumaan hänen elinaikanaan vai hänen lastensa elinaikana. Johonkin tällaiseen aikajänteeseen Mies49 joka tapauksessa sijoittaa romahduksen. Toinen pohdinta liittyi romahduksen luonteeseen: tuleeko se olemaan äkillinen, nopea tapahtuma vai pitkä prosessi, jossa ympäröivän maailman tila ja ihmisten olot siinä kurjistuvat hitaasti asteittain. Mies49 pitää todennäköisempänä hitaasti kurjistuvaa tilannetta. Myös Mies34:llä on täysin samantyyppiset

pohdinnat romahduksen mahdollisesta hitaudesta: se voi olla jopa niin hidas, ettei survivalistikaan voi oikein reagoida siihen:

Tai niinkun, ne uhkat voi olla niin laajoja ja hitaasti kehittyviä, et se ei tuu semmosena toimintapläjäyksenä se niistä selviytyminen. Vaan se on sit sellanen pidempi elämäntavallinen ja maailmankuvallinen ja asenteellinen muutos. Jollon niistä ehkä sit selvittää. Jollon sitten tää survivalismi tässä mielessä mitä ollaan puhuttu ni voi olla aikalailla, tai siit voi mennä osittain jopa pohja, varsinkin sellaselta toiminnallisemmalta survivalismilta. Että nyt kaiken tän sanottuani voihan olla et parasta survivalismii ois vaan semmonen omavaraisuuteen ja kestävyteen ja yhteisöllisyyteen tähtäävä elämäntapamuutos. Mutta, mistäs sitä tietää [naurahtaa]. Mies34

Todennäköisesti se [romahduksen jälkeinen aika] on tosi tylsä, ja arkinen. Joutuu käveleen tosi paljon, ja sit tota, kantamaan hirveesti asioita, ja todennäköisesti sit on tosi usein kylmä ja nälkä, ja sit hirvee huoli ku on nuha, et kuoleeks siihen, tai joku synnyttää. Nii niinku sitä ei kestä sitä jännitystä. Et ehkä ne jännittävimmät kohat on sit siihen tylsyyteen jonkinlaisia melkeen tervetulleita poikkeuksia, ainoo vaan et ne on tämmösiä kuoleman kysymyksiä [nauraa], mut ehkä se sit meneeki tää ihmisen ajattelu johonkin toiseen, ku miettii et mikä oli keskiaikainen mielenmaisema, et jonkinlainen maailmankuvan muutos. Et kaikki on helvetin tylsää kunnes sä melkein kuolet ja sit taas on helvetin tylsää kunnes sä oikeesti kuolet. Mut ehkä siinä välissä oli kahdet bileet tai jotain. [...] Tai siis mä haluan tuoda esiin tän arkisuuden. Tietenkään kaikki ei oo oikeesti tylsää. Mies49

Yllä Mies49 kuvaa romahduksen jälkeistä elämää ehkä hieman yllättäen tylsäksi ja arkiseksi. Hän korosti puheessaan, että elämä on pääasiassa arkea, olipa ympäröivän maailman tilanne mikä hyvänsä. Toki juuri arki ja elämä ovat erilaista riippuen ajasta ja paikasta. Hieman kolkostikin hän tuo esiin kuoleman jatkuvan läsnäolon nykyisin pääasiassa tavanomaisissa asioissa kuten nuhassa tai synnytyksessä. Tässä kohtaa hän ottaa myös itse esiin maailmankuvan muutoksen, joka väkisinkin tapahtuu, kun elämän ehdot muuttuvat. Osa survivalistista maailmankuvaa tuntuisi siis olevan tulevan maailman enteilty, kuviteltu maailmankuva, jota Mies49 vertaa esimoderniin, lainauksessa keskiaikaiseen, mielenmaisemaan.

Tässähän on nyt semmonen perverssi piirre et, et jokin pieni osa [minusta] varmasti odottaa ja toivoo romahdusta. Et, et tota siihen liittyisi sellasta niinkun, öö, tavallaan voi niinku ajatella niin että romahdus saattaisi pakottaa ihmiset sellasten tosiasioiden äärelle mitä niinkun omassa ajattelussaan pitää niinku luonnollisina itseäänselvyyksinä. Ja, ja jos nyt romahdus sitten pakottaa ihmiset tällasten tosiasioiden äärelle, niin silloin voi niinku tuntea omahyväisyyttä [nauraa] siitä että noni, että nyt, nyt näätte niinku et, että, että, et meillä kaikilla on niinku aika sama tai aika niinku perustarpeet ja, ja tota sit ku tää kaikki kromi ja höhkö ja muu mikä tästä kuorittiin niinku väkivaltaisesti äkkiä pois niin, niin huomaatteko mitä jäi jäljelle, ja mitäs minä sanoin ja niin edelleen. Mutta tota, ei kai sitä nyt oikeesti niinku sit toivo [naurahtaa]. Mies49

Tässä tullaan koko asian suuruuteen, arvaamattomuuteen ja ennen kaikkea merkitykseen. Koska varautuja on riskitietoinen, tuo elämässä itse varautuminen jo paljon merkitystä ja tyydytystä elämään. Tieto siitä, että ennakoidun poikkeustilan varalle on tehty suunnitelmia, tuottaa onnistumisen ja mielihyvän tunnetta ja luo varmuutta elämään. On siis luonnollista, että tuon poikkeustilan tai kriisin luonnetta spekuloidaan ja erilaisia romahdusteorioita pohditaan ja luodaan. Tällä tavalla omaa varautumisen suuntaa ja painopistettä haetaan, ja sillä varaudutaan

tulevaan myös henkisesti. Ja koska tulevaa katastrofiselviytymistä silmällä pitäen on nähty paljon vaivaa, tehty työtä, ja ennen kaikkea sille on uhrattu paljon ajatuksia, on ehkä luonnollistakin, että tulevaa mullistusta myös jollain tavoin odotetaan. Kuitenkin ajatus on myös kauhistuttava, tarkoittaisihan se pahimmillaan nykyisen elämäntavan loppumista ja joutumista tuntemattomaan. Mielessään romahdusta voi siis jopa odottaa, jos vakaasti uskoo sen tulevan, ja sen tuloon on varautunut parhaansa mukaan. Tähän spekuloituun mullistukseen on latautunut huomattava määrä odotusta ja tunnetta. Mutta uskaltaako sitä oikeasti toivoa? Tätä pohti myös Mies34¹, että vaikka katsoo romahduksen olevan varma ja myös eettisesti pohdittuna oikein, on romahdusta helppo sanoa toivovansa kotisohvalla lämpimässä istuen. Jos ja kun mullistus tapahtuu, voi se tarkoittaa hyvin kurjia oloja. Myös Mies40 toivoisi, että edes jotakin tapahtuisi, joka herättelisi ihmisiä ymmärtämään riippuvuuksiaan ja tarpeitaan. Hän toivoisi esimerkiksi, että internet katkeaisi maailmanlaajuisesti viikoksi. Traagisesti hän toteaa, että tämäkin todennäköisesti aiheuttaisi kuolonuhreja, vaikka kenenkään henki ei materiaalisesti voikaan riippua netistä:

No kyllä joskus olisi kiva jos et vaikka yksi viikko sähkökatkos, tuommosia mie toivon että se tapahtu, tai yksi viikko ilman vettä, tai joku, ehkä semmonen, että. Parempi vielä että yks viikko niinku maapallon ympäri ilman nettiä. Siinäkin kuolevat ihmiset. Ja, tai jos jostain syystä rahasysteemi niinkun räjähtää [naurahtaa], niin. Mies40

Ajatukset siitä, mitä poikkeustila tai romahdus voisi tuoda tullessaan ovat myös epämiellyttäviä. Ihmisten toiminnasta ei ole takeita, ja ikävät puolet saattavat ottaa vallan:

Pahin olis sellanen pitkittyny ihmisen pahuuden manifesti. Mies49

No käytännössähän se [romahdus] voi olla mimmonen vaan. Mahollisuuksiahan on lukemattomia. Jos semmonen romahdus tulee niin ennen kaikkea mä luulen et, että semmonen sota, anarkia, ja anarkiassa nimenomaan semmonen niinkö taistelu. Niin kyllä mä luulen et se on oikeesti niinkö sellanen taistelu. Harva, harva jää, tai kyllä varmaan jotku mut emmää usko et kovin moni silleen niinkö istumaan ja ihmettelemään, et kyllähän se varmaan johtaa sellaseen väkivaltasuuksiin ja taisteluihin, kuitenkin että, et vaikka meillä tällä hetkellä on niinkö tässä meidän yhteiskunnassa, me eletään tässä tietynlaisessa pumpulissa, koska yleisesti ottaen ihmisillä on tarpeeksi ruokaa, katto pään päällä, meillä on ainaki leipää ja sirkushuveja, täällä, ni me eletään niinkö tämmöstä pumpulielämää, mut sitte jos tää hajoais niin, kyllä jokaisesta, tai ainaki melkein jokaisesta löytyy se taistelija, joka, ehkä tällä hetkellä on piilossa. Nii emmää niinkö, emmää usko et se muuttuu joksiki paratiisiksi, jossa ihmiset on alasti jossain ihanassa puutarhassa ja jossain sulassa sovussa viljelee hedelmiä [huvittunut], ni ei, ei kyllä kuulu mun, mun ajatusmaailmaan sellaset asiat. Nainen29

Poikkeustilaa ja romahdusta pohdittaessa pohditaan samalla myös ihmistä, ja sitä, millainen ihminen on. Aineistossani tätä käsitellään monissa kohdin myös epäsuoraan, ja useita viitteitä haastateltavien ihmiskuvasta on jo tullutkin esiin edeltävissä aineistolainauksissa. Pasi Karosto toteaa: ”Sivistyksen kuori on melkosen ohut tässä loppujen lopuks, yhdeksän aterian päässä

¹ Sivun 72 Mies34:n toisessa aineistolainauksessa.

anarkiasta. Että sen jälkeen nälkä sanelee, että mitä tehään siinä tilanteessa. Ja miten kukin käyttäytyy, niin se on aika vaikeaa miettiä ennakolta” (2013: *Tosi tarina – Pahan päivän varalldokumentti*). Mies52 ja Nainen29 ovat tästä samaa mieltä. Heidän näkemyksissään ihmiset käyttäytyvät hyvin itsekkäästi tiukan paikan tullen. Nainen29:n edellisessä aineistolainauksessa mainitsema klassinen viittaus siihen, mitä kansan pitämiseksi tyytyväisenä tarvitaan, leipää ja sirkushuveja, mainittiin myös kandidaatintutkielman aineistossani viitatessa ihmiskuvaan (Anttila 2014). Tämä antiikin Roomasta peräisin oleva sanonta korostaa kansalaisten hyväuskoisuutta ja tietämättömyyttä, missä leipä ja huvitukset riittävät pitämään heidät tyytyväisinä. Nainen29:n näkemyksen mukaan ihminen on yksi laji muiden eläinten joukossa, ja hän uskoo, että jokainen on tarpeen tullen kykenevä taistelemaan omien etujensa puolesta. Vain harvan hän kokee olevan todella jollain tavalla eläimellisyyden yläpuolella:

[...] kyllä sitä on kaikennäköstä tullu mietittyä, just että, tai vaikka sitä että miten niinkö jos meillä, jos meillä hajoais tää meidän yhteiskunta ja sitte osa ihmisistä muuttais johonki metsään tai, sitte jos ajatellaan aikaa ennen tällasta yhteiskuntaa ja kun ollu jotain heimoja, heimoja metsässä niin kuinka sen oman heimon ja reviirin puolustaminen on ollu tosi tärkeä. Että, että jos et sä oo pystyny puolustaan sitä omaa elintilaa niin sillonhan, sillonhan ni, se viedään sulta. Tottakai, koska kyllähän niinkö, jos vaan jonkin verran ruokaa riittää, tai jossakin välissä tulee se tilanne, et okei, nyt, nyt meitä on liikaa, et me tarvitaan isompi elintila ja sit kattoo et no tuol on tommonen heikko, heikko porukka tuola et, viedään niitten elintilaa et saadaan vähä itelle, meidän jälkeläisille, lisää tilaa. Eihän se niinkö, eihän me erota, me ihmiset ollaan eläimiä, ei me niinkö, oikeesti, ei me olla mitään hienompia, tyyppejä. Tai harva, on. Varmaan jotku, joku äiti Amma varmaan on joku hyvä tyyppi, varmaan eroaa jotenkin eläimestä, en tiedä, mutta kylhän me pohjimmiltaan ollaan kuitenkin, meillä on ne samat, samat tarpeet, meillä on ne liskoaiivot, jotka huolehtii siitä et me huolehditään meidän jälkeläisistä ja meidän elintilasta. Nainen29

Nainen29 myös uskoo, että mahdollisen romahduksen jälkeinen aika olisi tästä syystä varmasti nykyistä aikaamme ikävämpi, juuri ihmisten kahakoinnin seurauksena. Ehkä pahimpien taisteluiden jälkeen voisi koittaakin parempi aika, missä ihmiset olisivat muun muassa vapautuneet nykyisen viestintäteknologian ikeestä:

No kyllä mä sanon että se [romahduksen jälkeinen aika] varmasti on ikävämpi. Että, siis, minun mielestä varmasti. Ei siinä oo mitään mahdollisuutta et se ois jotenkin, oikeesti kauheen positiivinen. Ei, ei mulla oo sellasta, mitään sellasta skenaarioita missä se vois olla jotenkin tosi, tosi kaunista. Toki siinä vaiheessa ku, siinä vaiheessa ku niinkö, ne taistelut, ne pahimmat taistelut, ja sit ku, jos se ruoka alkaa riittää ja silleen ni ihmiset voi olla tosi tyytyväisiä et ’ompa hyvä ettei oo sitä nettiä ja sitä älypuhelinia’ ja sit ne on ihan fiiliksissä ku ne no jääny eloon [huvittunut]. Mutta, mutta sitä ennen ihan varmasti ni, ni jonkinlaisia taisteluja on ihan varmasti tiedossa, että. Nainen29

4.4.4 Survivalistinen folklore

Oikeastaan romahdusspekulointi on survivalistisen folkloren ytimessä, sisältäen ja luoden monenlaisia merkityksiä survivalistiseen diskurssiin. Tässä tulevaisuusspekuloinnissa yhdistyvät faktat: tieteelliset, empiiriset tosiasiat, joille survivalistit perustavat

romahdusennakointinsa, sekä fiktio: mielikuvitus, tarinat, jutut, populaarikulttuurin tuotteet, sekä internetin loputon sisältö, myös meemit ja huumori. Tämä fiktio asettuu survivalistisessa diskurssissa ikään kuin faktojen päälle: tämän verran tiedämme (faktat), mitä johtopäätöksiä siitä voi vetää, mihin tämä voisi johtaa (fiktio)? Tästä alkaa monimuotoinen spekulointi, joka luo survivalistista perinnettä ja kulttuuria. Mielessä käydään läpi paitsi humoristisia, myös hyvin dystooppisia tulevaisuuden kohtauksia, joiden vakavuutta höystetään huumorilla:

[...] tuli mieleen, että [naurahtaa] meillä on vaimon kans jotain enemmänkin humoristisia suunnitelmia siitä miten niinkun, minkä kaltaista elämää ryhtyisimme elämään romahduksen jälkeen. Mut se on tällästä, meidän ehkä tämmöst sisäpiirin huumoria. En nyt tiedä kuinka toteuttamiskelpoisia ne ajatukset on [nauraa]. Mies34

No kyllä mä elämäni varrella oon aika paljonki ajatellu, ajatellu sitä, että mitä tapahtuu. Tai miten, pitäisi ite toimia. Kyllä mä ite nään et pitäisi niinkö kaupungista vaan päästä nopeesti poissa. Että, se on asia numero yksi. Että pois kaupungista. Koska täällähän se levottomuus tulis niinkö joka tapauksessa oleen. Ja se taistelu, ja sellanen. Et tuskin metsästä kukaan tulee hätyyttelee, pitkiin pitkiin aikoihin. Sielä voi varmaan kymmenenkin vuotta elää rauhassa ennen ku alkaa heimosodat [nauraa]. Nää on ehkä tämmösiä hupaisia skenaarioita, mut kuitenkin. Mut oon mä, oon mä ajatellu sellasiaki. Nainen29

Miten niinku perinjuurin vittumaista vois olla sellanen pahanlaatuinen romahduksen kaltanen tilanmuutos. Se että niinku joku tällänen tiekkö huonohampainen karju raiskaa sua jossain kellarissa kun sulla itellä on kuumetta. Niinku semmonen, niinku, et, niinku, taas, ehkä tämmönen niinku suorastaan niinku sarjakuvanomainen juttu. Ja voihan siinäki tilanteessa silleen hersyvästi tulla naurettua partaansa et on tääki. Mutta, mut ehkä ei sit kuitenkaan [naurahtaa] vaan voi olla aika, aika ikävä olo. Ja sitä on niinku vaikee ilman huumoria käsitelläkki. Mies49

Tyypillistä tällaisissa pohdinnoissa on, että skenaarioissa on alkajaisiksi vakava tilanne: yhteiskunnallinen poikkeustilanne, joka voi tapahtua mistä realistisesta syystä tahansa. Sitten kerronta lähteekin lennokkaille urille, ja tarina liikkuu odottamattomaan mielikuvaan, joka usein on humoristinen. Mies49 kuvaa aineistolainauksessa kertomaansa romahdusfiktiota sarjakuvamaiseksi. Tässä huumori syntyy äärimmäiseen kamaluuteen viedyn tilanteen groteskiudesta. Nainen29 jatkaa, että ihmismieli on rakennettu muodostamaan skenaarioita: niitä tulee jatkuvasti mieleen aivan luonnostaan. Survivalistilla kyse on tilanteista, joissa jokin menee pieleen, ja näin syntyvät sekä vakavat, että humoristiset skenaariot. Mielessä mittakaava myös vaihtelee sujuvasti arkisista tilanteista, missä kaikki mahdollinen menee pieleen, aina apokalyptisiin visioihin asti. Myös mielikuvituksellinen vahingonilo on survivalistin huumoria:

Just että ollaan jossain, varmaan joku, ydintuho tai tällänen tullu, ja sit ollaan jossain pommisuojaassa tai, joku sota päällä ja, sitte siitä, sieltä mietitää et miten lähetään niinkö, miten tästä aletaan rakentaa tätä elämää ettäkö tää, kun tää maanpäällinen osa vaikka, jotenki on melko tuhoutunu. Tai tääl on tosi vaarallista olla, et niitä pommeja voi koko ajan tulla. Kyllähän tälläsiä juttuja käy mielessä. Mutta, niin, ei nekään mulle oo silleen negatiivisia, silleen ajatuksen osalta, nehän on aika kiehtoviaki ajatuksia. Et mitä sitte tapahtuu. Ei ne oo ahistavia. Mut mun mielestä mieli on rakennettu silleen et se pyrkii, pyrkii etsimäänki tälläsiä mahdollisia skenaarioita. Et mikä voi mennä pieleen, et ihan siitäki, joku tänne asuntoonki vaikka rahtasi näitä huonekaluja portaita pitkin näillä kärryillä ni, nokkakärryillä, nii kyllähän niinkö, hauskimpia skenaarioita mitä mieleen tuli oli se että, että siin on niinkö toinen tyyppi siel alhaalla ja toinen tyyppi vetää sielt ylhäältä, ja sit oli joku tämmönen että, että okei eka ne pääsee irti silleen et se joka oli sielä alapuolella niin liiskaantuu siihe alle, sitte sielä portaitten alapäässä on

joku tyyppi, just johon se törmää, ja sit ne nokkakärkyt lentää ton kaiteen läpille näin että rysähtää ja sit sielä joku onneton tyyppi on vielä alhaalla joka jää niitten alle [nauraa]. Kyllähän niinkö, mieli kehrittelee vaikka minkälaisia. Et siinä on nokkakärkyt, nokkakärkyt tappo niinkö kolme ihmistä kerralla [nauraa]. Nainen29

Myös Mies49 mainitsee useasti huumorin ja meemit puhuessaan romahduksesta. Hän kertoo monia groteskin humoristisia, hypoteettisia oletuksia siitä, millaista elämä romahduksen jälkeen voisi olla. Mies49 kertoo huumorin olevan tärkeää vastoinkäymisten ja vaikeiden tilanteiden käsittelyssä jo ennalta. Näin laajennetaan psyykkistä mukavuusaluetta turvallisemmin. Tämä liittyy myös psyykkiset resurssit-osiossa esitettyyn stressinhallintaan ja huumorin tärkeyteen. Paitsi että huumori on tärkeää psykologian kannalta varautumisessa ja selviytymisessä, näyttelee se osaa myös varautujan itsereflektiossa. Puheissa samanmielisten kanssa survivalismihuumori kukoistaa, ja tulevista katastrofeista, romahduksesta ja selviytymisestä saatetaan tehdä hyvinkin banaalia pilaa. Kaikki haastattelemani varautujat vitsailivat ylipäättään monin tavoin, ja usea heistä kertoi humoristisia spekulatiotarinoita. Survivalismihuumori on tyyppillisesti myös hyvin intertekstuaalista, mihin oman lisänsä tuovat viittaukset populaarikulttuurin ilmiöihin. Tämä tulee hyvin esille Mies52:n useissa aineistolainauksissa.

4.4.5 Selviytymisen merkityksellisyys

Mies49 sanoo ajattelevansa aika usein elävänsä jo romahduksen jälkeistä elämää. Hän pyrkii tekemään jo nyt niitä asioita, ja tekemään asiat niin, kuin ne hänen kuvitelmissaan romahduksen jälkeen olisivat. Osaltaan kyse on harjoittelusta, osaltaan juuri merkityksellisyydestä ja omien käten töiden jäljen tuomasta tyydytyksestä, jolle kaupasta ostaminen ei vedä vertoja. Tärkeä näkökulma on myös omalakisuuudella: arjen ohjien ollessa omissa käsissä jo nyt, ikään kuin rinnakkaisvallanomaisesti, voi omavaraista elämäntapaa harjoitella turvallisesti ja totuttautuen askel askeleelta sivilisaation turvaverkon ollessa vielä olemassa. Mies40 kuvailee asiaa ja elämänmuutostaan samalla tavalla, ja toteaa, että saavutettuaan ideaalielämäntapansa hän ei edes huomaisi sivilisaation romahdusta, sillä hänen arkensa sujuminen ei olisi yhteiskunnan toiminnasta riippuvainen. Hän korostaa myös, että tehtyään elämänmuutoksia hänen elämänlaatunsa on parantunut merkittävästi:

Kyllä [minulla] vielä on riippuvaisuus sivilisaatiosta, mutta paljon vähemmän. Idea on ainakin, mun unelma on että, kun kestävyys voit helposti mittaa niinku et kuinka paljon fossiilit käytät, kuinka paljon rahaa käytät, kuinka paljon roskaa teet. Jos ei enää käytä rahat, varmasti kestävyys on aika

korkeatasoista. Sama jos ei enää tarvi fossiilit. [...] Täällä [jurtassa] mä tunnen sen, että elämänlaatu nousee heti. Mies40

Tämä näkökulma esiintyi vahvasti myös Kabelin ja Chmidlingin (2014) aineistossa: survivalistit katsovat, että muutokset elämäntyyliin kannattaa tehdä nyt, ennen romahdusta, niin siirtymä on kivuttomampaa. Näin ohjat ovat enemmän omissa käsissä ja muutokset ovat edes jonkin verran pienemmät verrattaessa tilanteeseen, jossa on täysin kiinni sivilisaatiosysteemissä. Tässä ajoitus voi olla hankala, sillä elämänmuutosten sosiaaliset vaikutukset eivät ole myöskään aina helppoja. Mies34 pohtii edelleen hitaasti kehittyvän poikkeustilan havainnoinnin vaikeutta. Todellisuudessa tilanne tuskin menee kuten elokuvissa:

[...] vaik amerikkalaisissa elokuvissa aina joku lapsiperhe istuu keittiön pöydällä ja telkkari on päällä ja uutistenlukija sanoo et nyt on kansallinen poikkeustila. Ja sitte isukki juoksee pakkaamaan autoo ja lapset kerätään sinne ja ajetaan jonnekki suojaan. Mut eihän se niin tapahdu. Sen survivalistin pitää ite olla sammakkona siel vedessä niin valpas et se hyppää pois sieltä. Mut siin tulee kaikki noi ongelmat sitten vaikka että se saattaa näyttäytyy sosiaalisesti oudolta jos sä rupeet tekeen isoja arkeen vaikuttavia toimenpiteitä jos sä aattelet et nyt on se aika tehdä, kun kaikki muut ihmiset ympärillä vaan ajattelee et, et sitä arkee vaan pitää elää mitä yhteiskunta tarjoo. Ja voi olla et tilanne on vähän huonontunu viime vuosina mutta mitäs vaihtoehtoja tässä on. Ni se voi olla hyvin vaikee survivalistin tollasessa hypätä pois. Mies34

Vaikka survivalistien romahdusskenaarioissa fantasioidaan usein kauhukuvilla, näyttäytyy romahdus kuitenkin tämän aineistoni valossa myös toiveikkaana mahdollisuutena. Nimenomaan mahdollisuudelta elämän jatkumiseen, joka tuntuu olevan uhattuna sivilisaation viedessä ihmiskuntaa yhä kauemmas elämän perusteista, ja samalla tuhoten luonnonvaroja rattaidensa pyörittämiseen. Toiveet romahduksen tuomasta paremmasta elämästä elävät ainakin Mies49:n mielessä:

Sellanen ihanne romahdus minkä mä voisin nähdä, jossa mä niinku itse lillun, niin on just sellanen romahdus [...] missä on paikallisia yhteisöjä, jotka sit on ehkä vielä niinku keskenään verkostoitunu laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotka ovat tietosia toisistaan ja tekemisistään ja jotka niinku tekee yhteistyötä, ja sitte niinku pärjää pitkälti omillaan. Et, et, onhan se niinku täysin utopia varmaan. Mies49

Omassa elinympäristössään Mies49 suuntaa varautumisensa nimenomaan tätä toivomaansa positiivista romahdusskenaariota kohti: hän panostaa omavaraisuuteen ja hyviin naapurussuhteisiin. Tämä näkemys ja toimintatapa on myös Mies40:llä. Suhtautuminen romahdukseen ei siis ole ainoastaan pessimististä, vaan päinvastoin sen voi nähdä myös toivoa tuovana muutoksena. Mies49:llä tämä on tosin tasapainoilua pessimismin ja optimismin välillä: samalla toive mullistuksesta parempaan nähdään utopiana, unelmana mahdottomasta. Mies40 toivoo, että romahduksen jälkeisessä maailmassa arvoerot ihmisen ja muun luonnon välillä hieman tasoittuisivat ihmisen nykyisestä ylivoimasta:

Toivon että niin kuin, niin kuin meidän arvot on samat. Että me emme luule että me olemme tärkeempi kuin karhut. Että jos tällä hetkellä karhu tappaa ihmisen niin sillä on ihan erilaiset seuraukset kuin jos

ihminen tappaa karhun. Niin se on se, ehkä tuo on se mitä toivon, että rakastamme kaikki sama, ei vaan ihmiset, ei vaan raha. Mies40

Mies40:n perusta survivalismilleen on kehittää kestävä elämäntapa, jota hänen poikansa ja yliopäättään seuraavat sukupolvet voisivat turvallisesti jatkaa. Tämän tehtävän epäonnistuminen on hänen ainoa pelkonsa; ettei hän ehdi ennen kuolemaansa löytämään tällaista kestäväää ja toimivaa elämäntapaa, joka on siirrettävissä eteenpäin nykylähtökohdista käsin. Hän kokee teknosivilisaation koko ajan nopeutuvan elämäntavan hyvin haitalliseksi, ja miettii välillä kaupungilla liikkeessaan ja katsellessaan ympärilleen, että kyllä jossain vaiheessa maailma muuttuu perustavanlaatuisesti, ja elämänrytmi palautuu käsitettävämmäksi:

Viime viikolla [naurahtaa] mie ajoin polkupyörällä siellä Prisman parkkipaikalla ja mietin no, tuo ei oo enää pitkään täällä, eli että ne kaikki autot siellä ja, ja se ei oo enää pitkään, en usko että se on enää pitkään olemassa tuola. Se tarkoittaa sitten että ihmiset elää enemmän polkupyöränopeudella, se on hyvä nopeus. Mies40

Mies49:n maailmankuvassa lähitulevaisuuteen liitetty romahdus näyttelee suurta roolia. Tuo mielessä siintävä mullistus, jota varten nykyhetkessä valmistaudutaan ja työskennellään, sanalla sanoen varaudutaan, määrittää hänen elämänsä valintoja ja koettua merkitystä elämässä:

Niin kauan kun ei oo romahdusta niin mä haen elämään merkitystä muun muassa siihen varautumisesta, ja sit kun se romahdus tapahtuu jos se tapahtuu mun elinaikana niin mä saan elämään merkityksiä selviytymisestä, romahduksesta selviytymisestä. Mies49

Mies49 mainitsi kuitenkin kolme mielestään tärkeintä sivilisaation tuomaa asiaa: viemäröinti, lääketiede ja ehkäisy. Hän on kuitenkin kehitellyt joitakin kiinnostavia omavaraistalouden vaihtoehtoratkaisuja: haastattelun aikana hän esitteli minulle peuran suolesta itse tekemäänsä kondomia. Mies49 kertoi suhtautuvansa terveyteen ja terveydenhoitoon hyvin kokonaisvaltaisesti, myös harjoittamansa väenuskon sekä shamanismin kautta, mutta tukeutuvansa tarpeen tullen mielihyvin länsimaisen lääketieteen palveluihin. Moderni länsimainen lääketiede tuntuu sekä aineistoni valossa, että lähdekirjallisuuden tukemana (Kabel & Chmidling 2014) nousevan yhdeksi eniten mietityttäväksi asiaksi katastrofivarautumisessa, poikkeustilanteessa ja post-romahdusmaailmassa.

Entä täytyykö survivalistin aina selvitä? Ei, sanoivat Nainen29, Mies49, Mies34, Mies40. Kukaan heistä ei kokenut merkityksellisyyden olevan kiinni ainaisesta selviytymisestä, vaan kyse on mielekkästä ja merkityksellisestä elämästä. Nainen29 katsoo, ettei ”loputtomiin jatkuva taistelu” ole mielekkästä. Kaikki haastateltavani mainitsivat kuoleman varsin tyynesti, ja totesivat sen joskus kuitenkin korjaavan. Mies52 toi kuitenkin esiin survivalistin kannalta olennaisen seikan suhtautumisessa kuolemaan: ”ei viel”.

Emmä kuolemaa pelkää mut se siirtymävaihe tuntuu semmoselt huonolt ajatukselt. Ei viel, ei viel.
Mies52

Ja sit se ei, mä oon tavallaan hyväksyny senki asian että, että joka tapauksessahan mä kuolen. Ni ei se niinkö, semmonen äärrettömyyksiin jatkuva taistelu ni se on oikeestaan, kuitenkin loppujen lopuks aika turhaa. Nainen29

Kun on niin paljon mikä ei ole totta siis mun maailmankuvassa, siis jossain tuolla modernissa kimalluksessa, ni, niin tota, [...] saattaa niinku tuntuu epätodelta, niissä ei oo mitään mikä niinku on totta. Ja sit ku oikeesti, sä niinku makaat sen moottorikelkan alla ja sä et pääse niinku mihinkään ja sit joku ahma järsii sun nilkkaa, niin se on niinku niin totta ja sä niinku ulvot naurusta siinä tilanteessa et tää on niinku hienointa mitä sä oot ikinä kokenu, et niinku tällätavalla pitää ihmisen niinku vaihtaa hiippakuntaa, eikä niinku tiekkö unohdettuna jossain vanhainkodissa tai niinku bussin alle jääneenä tai jotain tämmöstä. Mies49

Merkityksellisyys ja kokemuksellisuus elämässä nousivat useasti esiin erityisesti Mies49:n puheessa. Varautumisessa ja selviytymisessä on kyse merkityksen hakemisesta elämään, joka muuten koetaan puuttuvan modernista maailmasta. Mies49 kokee modernin maailman kadottaneen suuren osan ihmisen elämän merkityksellisyydestä, erityisesti väkevät kokemukset. Mies49 viittaa moderniin maailmaan ja elämään kuvainnollisesti esimerkiksi sanoilla ”kimallus, kromi ja höhhä”, jotka kaikki tuntuvat hänen puheensa kontekstissa viittaavan keinotekoiseen, pinnalta kauniiseen mutta sisältä onttoon, höttöiseen epätodelliseen tilaan. Teema toistuu monessa kohtaa hänen puhettaan, myös mietinnöissä hyvästä kuolemasta, kuten yllä olevasta aineistonäytteestä käy ilmi: kuolema vanhainkodissa ei tunnu yhtä merkitykselliseltä kuin kuolema luonnossa, jolloin hänen kuvailemallaan tavalla ihminen todella konkreettisesti tuntee olevansa osa luontoa, jopa osa ravintoketjua. Tässä on selvästi kyse syvästä psykologisesta dialektiikasta: toisaalta Mies49 arvostaa ja kaipaa todellista, aidoksi miellettyä, sattumanvaraisen armotonta ja väkeväksi koettua elämää ilman modernin lääketieteen tuomaa turvaa. Toisaalta hän kuitenkin arvottaa länsimaisen lääketieteen ja lääkkeet sivilisaation yhdeksi tärkeimmistä ja hienoimmista keksinnöistä, joita hän sanoo suoraan itsekin jäävänsä kaipaamaan romahduksen jälkeen.

Jos siitä puuttuu se selviytyminen, siitä puuttuu merkitys. Välttämättä ei tarvii selviytyä jotta olis onnellinen. [...] Se kimallus ei välttämättä, se ei, se ei merkkää mitään. Sen niinku jokainen tietää sisimmässään et tää ei oo mitään. Mies49

Mitä varautujat jäisivät kaipaamaan teknosivilisaatiosta? Kysymys koettiin pääasiassa humoristiseksi, mutta aiheesta tuli vakavaakin pohdintaa. Nainen29 mietti, miten moni nykyään normaaliksi mielletty asia on oikeestaan hieman turhaa, mutta yhteiskunnallinen paine ajaa pitäytymään näissä tavoissa, kuten astioiden ja vaatteiden nopeassa pesusykliissä. Hänelle riittäisi vähempikin:

[Jäisin kaipaamaan] Tiskikonetta [nauraa]. [...] Mutta joo, emmää varmaan muuta. Joitaki ruokia varmaan, lepoa, enemmän työtä sitten varmaan pitäs. Mutta tämmösistä puitteista, missä mä vaikka

nytten asun, jos mulla ois mökki, jos se vastais tollasta vaellustyyppistä, niin kyllä mä enemmän nauttisin siitä. [...] Kun mä oon reissussa, mä syön aina niistä samoista astioista. Ei mulla oo mitään tiskiä, ei mun tarvii koko ajan pestä. Reisussa saatan käyttää samoja vaatteita viikon, ja se on mulle ihan oookoo. Että tää pyykinpesurumbaki on vähä sellasta yhteiskunnallista painetta. Nainen29

Mies40 pohti haastattelussa sitä, miten moni ihminen on nykyaikana yksinäinen, koska perheet ovat maantieteellisesti hyvin hajalla. Tällöin yhteys vaatii matkustamista ja yhteydenpitoa erilaisin laittein, koska perhesuhteet ovat kuitenkin luonnollisesti hyvin tärkeitä ihmisille. Arjessa moni saattaa kuitenkin olla yksin. Hän pohtii, onko matkustaminen enää mahdollista, ja kuinka kauan? Romahduksen jälkeisessä maailmassa hän jäisi kaipaamaan yhteyttä Saksassa asuviin vanhempiinsa:

Jäisin kaipaamaan mun vanhempia, sitä yhteyttä. Kyllä vielä polkupyörälläkin voisi matkustaa Saksaan mutta se olisi tosi vaikeaa. Odotamme että jotakin tapahtuu, että laaja matkustaminen ei oo enää mahdollista tai sitten päätämme että se ei ole enää mahdollista. Kyllä se tarve on niin syvää, tai tapa, niin, olla niinkun perheen kanssa yhdessä. Nyt on mahdollista, joka joulu. On mahdollista. Tai onko mahdollista? Onko se vaihtoehto joka meillä on? Mies40

Lopuksi vielä Mies40:n aineistolainaus hänen näkemyksestään survivalistin tärkeimmistä prioriteetista, luontoyhteydestä. Hänen mielestään ihmisten tulisi ymmärtää paremmin muita lajeja, ja opetella kommunikoidaan niiden kanssa. Mies40 herkistyy pohtiessaan luontoyhteyttä ja rakkautta:

Deep nature connection is the medicine our world needs the most. Se pitäisi olla selviytyjän ensimmäinen prioriteetti. Ja sitten kotieläimet, ne on siinä aika hyvät [yhteyden tarjoamisessa muihin lajeihin ja luontoon]. Heidän ekologinen jalanjälki on aika iso, [...] mutta monille ihmisille se on se ainoa laji, mikä ei oo ihminen kenen kanssa ne puhuvat. Ja se on niin surullista, mutta se on kiva että sielä on vielä joku, ja jos ihmiset tietää että se on mahdollista kommunikoida koiran tai kissan kanssa, sitten on myöskin mahdollista vaikka koivun tai oravan tai peipon kanssa. Jopa hyönteisten kanssa on mahdollista kommunikoida. Ja se on niin kaunis, niin kaunis se hetki. Ja luonnonyhteys ja rakkaus, ne on sama. Sama homma. Mies40

5 Päätelmiä

Esitän tässä kappaleessa vielä joitakin lisähuomioita aineistosta esiin nousseista merkityksistä, sekä analysoin hieman syvemmälle edellisessä osiossa tekemiäni havaintoja.

Haastateltavani kritisoivat yhdysvaltalaisen populaarikulttuurin luomaa epärealistista survivalististereotyyppiä, ja halusivat selvästi tehdä pesäeroa tähän mielikuvaan. Kuitenkin modernin survivalismiperinteen juuret ovat Yhdysvalloissa, ja globalisoituneen populaarikulttuurin aikoina ovat sen vaikutelmat siinä määrin saavuttaneet suomalaisetkin

varautajat, että viittauksilla populaarikulttuuriin on selvästi paikkansa täkäläisessä survivalistisessa diskurssissa. Jokainen haastateltavani teki ainakin jonkun populaarikulttuuriviittauksen, ja esimerkiksi Rambo ja Mad Max esiintyivät kerronnassa useaan kertaan. Lisäksi esimerkiksi zombit, alienit ja reptiliaanit mainittiin. Tulkitseen tämän niin, että kritisoidulla populaarikulttuurin välittämää survivalistikuvaa, ei omaan varautumiseen haluta sotkea fiktiivisiä ja epäuskottavia mielikuvia, vaan korostaa sen järkevyyttä ja uskottavuutta. Varautumisen todellisuus halutaan pitää erillään fiktiosta survivalistisessa diskurssissa (Anttila 2014: 28–29). Populaarikulttuurin vaikutusta ei kuitenkaan saa pyyhittyä pois; se vaikuttaa kaikkiin, ja sen ilmiöt merkityksineen ovat jaettua kulttuurista tietoa. Survivalisteille onkin kehittynyt tästä oma poplorensa, jota käytetään intertekstuaalisesti tehostamaan kerronnan merkityksiä. Poplorella on myös tärkeä paikkansa survivalismihumorissa. Lisäksi viittauksia populaarikulttuuriin tehdään tyypillisesti silloin, kun kerronnan mielialaa halutaan keventää. Nämä seikat tulivat esiin useissa edellisen kappaleen aineistolainauksissa.

Vaikka haastatteleman varautajat ovat monilla tavoin hyvin erilaisia ihmisiä ja he kaikki varautuivat myös osittain eri tavoin, on kaikille yhteistä se, että varautuminen on hyvin arkista, se on tullut osaksi arkisia toimintoja. Tässä mielessä katson, että Laura Rantasen yhdysvaltalaisiin survivalisteihin soveltama rituaaliteoria on ainakin osittain relevantti myös omaa aineistoani tarkasteltaessa. Rantanen kirjoittaa (2015: 39), että varautumisellaan ihminen pyrkii paitsi valmistautumaan tuntemattomaan, myös käsittelemään kahden maailman, tämän ja poikkeustilamaailman välistä liminaaltilaa, jossa varautuja henkisesti on. Arkisilla varautumisrutiineilla ihmiset pyrkivät hallitsemaan omaa elinympäristöään, ja ottamaan vastuuta sen hyvästä toiminnasta. Haastateltavani ovat samaa mieltä kuin Rantasen (2015: 48–50) haastattelemat yhdysvaltalaiset survivalistit siitä, että yhteiskunnallinen päätöksenteko on luisunut kauas yksilöiden vaikutuspiiristä. Tämä saa varautajat keskittämään toimintansa pitkälti omaan elinpiiriin, mihin jokainen pystyy aidosti vaikuttamaan. Kolme haastateltavaani sanoivat selvästi, että toiminta kannattaa keskittää omaan elinpiiriin missä sillä on vaikutusta, ja kahden kohdalla sama asia tuli ilmi epäsuorasti.

Katson, että tuntemattomaan varautumisen ja valmistautumisen erittäin tärkeä osa-alue on survivalismihuumori; kuten esimerkiksi Mies49 totesi, on vakavan poikkeustilan tai romahduksen ajattelemisen, tai siihen valmistautumisen henkisesti mahdotonta ilman huumoria. Tämä kytkeytyy myös kaikkien haastateltavieni esiin tuomaan asenteen tärkeyteen: kun pystyy suhtautumaan vaikeuksiinkin edes osittain huumorilla, ovat ne helpompia kantaa. Todennäköisesti toinen syy huumorin tärkeälle merkitykselle on, että sitä viljellään vain

samanmielisten parissa. Varautumiseen perehtymättömät tuskin ymmärtävät sitä, sillä heiltä puuttuu survivalismiperinteeseen liittyvää, varautujien jakamaa kulttuurista tietoa, ja tästä syystä he eivät ole vastaanottavaisia tämänkaltaiselle huumorille. Survivalismihuumori on siis myös yhteisöä luovaa toimintaa, tietyn ihmisryhmän ymmärtämää ja jakamaa perinnettä. Aiheen sosiaalisen arkaluontoisuuden vuoksi survivalistinen folklore ylipäättään voi siis kehittyä ja elää vain tietynlaisissa olosuhteissa: samanhenkisten ihmisten parissa. Koen tämän tärkeänä havaintona survivalismiperinteen ymmärtämiseksi.

Varautujan maailmankuvaan saattaa kuulua myös ajatus, että he tietävät ja ymmärtävät asioita paremmin kuin ei-varautajat. Tämä tunne tai oletus voi olla hyvinkin alitajuinen eikä ollenkaan tietoinen, mutta aineistossani tuli esiin muutama seikka, joka antoi viitteitä tällaisista näkemyksistä. Varautijat tuntuvat ajattelevan ”salaa mielessään”, että he itse ovat enemmän kartalla maailman tilanteesta ja lainalaisuuksista kuin ”tavikset”. Esimerkiksi puhuessaan romahdukseen liittyvistä ajatuksistaan ja tunteistaan Mies49 sanoi, että romahduksen tapahtuessa voisi myös todeta muille, että ”mitäs minä sanoin”. Mies34 puolestaan totesi, että hän ”tuntee paremmuutta aivottomiin taviksiin” verrattuna. Sanoessaan tämän hän kuitenkin ikään kuin havahtui asiaan itsekin ja jatkoi, että ehkä tässä ”on itsetutkiskelun paikka”. Hän siis myönsi itsekin mielensä sopukoissa piilevän ylenkatseen. Mies34 myös kysyi, ajattelevatkohan muutkin survivalistit näin, että he ovat enemmän oikeassa kuin muut? Uskon, että ainakin pieni tällainen tunne saattaa olla aika yleinen varautujien keskuudessa, sillä pohtiessaan omaa ja yhteiskuntien resilienssiä erilaisia uhkia vastaan, tulevat he tietoisiksi haavoittuvuuksista. Valtaosa ihmisistä ei tunnu ajattelevan modernin elämämme perusteita, joten asioita pohtivan ja tietoisien varautujan voi olla mahdotontakin olla tuntematta joskus pientä ylenkatsetta muiden huolettomuutta, ja ainakin varautujan näkökulmasta myös osin välinpitämättömyyttä kohtaan, vaikka ei ihmisenä asemoisikaan itseään muiden yläpuolelle. Kuten Mies52 muotoili asian, on kaikilla kuitenkin paikkansa ja kaikkia tarvitaan, vaikka se joskus voi ”tuntua triviaalilta”.

Pohdin myös monen haastateltavani kerronnan kohdalla maailmankuvan kehityksen kehämäisyyttä; ehkä survivalismi aivan aluksi onkin seurausta henkilön muista maailmankuvan osa-alueista tai niiden muutoksista, eikä päinvastoin. Tämä voi olla myös alitajuista. Pikkuhiljaa kehittyä survivalistinen maailmankuva, joka puolestaan alkaa määrittämään varautujan ajattelua ja toimintaa. Tämä kehämäinen kehitys näkyy mielestäni hyvin esimerkiksi Nainen29:n, Mies34:n ja Mies49 kertomuksissa, mutta uskon, että se on löydettävissä kaikilta. Nainen29 kuvasi aiempaa pelon värittämää varautumistaan, Mies34 maailmankuvansa muutosta 9/11-terrori-iskun erilaisista taustateorioista kuultuaan, ja Mies49 kuvasi mietteitään ymmärrettyään romahduksen mahdollisuuden yhtä hyvin tänä päivänä kuin aiemmin

historiassa. Nämä seikat haastateltavieni menneisyydessä ovat vaikuttaneet heidän maailmankuvansa muutokseen kohti nykyistä varautumistaan tänä päivänä, joten katson, että ne ovat esimerkkejä survivalistisen maailmankuvan kehämäisestä kehittämisestä.

Survivalistien ihmiskuva on usein mielletty synkäksi (Rantanen 2015: 38–42), ja myös omassa aineistossani esiintyi näkemys ihmisestä eläimenä, joka on valmis tekemään melkein mitä vain, jos oma selviytyminen on uhattuna. Tässä muun muassa Nainen29:n ja Mies52:n esittämässä näkemyksessä toimiva sivilisaatio ja helposti saatavilla olevat hyödykkeet pitävät ihmisten syvempiä eläimellisiä vaistoja piilossa. Poikkeustilan tullen koetaan todennäköiseksi, että sivistyksen kuori murenee ja nämä vaistot ottavat vallan. Nainen29 on varma, että suuremman poikkeustilan tai romahduksen seurauksena on luvassa levottomuuksia ja taisteluja, sillä ”harva jää istumaan ja ihmettelemään” kun ruoka loppuu. Kuitenkin huolimatta siitä miten muut nähdään, vaikuttaa survivalistisessa maailmankuvassa ydintekijä olevan, että itse ei uhriuduta. Ihmiseläimen olemusta ja käyttäytymistä tutkiskellaan ja pohditaan, ja omaa varautumista mietitään myös siltä kannalta, että miten muiden ihmisten oletetaan käyttäytyvän poikkeustilan tullen. Tähän liittyy paitsi itsepuolustus- myös yhteisöllisyysnäkökulma, ja Mies52 ja Mies49 puhuivatkin paljon siitä, miten ikävyyksiä voi välttää esimerkiksi tuntemalla naapurit ja rakentamalla yhteisöä jo etukäteen. Poikkeustilassa turvallisuus tyypistyy siis omaan yhteisöön. Parkkinen (2018: 50–51) toteaa myös analyysissään, että varautujan maailmankuvassa yhteisö korvaa yhteiskunnan turvallisuutta tuovana yksikkönä poikkeustilanteessa.

Survivalismin ollessa hyvin tärkeää varautujille, vaikuttaa tämä myös perheeseen. Läheisten täytyy ainakin jollain tavoin hyväksyä varautuminen, muuten tämä voi johtaa ylitsepääsemättömiin konflikteihin, kuten avioeroon. Myös puolison täytyy jollakin tavoin suhtautua varautumisen sosiaaliseen stigmaan, ainakin osittain. Tässä aste-ero riippuu siitä, varaudutaanko lähtökohtaisesti yhdessä, jolloin sosiaalinen stigma koskee myös puolisoa, vai ”suvaitseeko” puoliso ainoastaan varautumista, jolloin hän asemoituu enemmän stigmatisoinnin puolelle. Jotkut varautijat ovat kuitenkin päättäneet olla ollenkaan välittämättä siitä, mitä muut heidän varautumisestaan ajattelevat. He puhuvat ja kirjoittavat aiheesta avoimesti omilla nimillään, kuten haastattelemani varautijat Mies49 ja Mies40, sekä esimerkiksi aiheen ympärillä esillä ollut Pasi Karosto.

Koska survivalismi on sosiaalisesti ainakin osittain hankala aihe, asia, joka koetaan omalle maineelle mahdollisena riskinä, asemoituvat varautijat pääasiassa marginaaliin. Tästä syystä niin sanottua ”hullun stigmaa” vältetään kaikin keinoin. Esimerkiksi Mies34 mainitsi

monta kertaa haastattelun aikana eri yhteyksissä, että varautuminen ei ole ”foliohattukamaa” vaan virallisiin suosituksiin perustuvaa. Myös Mies40 ja Nainen29 sanoivat, että muiden survivalistien kanssa yhteydessä olo on myös henkistä varmistusta itselle siitä, että ei ole hullu. Ehkä tässä on kyse ylipäättään marginaaliajatussuuntauksien parissa tyypillisesti ilmenevästä henkisestä erillisyyden tunteesta; on tärkeää saada sosiaalista varmistusta ja tukea edes muilta samanhenkisiltä, koska ulkopuolisilta sitä ei juuri saa, päinvastoin. Mies52 mainitsi, että survivalismifoorumilla ihmiset haluavat nimenomaan tsemppaavaa tukea eivätkä niinkään neuvoja, ja katsoi syyksi juuri tämän marginaaliaatepiireissä tyypillisen ilmiön.

Survivalismista keskustellessa tulee tyypillisesti kysymys pelosta jossain vaiheessa esille. Koin tämän itsekkin toistuvasti kertoessani eri yhteyksissä ihmisille graduaiheestani. Keskustelukumppanini olettivat hyvin usein survivalismin johtuvan pelosta. Tämä nousee jatkuvasti esiin myös mediassa, kun survivalismista kirjoitetaan. Kaksi haastateltavaani mainitsivat lapsuuden traumat mahdollisina selviytymiskiinnostuksen alkulähteinä. Lisäksi Nainen29 mainitsi aiemmin todella pelänneensä erilaisia yhteiskunnallisia mullistuksia, ja varautuneensa tällöin myös pelko edellä. Tämän hän kertoi sittemmin vuosien vierieissä muuttuneen kokonaan. En kokenut, että haastatteluhetkellä kenelläkään olisi varautumisessaan kyse pelosta. Päinvastoin kaikki tuntuivat suhtautuvansa hyvin rennosti elämään ja siihen mitä ikinä tuleman pitää, vaikka uhkiin suhtauduttiinkin ehdottomasti vakavasti. Koin, että varautuminen koettiin voimauttavana toimintana, ja tarkentaessani useamman haastattelun kuluessa tätä asiaa, tämä oli myös vastaus, jonka sain. Ymmärrän hyvin tilanteen, jossa ihminen tulee yllättäen tietoiseksi riskeistä tai mahdollisista uhkista ympärillään, joita aiemmin ei ole huomannut, säikähtää, ja alkaa toimia näiden riskien minimoimiseksi. Pelko on hyödyllinen tunne, jos se on käännettävissä toimintaan, ja siten käsiteltävissä. Pelkoon jumiin jääminen sen sijaan on kuluttavaa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että survivalismi on vastausta pelkoon; varautumisen avulla pelkoa käsitellään ja hallitaan. Pelon syy poistuu tai pienenee, kun on varautunut ja varautuu. Mies52 sanoi kohtaavansa myös usein mitä pelkää-kysymyksen, ja vastauksensa tähän olevan, ettei ei hänellä oikeastaan ole pelättävää koska on organisoinut oman ja perheensä elämän niin, että jos poikkeustila tulisi, olisi reagointisuunnitelmat toteutuksineen valmiit. Hän kertoo, että jos näin ei olisi, häntä saattaisikin pelottaa. Oman aineistoni mukaan survivalismi on siis voimauttavaa ja pelkoa hillitsevää, tai siitä kokonaan vapauttavaa toimintaa.

Mies52 mainitsi ”survivalistin unelman”, missä haaveillaan siitä, että selviytymistilanne toteutuisi ja joutuisi lähtemään kotoa pois, metsään tai BOL:iin (*Bug Out Location*, eli suunniteltu pakopaikka vakavan kriisin iskiessä), ja täten pääsisi toteuttamaan

varautumissuunnitelmia. Vaikka mikään ei estä toteuttamasta näitä suunnitelmia milloin vain, ei tätä Mies52:n mukaan kuitenkaan nähdä mahdollisena, koska maailman pyöriessä entisenlaisesti ovat arjen velvollisuudet, kuten palkkatyö ja perhe, läsnä. Luulen myös, että survival-suunnitelmien toteuttaminen ei yksinkertaisesti tuntuisi samalta, jos muu ulkomaailma jatkaisi samaa rataansa. Näin ollen kyse olisi erakoitumisesta tai jostain muusta originelliksi mielletävästä oikusta, tai pysyvämmässä tapauksessa yksinkertaisesti elämänmuutoksesta. Vasta yhteiskunnallisessa poikkeustilanteessa kyse on selviytymisestä. *Business as usual*-tilanteessa kyse olisi jostain muusta. Vaikka fyysisiä esteitä unelman toteuttamiselle ei olisikaan, henkiset ja sosiaaliset esteet ovat todelliset. Aidossa poikkeustilassa minkäänlaisia, sosiaalisiakaan, esteitä ei olisi.

Survivalistin unelma assosioituu myös Briohny Doyleen (2012) esiin tuomaan ajatukseen apokalyptisestä miehuudesta, jossa on kyse erityisesti miehisten ominaisuuksien nousemisesta jälleen tarpeelliseksi romahduksen jälkeen. Mietin, että survivalistin unelmassa lienee kyse osin myös tästä. Voisiko vakava poikkeustila tai romahdus tarjota erityisesti miehelle tilaisuuden tuoda esiin sivilisaatiomaailmassa varjoon jääviä kykyjään, ja näin toteuttaa itseään mieleisemmin ja monipuolisemmin? Aihetta pohtiessa mieleen tulee zombiapokalypsiin sijoittuvan TV-sarja *The Walking Deadin* hahmo Daryl Dixon, joka ennen apokalypsiä oli työtön ajelehtija, joka oli sosiaalisesti isoveljensä varjossa. Apokalypsin jälkeen hänestä kuoriutuu yksi selviytyjäryhmän kantavista voimista, ja hänen metsästys- ja taistelutaitonsa osoittautuvat kullan arvoisiksi. Sosiaalisesti Darylän elämä oikeastaan alkoi sivilisaation romahduksesta. Ajatus, että ihmiset, jotka jollakin tavoin alisuoriutuvat sivilisaatioelämässä, saattavatkin loistaa romahduksen jälkeisessä maailmassa, tulee muutenkin esiin *The Walking Dead*-sarjassa.

Kenties survivalistin unelmassa onkin pohjimmiltaan kyse siitä, että moderni elämä ylipäättään koetaan rajoittavaksi ja kahlitsevaksi. Arkinen esimerkki tästä on Nainen29:n maininta yhteiskunnallisista paineista suhteessa normiin, jonka mukaan astioita ja vaatteita tulee pestä tiheästi. Hän katsoo tämän täysin tarpeettomaksi ja kertoi, ettei ikinä luonnossa ollessaan noudata tätä, ainoastaan ollessaan ”ihmisten parissa”. Suuressa mittakaavassa samasta syystä myös unelmoidaan romahduksesta, mullistuksesta, jonka myötä koko moderni menisi menojaan. Mies49 puhui useasti modernin epätodellisuudesta ja merkityksettömyydestä. Elämme niin mukavassa ja helppossa maailmassa, että alamme kaipaamaan jotain kouriintuntuvampaa, vaaroja, ja ”aitoutta”. Tässä diskurssissa se mielletään löytyvän esimodernista, tai romahduksen jälkeisestä maailmasta. Kyse on romanttisesta survival-unelmasta, jossa todellinen vapaus jälleen vallitsee. Kuten Mies49 totesi, ”Sen niinku jokainen

tietää sisimmässään et tää [moderni] ei oo mitään.” Ehkä osin tästä syystä myös romahduselokuvat ja tv-sarjat ovat niin suosittuja. Myös suositut tietokonepelit sijoittuvat usein esimodernin kaltaiseen maailmaan, tai vaihtoehtoisesti post-romahduksen maailmaan.

Kaksi haastateltavaani, Mies40 ja Mies49, ovat määrätietoisesti kehittäneet elämäntapaansa kohti omavaraisuutta. He molemmat kertoivat, että ideaalilanteessa poikkeusoloja, kuten sähkön- tai vedenjakelukatkoksia ei edes huomaa, koska ei ole näistä riippuvainen. Kiinnostavasti he molemmat myös kertoivat, että omavaraistumismuutosten myötä elämäntapa on koko ajan kehittynyt mielekkäämpään suuntaan, eli kyse ei ole raskaasta pyristelystä tai tahallisesta askeettisesta kilvoittelusta. Kuulostaa siltä, että viemällä elämäntapaansa luonnonläheisemmäksi ja kohti omavaraisuutta, Mies40 ja Mies49 itseasiassa toteuttavat survivalistin unelmaa. Molemmat kertoivat haastatteluissa elämänlaatunsa pelkästään nousseen elämäntapamuutosten myötä. Tämän Mies40 mainitsee myös *3min: Still Prepping?* -videolla (2019), sekä Mies49 minidokumentissa *Romahdusheimon soturi* (2016).

Survivalismissa tuntuu olevan läsnä jonkinlaisia antimoderneja piirteitä, erityisesti niissä ajatuksissa ja toiveissa, missä varautujat odottavat tai toivovat modernin sivilisaation romahdusta. Koska antimoderni itsessään on välttämättä kytkeytynyt moderniin (Anttonen 2005: 40–45), näyttää siltä, että survivalismi elää modernin ja antimodernin dialektiikasta. Survivalistinen folklore on luonteeltaan ehdottomasti antimodernia, sillä siinä on keskeistä, että moderni joskus särkyi. Koko varautumisperinne pohjaa oikeastaan ajatukselle, että modernisaation lupaus varmuudesta, vauraudesta ja helppoudesta tulee joskus pettämään, joko pienesti (SHTF) tai isosti (TEOTWAWKI). Erityisesti ne haastateltavat, jotka odottavat ja toivovat sivilisaation romahdusta, pyörittivät paljon ajatuksia ympäristötuhon lopettavasta romahduksesta. Näin romahdus lopettaisi yhden modernisaation synkimmistä varjopuolista: ekokatastrofin etenemisen. Tämä on antimoderni näkemys, sillä haastateltavani ymmärsivät kyllä, että toivomalla tätä myös modernisaation positiiviset puolet, kuten länsimainen lääketiede nykyaikaisine hoitomuotoineen, jäävät suurimmaksi osaksi historiaan. Varautuminen tapahtuu kuitenkin välttämättä tässä modernissa ajassamme, ja modernin systeemimme reistailua silmällä pitäen, suurelta osin myös modernein välinein. Ilman modernia ei tämänkaltaiselle varautumiselle olisi edes tarvetta, vaan varautumisen luonne olisi hyvin toisenlainen, luultavasti edelleen sen kaltainen kuin mitä Ulla Koskinen kuvaa kirjassaan *Suomessa selviytymisen historiaa* (2018). Varautuminen on siis modernin ja antimodernin välistä dialektiikkaa, jossa toista ei ole ilman toista.

Kolme haastateltavaani tutkivat aktiivisesti elämässään esimoderneja tarve-esineitä, niiden käyttöä ja valmistusta, jotta eivät olisi näiltä osin moderneista materiaaleista ja välineistä riippuvaisia. Tällainen toiminta koetaan voimauttavana, koska näin ostotarveriippuvuus poistuu lopullisesti, kun joidenkin tarve-esineiden valmistus sekä kokonaisvaltainen ymmärrys niistä hallitaan itse. Tietotaito korvaa ostamiseen kytkeytyvän riippuvuussuhteen, ja näin myös muuttaa itsessään varautumista sekä fyysisesti että henkisesti; esimerkiksi tarve jonkin asian hamstraamiseen sen pelossa, ettei tuotetta enää häiriötilanteen todellistuttua saa kaupasta, poistuu kokonaan. Lisäksi katson, että tässäkin kyse on merkityksellisyydestä, sillä loppujen lopuksi esineiden valmistus ja käyttö ovat hyvin perustavanlaatuisia lajityypillisiä piirteitä ihmisillä. Varsinkin esimodernien tarve-esineiden valmistus ja käyttö on myös eräänlaista dialogin käymistä ympäröivän luonnon kanssa, sillä luonnon ja materiaalien tuntemus on tässä olennaista.

Toinen antimoderni piirre survivalismissa on tunne siitä, että moderni elämä ei ole merkityksellistä, tai että merkityksellisyydet ovat valjentuneet elleivät peräti hälvenneet olemattomiin (Anttonen 2005: 40–45). Erityisesti Mies49 toi tämän selkeästi esiin, samoin Mies40 käänteisesti; ilmaisten useasti kokemansa luonnonläheisen elämäntavan merkityksellisyyden ja tämän myötä elämänlaadun parantumisen. Katson lisäksi, että Mies52:n mainitsema tyypillinen survivalistin unelma, eli pakon tarjoama mahdollisuus päästä pois modernista arjesta, on toisinto samasta ajatuksesta. Uskon, että eräs suurin ajatustekijä tässä on modernin elämän turvallisuus ja tylsyys, *versus* esimodernin tai romahduksen jälkeisen elämän vaara ja seikkailu. Liiallisen turvallisuuden, minkä edellytyksenä on yhteiskunta täynnä sääntöjä ja rajoituksia, koetaan tukahduttavan palavaa elämänhalua ja typistävän aisteja. Mies49 puhui myös merkityksellisestä kuolemasta, joka ei voi tapahtua sairaalassa maatessa tai bussin alle jäädessä. Hänen kuvaamassaan väkevässä kokemuksessa tapahtumapaikkana on luonto, ja ihminen on tässä aidosti mukana yhtenä lajina muiden lajien joukossa, osa ravintoketjua, kun kuolo koittaa ahman järsiessä nilkkaa. Myös Mies40 toivoi, että romahduksen jälkeisessä maailmassa olisimme saman arvoisia kuin muut eläimet, tarkoittaen juuri tätä. Näissä toiveissa ihminen palaisi takaisin luonnon osaksi, tai nykyiseen verrattuna ainakin hieman tasa-arvoisemmaksi toimijaksi.

Kuten kirjoitin tutkielman johdannossa, on survivalistisen kulttuurin ymmärtäminen olennaisessa roolissa, kun koetamme ymmärtää modernia aikaamme ja kulttuuriamme laajemmin. Varautumiskulttuuri on omalakisista, ruohonjuuritasolta liikkeelle lähtevää kansankulttuuria, joka reflektoi ihmisen toimintaa ja tarpeita modernissa maailmassa. Vaikka Suomessa myös viranomaiset suosittelevat kansalaisille varautumista poikkeustilanteisiin

(Laurikainen 2019), on survivalismikulttuuri yksilö-, perhe- tai korkeintaan pienyhteisötason itseohjautuvaa toimintaa, jossa korostuu vastuunkanto itsestä ja läheisistä. Survivalismi tuo merkityksellisyyttä varautujien elämään ohjaten pohtimaan ihmisyyttä, ymmärtämään luontoa ja ympäröivää maailmaa, sekä kehittämään itseä esimerkiksi uusia taitoja opettelemalla.

Yhdyn johdannossa esittämäni Mitchellin (2002: 15–18) näkemykseen, jonka mukaan survivalismia ei voi tutkia kattavasti vain tekstiaineistojen avulla, vaan kenttätyöt ovat tarpeen, jotta kerronnan ja tulkinnan monia kulttuurisia merkityksiä on mahdollista selvittää ja ymmärtää. Katson, että folkloristiikan alan lähestymistapa ja metodologia ovat tarjonneet varautumiskulttuurin tutkimiseen onnistuneen tulokulman, ja siten tämän tutkielman avulla ymmärrys survivalismista on hivenen lisääntynyt.

Suomalaisten varautumista on tutkittu määrällisesti Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) toimesta säännöllisesti muutaman vuoden välein (Laurikainen 2019). Näen, että niin kutsuttujen omatoimisten varautujien laadullisella tutkimuksella on myös merkityksensä valtakunnallista varautumista suunnitteleville viranomaisille; tutkimus tuo arvokasta tietoa varautujien näkemyksistä aikamme turvallisuushaasteisiin, sekä heidän omaaloitteisesta toiminnastaan näihin haasteisiin varautumisessa. Katsonkin, että laadullinen tutkimus olisi myös jatkossa tärkeää määrällisen rinnalle tämän syväluotaavamman tiedon tuottajana.

6 Lopuksi

Tässä tutkielmassa olen esitellyt survivalismia Suomessa. Aineistostani ilmenee, että kotoperäinen varautumisperinteemme eroaa suurilta osin ilmiön yhdysvaltalaisesta alkuperästä. Olen esitellyt ja analysoinut haastattelemieni varautujien kerronnan merkityksiä, etsien niistä maailmankuvallisia elementtejä. Määrällisesti pienen, viiden varautujan aineistoni perusteella en voi tehdä yleispäteviä johtopäätöksiä suomalaisten varautujien maailmankuvasta, ja todennäköisesti tuloksissa olisi eroavaisuuksia, jos tarkasteluun otettaisiin sattumanvaraisesti toiset viisi varautujaa näkemyksineen. Katson kuitenkin, että voin tehdä varautujien maailmankuvasta joitakin yleisiä huomioita. Ehkä tärkeimmäksi koen huomion, että survivalistit haluavat pureutua maailmanjärjestyksemme perusteisiin. Elämäntapamme yhteiskunnalliset sekä henkilökohtaiset riippuvuudet halutaan tiedostaa ja ymmärtää, ja näin

oma paikka maailmassa asettuu raameihin. Survivalismi on siis tiedostavaa ja toiminnallista reagoitua ymmärrykseen oman elämän, sekä ympäröivän yhteiskunnan lainalaisuuksista. Survivalismi on luonteeltaan selvästi myös antimodernia, sekä sivilisaatiokriittistä. Lisäksi se on filosofista pohdintaa merkityksellisyydestä; millä lopulta on väliä, mikä on tärkeää? Myös ihmisyys ja ihmisen toiminta, sekä hyvä elämä ylipäättään ovat keskeisiä pohdinnan aiheita survivalistisessa ajattelussa.

Aineistossani ilmeni paljon yhteneviä maailmankuvallisia piirteitä: keskeisimpänä varautujan asenne aktiivisena toimijana, joka tarkoittaa vastuunkantoa itsestä ja läheisistä. Asetelma toimii myös toisinpäin; varautuja luottaa pääasiassa vain itseensä ja läheisiinsä. Tämä tekee varautumisesta hyvin omaehtoista. Toiseksi haastateltaviani yhdisti tarkkaileva, riskitietoinen suhtautuminen maailmaan ja ympäristöön. Asioita ei oteta itsestään selvinä, vaan nopeinkin muutoksen mahdollisuus tiedostetaan. Lopuksi, nämä piirteet ilmenevät sekä ajattelussa että toiminnassa: varautuja suunnittelee ja miettii seuraavaa päivää pitemmälle, pitäen muutoksen mahdollisuuden mielessään. Varautuminen on olemukseltaan tulevaisuusorientoitunutta.

Varautujan maailmankuvassa ennakoitua uhat perustuvat ympäröivän, empiirisen todellisuuden tarkkailuun, sekä siihen yhdistettyyn spekulatiiviseen kuvitteluun. Näiden komponenttien yhdistelmästä syntyvät skenaariot, joihin survivalisti varautuu.

Survivalistisessa maailmankuvassa korostuu ajatus; mitä jos jokin menee pieleen? Entä miten tämä jokin voi mennä pieleen? Nämä ajatukset ovat paitsi riskienhallintaa, myös huumorin aineksia. Pohtiessaan aikamme mahdollisia kriisejä, rakentuu survivalistinen folklore ja huumori sekä arkisista, että apokalyptisista aineksista koostuvalle groteskille kuvastolle, jossa myös vastoinkäymisille ja itselle voidaan nauraa. Populaarikulttuurin vaikutus on myös luonut varautujien keskuuteen oman survivalistisen poploreensa.

Havaitsin varautujilla myös kiinnostavan asenteellisen kaksoismerkityksellisyyden: ottamalla elämä ja selviytyminen vakavasti, elämää ei itseasiassa oteta liian vakavasti. Moni saattaa silti myös käsitellä pelkojaan varautumisen keinoin. Ennen kaikkea varautuminen koetaan kuitenkin voimauttavana ja merkityksellisenä toimintana tänä vauraana mutta epävarmana, modernina aikanamme. Varautuminen todella on varautujille elämäntapa.

Lähdeluettelo

Aineisto

Haastattelu ”Mies 49”, Miika Vanhapiha, 10.4.2017

Haastattelu ”Mies 52”, nimimerkki Ogver, 18.6.2017

Haastattelu ”Mies34”, 18.10.2019

Haastattelu ”Mies 40”, Huck Middeke, 21.11.2019

Haastattelu ”Nainen29”, 4.12.2019

Huck Middeke: *3min: Still Prepping?* -YouTube-video 11.2.2019:

<https://www.youtube.com/watch?v=GiEIOfjCRW8&t=46s> [Tarkistettu 13.2.2020]

Huck Middeke: *NomadTown & S.T.O.P. explained* -YouTube-video 24.2.2020

<https://www.youtube.com/watch?v=AA1jbmVCneA> [Tarkistettu 24.2.2020]

Miika Vanhapiha: *Teolliset yhteiskunnat romahtavat – romahdusteoreetikko kertoo varautumisestaan*. Radio Rockin haastattelu 15.11.2016. Katsottavissa:

<https://www.nelonen.fi/ohjelmat/korporaatio/2121469-teolliset-yhteiskunnat-romahtavat---romahdusteoreetikko-kertoo-varautumisestaan?page=158> [Tarkistettu 24.2.2020]

Kirjallisuus ja muut lähteet

Anttila, Kristiina 2014: *Erityiset Skenaariot – Tutkielma survivalistien apokalypsinäkemyksistä*. Kandidaatintutkielma. Helsingin Yliopisto.

Anttonen, Pertti & Kuusi, Matti 1999: *Kalevala lipas*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Anttonen, Pertti 2005: *Tradition through Modernity*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Apo, Satu 1998: Kognitio, kognitiontutkimus. Teoksessa Apo, Satu & Kinnunen, Eeva-Liisa (toim.) 1998, *Perinteentutkimuksen terminologia*. Helsingin yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitos. Kolmas painos. Helsinki.

- Apo, Satu 2001: *Viinan voima – Näkökulmia suomalaisten kansanomaiseen alkuholiajatteluun ja -kulttuuriin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Beck, Ulrich 2009: *World at Risk*. Cambridge: Polity Press.
- Berlet, Chip 2006: Survivalism. Teoksessa Landes, Richard A. (ed.): *Encyclopedia of Millennialism and Millennial Movements*. New York: Routledge.
- Doyle, Briohny 2012: The Apocalypse is Masculine – Masculinities in Crisis in Survivalist Film, *IM Journal*, issue 8: Masculine/Feminine.
- Drissel, Jennifer 2015: Fear and Consumption in the Face of Disaster. Teoksessa Erkal, Melis Mulazimoglu: *Apocalypse Revisited: A Critical Study on End Times*. Brill.
- Eilola, Jari 2004: Rajojen noituus ja taikuus. Teoksessa Katajala-Peltomaa, Sari & Toivo, Raisa Maria (toim.) 2004: *Paholainen, noituus ja magia – kristinuskon kääntöpuoli. Pahuuden kuvasto vanhassa maailmassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Fiske, John 1992: *Merkkien kieli, Johdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.
- Globus, Robin & Taylor, Bron 2011: Environmental Millennialism. Teoksessa *The Oxford Handbook of Millennialism 2012*: Oxford University Press
- Grönfors, Martti 1985: *Kvalitatiiviset kenttätyömenetelmät*. Juva: WSOY.
- Haynes, Franklin W. 2013: *Jesus was a Prepper – A Christian Manual for Prepping*. Phantom Script Publishing.
- Hyytiäinen, Mika 5.11.2019: *Hybridi, info ja kansalaiset*-luento, Varautumisen valtakunnalliset opintopäivät. Tampere: SPEK.
- Jatkola, Maija 2012: *Diskursiivinen analyysi luomuruoosta*. Maisterin tutkinnon tutkielma. Aalto yliopisto.
- Kabel, Allison & Chmidling, Catherine 2014: Disaster Prepper: Health, Identity and American Survivalist Culture. *Human Organization*, vol. 73, No. 3, 2014, 258–266.
- Karosto, Pasi & Karppinen, Sanna 2011: *Suomalainen selviytymisopas - suunnittele, ennakoi, varaudu*. Jyväskylä: Docendo.
- Kelly, Casey Ryan 2016: The man-pocalypse: Doomsday Preppers and the rituals of apocalyptic manhood. *Text and Performance Quarterly*, vol. 36: 2–3, 95–114.

Knuuttila, Seppo 1992: *Kansanhuumorin mieli, kaskut maailmankuvan aineksena*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kokonaisturvallisuuden sanasto 2017. Helsinki. Sanastokeskus TSK ry.
http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Kokonaisturvallisuuden_sanasto_2.pdf

Koskinen, Ulla 2018: *Suomessa selviytymisen historiaa*. Helsinki: Into Kustannus.

Koskinen, Ulla 5.11.2019: *Selviytymisen historiaa kotitalouksissa*-luento. Varautumisen valtakunnalliset opintopäivät. Tampere: SPEK.

Lamy, Philip 1996: *Millenium Rage – Survivalists, White Supremacist and the Doomsday Prophecy*. New York: PlenumPress.

Laurikainen, Heikki 2019: *Varautuminen ja kansalaisten kriisinkestävyys – Puhelinhaastattelututkimus omatoimisesta varautumisesta*. Helsinki: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK.

Lehtipuro, Outi 1977: Kulttuuriantropologin maailmankuvaongelmia. Teoksessa Kuusi, Matti & Alapuro, Risto & Klinge, Matti (toim.) 1977: *Maailmankuvan muutos tutkimuskohteena*. Helsinki: Otava.

Linkola, Pentti 1996: Naiset elämän suojeleijoina I & II. Teoksessa *Voisiko elämä voittaa* 2007. Helsinki: Tammi.

Mitchell Jr., Richard G. 2002: *Dancing at Armageddon – Survivalism and Chaos in Modern Times*. Chicago: University of Chicago Press.

Orlov, Dmitry 2008: *Reinventing Collapse – The Soviet Example and American Prospects*. New Society Publishers.

Orlov, Dmitry 2013: *The Five Stages of Collapse – Survivor's Toolkit*. New Society Publishers.

The Walking Dead-tv-sarja 2010–2020: AMC Network Entertainment LLC.

Tieteen termipankki 2020: Folkloristiikka: folklore.

Tosi tarina – Pahan päivän varalle (2013) YLE:n dokumentti Pasi Karostosta. Katsottavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=P62muIN3hXQ> [Tarkistettu 13.2.2020]

Parkkinen, Marjukka 2018: *Encountering Multiple Futures – Finnish survivalism as an anticipatory approach*. Maisterin tutkinnon tutkielma. Turun kauppakorkeakoulu.

Pasi Karoston haastattelu, 28.5.2013, YLE AamuTV. Katsottavissa:
<https://www.youtube.com/watch?v=QZyrby7gwEk> [Tarkistettu 13.2.2020]

Peterson, Richard G. 1984: Preparing for apocalypse: Survivalist strategies. *Free Inquiry in Creative Sociology* 12.1: 44–46.

Raisio, Harri 5.11.2019: *Mikä on häiriöherkkä yhteiskunta?*-luento. Varautumisen valtakunnalliset opintopäivät. Tampere: SPEK.

Rantanen, Laura 2015: *Survivalismi 2000-luvun Yhdysvalloissa*. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.

Romahdusheimon soturi-minidokumentti Miika Vanhapihasta 14.10.2016, YLE Perjantaidokkari. Katsottavissa: <http://areena.yle.fi/1-3754739> [Tarkistettu 13.2.2020]

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi – Uudistettu laitos*. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Luettavissa:
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Vacker, Riikka, Marttaliitto: 23.2.2020 pidetty 72 tuntia-varautumiskoulutus Villa Jänönperän ekoyhteissä Espoossa. 72 tuntia: Viranomaisten ja järjestöjen varautumissuositus kotitalouksille: <https://72tuntia.fi/> [Tarkistettu 14.3.2020]

Vakimo, Sinikka 2010: Periaatteista eettiseen toimijuuteen – tutkimuseettikka kulttuurintutkimuksessa. J. Pöysä et al. (toim.) 2010: *Vaeltavat metodit*, s. 79–113. Joensuu: Suomen Kansantiedon Tutkijoiden Seura.

Vanhapiha, Miika 2014: Romahdusheimo. *Elonkehä*-lehti numero 1/2014, s. 8–18. Elonkehä ry.

Virtanen, Leea 1999: *Suomalainen kansanperinne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Westover, Tara 2018: *Educated*. London: Windmill Books.

Wojcik, Daniel 1997: *The End of the World as We Know It – Faith, Fatalism, and Apocalypse in America*. New York: New York University Press.

Liite 1. Haastattelurunko

Survivalistin maailmankuva-haastattelurunko

Taustatiedot

Nimi/nimimerkki:

Sukupuoli:

Ikä:

Sivilisääty/perhe:

Survivalisti ihmisenä ja yksilönä

Miten ja milloin sinusta tuli survivalisti? Mikä elämässäsi tai ajattelussasi muuttui?

Miten survivalismi näkyy elämässäsi/ajattelussasi/toiminnassasi?

Mihin varaudut? Onko jokin erityinen uhkakuva?

Miten varaudut? Mitkä ovat tärkeimmät painopisteet varautumisessasi? Entä tärkeimmät survivalistin taidot?

Kuinka tärkeää varautuminen/survivalismi sinulle on?

Kuinka paljon survivalismi/varautuminen näkyy elämässäsi?

Millä elämäsi alalla varautumisesi näkyy eniten?

Järjestätkö elämääsi varautumisen perspektiivistä?

Miten uusi tieto vaikuttaa varautumiseesi? Mistä hankit tietosi?

Mitä varautuminen/survivalismi sinulle merkitsee?

Millainen merkitys varautumisella /survivalismilla on elämässäsi?

Perhe, läheiset, verkosto

Varaudutko yksin vai yhdessä puolisososi/perheesi/läheistesesi kanssa?

Miten läheisesi suhtautuvat varautumiseesi?

Pidätkö yhteyttä muihin survivalisteihin/varautujiin? Missä, miten? Onko tämä sinulle tärkeää? Millaisena miellät muut survivalistit?

Työ

Näkyykö survivalismi/varautuminen jotenkin työssäsi? Vaikuttiko työn valintaan tms.?

Voitko vaikuttaa asioihin työn kautta? Työyhteisö?

Yhteiskunta

Miten suhtaudut yhteiskuntaan?

Miten asemoit itsesi suhteessa yhteiskuntaan?

Luotatko yhteiskuntaan?

Millaisena näet yhteiskunnan roolin ja toiminnan kriisin hetkellä?

Voisiko yhteiskunta tehdä jotain ”survivalistista” varautuakseen? Mitä se olisi?

Näetkö kansalaistoiminnalla merkitystä? Minkälaista?

Maaseutu vs. kaupunki, millainen on ihanteellinen elinympäristö? Miksi?

Tulevaisuus (romahdus)

Millaisena näet tulevaisuuden?

Odotatko romahdusta?

Ajatteletko maailmaa teotwawkin jälkeen? Millainen se voisi olla? Millainen haluaisit sen olevan? Millainen pelkää sen olevan?

Ajatteletko/kuvitteletko usein romahduksen jälkeistä elämää?

Mitkä ovat mielestäsi sivilisaation keskeiset kompastuskivet tai heikot kohdat?

Mitä ajattelet länsimaisesta sivilisaatiosta ylipäättäen?

Mitä jäisit kaipaamaan tekносivilisaatiosta?